

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2007-2008

18 juni 2008

ONTWERP VAN DECREET

houdende een kader voor het Vlaamse gelijkekansen- en gelijkebehandelingsbeleid

VERSLAG

**namens de Commissie voor Wonen, Stedelijk Beleid, Inburgering en Gelijke Kansen
uitgebracht door de heer Wim Van Dijck en mevrouw Else De Wachter**

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Jan Penris.

Vaste leden:

mevrouw Hilde De Lobel, de heren Jan Penris, Wim Van Dijk, mevrouw Gerda Van Steenberge, de heer Christian Verougstraete;

De heren Carl Decaluwe, Tom Dehaene, mevrouw Veerle Heeren, de heer Ward Kennes;

mevrouw Dominique Guns, de heren Hugo Philtjens, Bob Verstraete;

de dames Else De Wachter, Michèle Hostekint, de heer Jan Roegiers.

Plaatsvervangers:

mevrouw Agnes Bruyninckx, de heren Felix Strackx, Erik Tack, Roland Van Goethem, John Vrancken;

de heer Dirk de Kort, de dames Cindy Franssen, Monica Van Kerrebroeck, de heer Johan Verstreken;

de dames Hilde Eeckhout, Anne Marie Hoebeke, Laurence Libert;

de heer Chokri Mahassine, mevrouw Els Robeyns, de heer Jo Vermeulen.

Toegevoegde leden:

de heer Gino De Craemer;

mevrouw Vera Dua.

Zie:

1578 (2007-2008)

- Nr. 1: Ontwerp van decreet
- Nrs. 2 en 3: Amendementen
- Nr. 4: Verslag over hoorzitting

INHOUD

	Blz.
I. Toelichting van het ontwerp van decreet door mevrouw Kathleen Van Brempt, Vlaams minister van Mobiliteit, Sociale Economie en Gelijke Kansen.....	5
II. Algemene bespreking.....	6
1. Standpunt van de heer Wim Van Dijck.....	6
1.1. Gebrek aan motivatie.....	7
1.2. Uitbreiding van de richtlijnen.....	7
1.3. Nationaliteit en taal.....	8
1.4. De burger is de overheid niet.....	9
1.5. Fundamentele rechtsprincipes op de helling.....	10
1.6. Vrije meningsuiting in het gedrang.....	10
1.7. Rechtsongelijkheid.....	11
1.8. Positieve actie.....	11
1.9. Besluit.....	12
2. Standpunt van mevrouw Cindy Franssen.....	12
2.1. Gemiste kansen.....	12
2.2. Geïntegreerd actieplan.....	12
2.3. Geloof of levensbeschouwing.....	13
2.4. Anti-discriminatiebepalingen.....	13
2.5. Beschermd eigenschappen.....	13
2.6. De definitie van handicap.....	13
2.7. Verhouding met het GOK-decreet (GOK: gelijke onderwijskansen).....	13
2.8. Sociale voordelen.....	14
2.9. Organen.....	14
2.10. Gelijkebehandelingsbureaus.....	14
3. Standpunt van de heer Jan Roegiers.....	14
4. Standpunt van mevrouw Dominique Guns.....	15
5. Standpunt van de heer Ward Kennes.....	15
6. Standpunt van mevrouw Michèle Hostekint.....	17
7. Standpunt van mevrouw Helga Stevens.....	17
8. Standpunt van de heer Ludwig Caluwé.....	19
9. Antwoorden van mevrouw Kathleen Van Brempt, Vlaams minister van Mobiliteit, Sociale Economie en Gelijke Kansen.....	19
9.1. Personen met een handicap.....	19
9.2. De andere grondrechten.....	20
9.3. Omkering van de bewijslast.....	20
9.4. ‘Soft law’.....	20

9.5. Rapportage	20
9.6. Centrum voor gelijkheid van kansen en racismebestrijding.....	21
9.7. Het kaderdecreet en andere decreten.....	21
9.8. De definities van persoon met een handicap en van redelijke aanpassing.....	21
III. Artikelsgewijze bespreking en stemming	21
IV. Tweede lezing	38
V. Eindstemming.....	40
TEKST AANGENOMEN DOOR DE COMMISSIE.....	41

DAMES EN HEREN,

De Commissie voor Wonen, Stedelijk Beleid, Inburgering en Gelijke Kansen behandelde op 24 april, 15, 22, 29 mei en 10 juni 2008 het ontwerp van decreet houdende een kader voor het Vlaamse gelijkekansen- en gelijkebehandelingsbeleid. Op 24 april werd het ontwerp toegelicht. Op 15 mei werden drie deskundigen gehoord (het verslag van de hoorzitting: *Parl. St. Vl. Parl. 2007-08, nr. 1578/4*). Op 22 mei werd de algemene bespreking voortgezet en op 29 mei volgde de artikelsgewijze bespreking en de artikelsgewijze stemming. Nadat door de commissie amendementen waren goedgekeurd, verzocht de heer Wim Van Dijck om een tweede lezing¹. Die tweede lezing over de aangenomen amendementen alsmede de eindstemming werden gehouden op 10 juni 2008. De Vlaams Belangfractie kondigde op 29 mei 2008 schriftelijk de indiening van een reflectienota aan².

I. TOELICHTING VAN HET ONTWERP VAN DECREET DOOR MEVROUW KATHLEEN VAN BREMPT, VLAAMS MINISTER VAN MOBILITEIT, SOCIALE ECONOMIE EN GELIJKE KANSEN

Minister *Kathleen Van Brempt* acht het belangrijk het ontwerp van decreet te situeren in het algemene beleid. Het uitgangspunt is dat in een moderne samenleving, zoals de Vlaamse, niemand het slachtoffer mag zijn van willekeurige achterstelling of uitsluiting. Dat is voor de Vlaamse Regering een kwestie van sociale rechtvaardigheid. Maar de minister voegt eraan toe dat het ook een kwestie is van sociale efficiëntie: door ongelijke kansen en uitsluiting blijven heel wat talent en mogelijkheden onderbenut of zelfs onbenut in de samenleving. Op de actuele arbeidsmarkt vindt de minister daar heel wat treffende voorbeelden van.

Het Vlaamse gelijkekansenbeleid is een vrij jong beleidsdomein. Het is eigenlijk pas gestart in 1995, onder invloed van de in dat jaar in Peking gehouden vierde VN-Wereldvrouwenconferentie. Sindsdien heeft dat beleidsdomein zich ontwikkeld en is het formeel erkend als onderdeel van het Vlaamse beleid. Van meet af aan heeft mevrouw Van Brempt dat beleidsdomein breed willen opvatten. Het gaat over

meer gronden van achterstelling of uitsluiting dan gender, hoe belangrijk gender ook is.

Van in het begin bevatte het Vlaamse gelijkekansenbeleid een horizontale en een verticale component. In het verticale gelijkekansenbeleid wordt expertise ontwikkeld met betrekking tot doelgroepen van het gelijkekansenbeleid, hun problemen en de mogelijke oplossingen. Een niet de verwaarlozen aspect hierbij is het erkennen en ondersteunen van het middenveld, want dat middenveld is een belangrijke belangenverdediger van de doelgroepen. Daarnaast wordt de brede bevolking gesensibiliseerd, door het verspreiden van informatie en het organiseren van algemene campagnes. En ook worden met de lokale en provinciale besturen structurele contacten uitgebouwd.

De horizontale component van het gelijkekansenbeleid heeft te maken met de coördinerende rol die de minister van Gelijke Kansen speelt om de andere ministers ertoe aan te zetten binnen hun beleidsdomeinen een gelijkekansenbeleid te ontwikkelen. Mevrouw Van Brempt herinnert eraan dat zij deze legislatuur daarvoor een methodiek heeft uitgewerkt, met name de opencoördinatiemethode. Ook daarin is veel ervaring opgedaan.

Minister Van Brempt verklaart dat het ontwerp van decreet een algemeen kader creëert voor dat Vlaamse gelijkekansenbeleid en een algemeen kader voor het gelijkebehandelingsbeleid van de Vlaamse overheid. Het principe van de gelijke behandeling is immers, aldus spreekster, een van de grondslagen van onze democratische samenleving.

De rol van Europa noemt de minister hierbij van ontzettend groot belang en dat geldt ook voor het voorliggende ontwerp van decreet. Zij verwijst naar volgende Europese richtlijnen:

- richtlijn 2000/43 van 29 juni 2000 houdende toepassing van het beginsel van gelijke behandeling van personen ongeacht ras of etnische afstamming;
- richtlijn 2000/78 van 27 november 2000 tot instelling van een algemeen kader voor gelijke behandeling in arbeid en beroep;
- richtlijn 2002/73 van 23 september 2002 tot wijziging van richtlijn 76/202/EEG betreffende de tenuitvoerlegging van het beginsel van gelijke behandeling van mannen en vrouwen ten aanzien

¹ *Regl. Vl. Parl. artikel 68, 1, b.*

² *Regl. Vl. Parl. artikel 56.*

van de toegang tot het arbeidsproces, de beroepsopleiding en de promotiekansen en ten aanzien van de arbeidsvoorwaarden;

- richtlijn 2004/113 van 13 december 2004 houdende toepassing van het beginsel van gelijke behandeling van mannen en vrouwen bij de toegang tot en het aanbod van goederen en diensten.

Daar waar het discriminatieverbod traditioneel beschouwd wordt als een norm die de verhouding tussen de staat en de burgers beheerst (artikel 10 Grondwet: “Alle Belgen zijn gelijk voor de wet”), voeren deze richtlijnen ook een discriminatieverbod in tussen burgers onderling, aldus de minister. Niet enkel de overheid kan zich schuldig maken aan discriminerend handelen; ook private burgers kunnen zich hieraan bezondigen. Voor het slachtoffer is het vaak van weinig belang of de discriminatie voortspuit uit een optreden van de overheid, dan wel van een private burger. De minister ziet bijvoorbeeld weinig verschil van weerslag op het slachtoffer bij discriminatie in de sociale huisvesting of op de private huurmarkt.

Spreekster wijst erop dat de impact van discriminatie op slachtoffers immens kan zijn. Discriminaties behoren al te vaak tot de dagelijkse realiteit van minderheids- of kansengroepen. Het kan voor de betrokkenen uitgroeien tot een sociaal verlamdend fenomeen. Discriminatie ondermijnt de rechten en kansen van slachtoffers, kan hun gezondheid en, in ruime zin, hun levenskwaliteit schaden, leidt tot het verkwisten van menselijk kapitaal en zo ook tot belangrijke macro-economische verliezen. Tot slot houdt discriminatie steeds een risico op sociale desintegratie in.

Discriminatie in particuliere verhoudingen vormt nog altijd één van de grootste barrières voor de gelijkwaardige participatie aan het maatschappelijke leven voor veel slachtoffers. De Europese Unie schat dat voor alle discriminatiegronden samen jaarlijks zowat twintig miljoen Europeanen het slachtoffer worden van discriminatie en dat er nog eens zoveel vrezen om gediscrimineerd te worden. Dit is ongeveer 12,5% van de bevolking.

De federale overheid zowel als de gemeenschappen en gewesten dienen de Europese gelijkebehandelingsrichtlijnen om te zetten, elk wat zijn bevoegdheden betreft. De federale overheid deed dit al met diverse antidiscriminatiewetten. Vlaanderen heeft de richt-

lijnen in kwestie tot op de dag van vandaag slechts gedeeltelijk omgezet met het decreet van 8 mei 2002 houdende evenredige participatie op de arbeidsmarkt en het decreet van 28 juni 2002 betreffende gelijke onderwijskansen.

Er bestaan echter op Vlaams niveau nog heel wat lacunes met betrekking tot de omzetting van deze richtlijnen. De omzetting die met het voorliggende ontwerp van decreet gerealiseerd wordt, is bovendien dringend aangezien de richtlijnen 2000/43, 2000/78 en 2002/73 reeds omgezet hadden moeten zijn. De omzettingstermijn voor richtlijn 2004/113 verstreek op 21 december 2007.

Concluderend verklaart de minister dat het ontwerp van decreet in essentie twee betrachtingen heeft. Vooreerst worden voormelde Europese richtlijnen omgezet in alle bevoegdheidsdomeinen van de Vlaamse overheid. Daarbij wordt een zeer ruime opvatting gehanteerd van de mogelijke discriminatiegronden. Ten tweede verankert dit ontwerp van decreet in ruime mate het gelijkekansenbeleid inzonderheid de opencoördinatiemethode. Om bij de handhaving van het decreet ook preventief en bemiddelend te kunnen optreden, komen er bijvoorbeeld ook meldpunten in de Vlaamse centrumsteden.

II. ALGEMENE BESPREKING

1. Standpunt van de heer Wim Van Dijk

De heer *Wim Van Dijk* verklaart dat de Vlaamse Regering in navolging van de federale antidiscriminatiewet op 28 februari 2008 een ontwerp van antidiscriminatie-decreet indiende in het Vlaams Parlement. De federale overheid is luidens rechtspraak van het Grondwettelijk Hof en de Raad van State immers enkel bevoegd een antidiscriminatiebeleid te voeren met betrekking tot die aangelegenheden die tot haar bevoegdheid behoren. Daarom dient de Vlaamse Regering nu ook een ontwerp van antidiscriminatie-decreet in dat het antidiscriminatiebeleid met betrekking tot de Vlaamse bevoegdheden vorm moet geven.

De heer Van Dijk herinnert aan de eerste federale antidiscriminatiewet van 2003. Volgens die wet zou voortaan het gelijkheidsbeginsel en het discriminatieverbod moeten worden toegepast op elke burger en in elke mogelijke situatie. Het Arbitragehof vernietigde

echter een aantal bepalingen van die eerste wet en onderwierp het resterende deel aan een aantal beperkende interpretaties. In 2007 werd een nieuwe wet goedgekeurd door het federale parlement, waartegen opnieuw een procedure loopt bij het Grondwettelijk Hof. De uitkomst daarvan is naar alle waarschijnlijkheid opnieuw de vernietiging van een aantal passages. De Vlaamse Regering zou er verstandig aan gedaan hebben om op die uitspraak te wachten, alvorens een eigen antidiscriminatie-decreet in te dienen. Het feit dat ze dat geduld niet heeft, noemt de heer Van Dijck opmerkelijk, maar begrepen vanuit een ideologische dadendrang, natuurlijk niet verwonderlijk, aldus spreker.

Naast het onderdeel ‘gelijke behandeling’ – het onderdeel antidiscriminatie – heeft het decreet ook nog een onderdeel ‘gelijke kansen’, waarin een aanzet wordt gegeven tot een verscherpt gelijkekansenbeleid, in het kader waarvan spreker ook weer initiatieven verwacht die hij “zogenaamd positief discriminerend” noemt. Het luik gelijke kansen is echter vooral een overzicht van de filosofie en de doelstellingen die de regering hanteert inzake gelijke kansen, en bevat volgens spreker weinig echt concrete maatregelen, tenzij de uitwerking van een actieplan.

Veel concreter acht de heer Van Dijck het onderdeel gelijke behandeling, dat erop gericht is op een, volgens spreker, uiterst repressieve wijze alle vormen van zogenaamde discriminatie, of het aanzetten ertoe, aan te pakken. Hij ziet een manifeste parallel met de federale wet. Voor Vlaams Belang is vooral dat stuk van het ontwerp van decreet onaanvaardbaar, omdat het in strijd is met de fundamentele vrijheden die een democratische rechtstaat kenmerken, zoals de vrijheid van meningsuiting. Spreker kondigt aan dat zijn fractie dit ontwerp met alle middelen die het parlement en de rechtstaat hen ter beschikking stellen, zal aanvechten.

1.1. Gebrek aan motivatie

Een eerste punt van kritiek op het ontwerp is voor de heer Van Dijck een gebrek aan verantwoording. Hij zou verwachten dat men heel goede redenen zou aanhalen voor een ontwerp dat op zo’n fundamentele wijze ingrijpt in onze maatschappij, waarbij strafwetten worden ingevoerd en het recht op vrije meningsuiting wordt ingeperkt. Die goede redenen ziet hij niet: er bestaat volgens hem eenvoudigweg geen maatschappelijke nood die dit ontwerp van decreet zou verantwoorden.

Hij noemt de reden waarom dit decreet er moet komen, net zoals dat bij de federale wet het geval was, van politieke en ideologische aard. Het ontwerp heeft alles te maken met het doordrukken van het ideologische gelijk, maar niets met de wil om correcte en rechtvaardige wetten te maken. Vandaar ook dat dit decreet – hoewel al beter dan de federale wet – slecht is opgesteld. Zorgvuldigheid is zeer zelden de betrachting van ideologische scherpslijpers, aldus de heer Van Dijck.

Spreker ontwaart een overduidelijke bedoeling een bepaalde moraal aan de samenleving op te leggen, waaraan de burgers zich willens nillens zullen moeten confirmeren. De voorstanders van dit ontwerp loochenen dat, volgens hem, ook niet. Prof. dr. Eva Brems had het in haar uiteenzetting op de hoorzitting over de ‘preventieve bedoeling’ van het ontwerp: burgers dienen in de eerste plaats hun gedrag af te stemmen op de norm die hier wordt opgelegd. Om dat effect te bereiken is het nodig dat de wetgeving kan worden afgedwongen, vandaar de vele sancties en straffen in dit ontwerp. Men wil de burgers schrik aanjagen, zodat ze zichzelf in het gareel houden, aldus spreker, die eraan toevoegt: “Dat is totalitarisme ten voeten uit”.

De heer Van Dijck is het niet eens met de verwijzingen naar internationale verdragen en vooral naar de EU-richtlijnen die naar nationaal recht dienen te worden omgezet. Hij weet dat Vlaanderen een stuk van zijn soevereiniteit aan het Europese niveau heeft overgedragen, en dat behelst een aantal consequenties. Maar dat ontslaat er ons niet van EU-wetgeving op zijn democratische merites te beoordelen. Het is niet aanvaardbaar dat EU-richtlijnen gebruikt worden om grondwettelijke vrijheden te beknotten. In dat geval louter verwijzen naar onze Europese verplichtingen, staat gelijk met abdicatie, aldus de spreker. Hij vindt het ook legitiem dat geen enkele EU-richtlijn mag worden gebruikt om in Vlaanderen maatregelen te nemen waarvoor hier geen draagvlak bestaat. Zeker niet als hij bedenkt dat de EU “een ver-van-ons-bed-show en een ideale biotoop voor de wereldvreemde hogepriesters van de politieke correctheid” is.

1.2. Uitbreiding van de richtlijnen

De regering heeft er zich dan bovendien niet eens toe beperkt gewoon de richtlijnen om te zetten, meent de heer Van Dijck. Het gewoon omzetten werd door de voorstanders afgedaan met het politiek gekleurde begrip ‘minimalistisch’. De auteurs van het ontwerp

hebben er – in navolging van de federale wetgever – voor gekozen veel verder te gaan dan wat de EU-richtlijnen vragen, zowel wat discriminatiegronden als het toepassingsgebied betreft. Voor een dergelijke verruiming is al helemaal geen maatschappelijke nood aangetoond. Het leert spreker wel dat links in Vlaanderen nog steeds ijverig zijn best doet om haantje-de-voorste te zijn in Europa.

Het ontwerp van antidiscriminatiedecreet voorziet een verbod van directe discriminatie, van indirecte discriminatie (die de heer Van Dijck een ogenschijnlijk neutrale bepaling die toch discrimineert, noemt), van intimidatie, van seksuele intimidatie, van opdracht geven tot en aanzetten tot discrimineren wanneer dit gebeurt op grond van één of meer beschermde kenmerken. De beschermde kenmerken zijn geslacht, leeftijd, seksuele geaardheid, burgerlijke staat, geboorte, vermogen, geloof of levensbeschouwing, politieke overtuiging, taal, gezondheidstoestand, handicap, fysieke of genetische eigenschap, sociale positie, nationaliteit, zogenaamd ras, huidskleur en afkomst of nationale of etnische afstamming.

Spreker noemt die lijst veel uitgebreider dan in de EU-richtlijnen wordt gevraagd. In de EU-richtlijnen is er slechts sprake van leeftijd, godsdienst en overtuiging, handicap en seksuele geaardheid, etnische afstamming (ras en huidskleur) en geslacht. Dat is trouwens ook het geval in artikel 5 van het decreet zelf, een tegenspraak die het onnatuurlijke ineenschuiven van het Vlaamse gelijkemansonderdeel met het van het federale niveau afkomstige antidiscriminatie-onderdeel eens te meer blootlegt, aldus de heer Van Dijck.

Bij de ‘beschermende kenmerken’ uit de EU-regelgeving kan iedereen zich wel iets voorstellen. Bij de toevoegingen veel minder: geboorte, vermogen, sociale positie enzovoort. Wat is de draagwijdte daarvan? Spreker is het in elk geval niet duidelijk.

Niet alleen de discriminatiegronden zijn veel uitgebreider dan de richtlijnen vragen, ook het toepassingsgebied van het antidiscriminatiedecreet is dat. Richtlijn 2000/78 bepaalt in artikel 1 dat ze tot doel heeft discriminatie te bestrijden met betrekking tot ‘arbeid en beroep’. Het toepassingsgebied van het decreet is veel ruimer. Het is niet enkel van toepassing op het gebied van arbeid en beroep, maar ook op de gezondheidszorg, op het onderwijs, op alles dat te maken heeft met de levering en het aanbod

van goederen en diensten, op de sociale voordelen en op de toegang tot en deelname aan economische, sociale, culturele of politieke activiteiten. Met andere woorden op de bevoegdheden die in het kader van onze federalistische staatsinrichting aan Vlaanderen zijn toebedeeld. Ook voor die verruiming is de redelijke verantwoording volledig zoek, betoogt de heer Van Dijck.

1.3. *Nationaliteit en taal*

Twee discriminatiegronden wil de heer Van Dijck in het bijzonder bespreken: taal en nationaliteit, in feite twee hoekstenen van de nationale identiteit. Het feit dat die twee criteria in de codex van de ‘beschermde kenmerken’ werden opgenomen, maakt dit ontwerp van decreet tot instrument voor diegenen die de fundamenteën van onze identiteit willen onderuithalen, en slaat de wapens uit de handen van de beschermers ervan, aldus spreker.

Wat de nationaliteit betreft, vermelden zowel richtlijn 2000/43 als het Verdrag tot uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie uitdrukkelijk dat ze niet van toepassing zijn op discriminaties op basis van nationaliteit. Dat vindt de heer Van Dijck ook zeer normaal: het doel van de nationaliteit is net te discrimineren, een verscheiden behandeling in het leven te roepen. Een nationale staat is als het ware één grote georganiseerde discriminatie. Nationaliteit en het toekennen van voordelen op basis ervan – stemrecht verlenen, toelaten tot het openbaar ambt, toegang tot de sociale huisvesting – maakt het onderwerp uit van het politieke debat. Legitieme stellingnamen als het voorbehouden van de sociale huisvesting voor staatsburgers, de niet-toelating van niet-ingezetenen tot het openbaar ambt enzovoort, worden door dit ontwerp van decreet echter strafbaar gesteld.

Hier wordt volgens de heer Van Dijck op een zeer duidelijke wijze een bepaalde politieke agenda blootgelegd. In het publieke en het politieke debat wordt slechts zeer zelden gepleit voor het maken van onderscheid op basis van ras of etnische afkomst. Maar er worden wél belangrijke debatten gevoerd tussen voor- en tegenstanders van het criterium staatsburgerschap. Denken we maar aan het debat over het stemrecht voor vreemdelingen en het toelaten van niet-staatsburgers tot het openbaar ambt.

Met dit decreet zullen diegenen die pleiten voor het behoud (of het verscherpen) van het onderscheid op basis van nationaliteit zeer goed op hun tellen moe-

ten passen. Voor ze het weten zullen hun uitspraken beoordeeld worden door een rechter. Met dit decreet worden politieke tegenstanders in een volkomen normaal politiek debat gekortwiekt. Dat zal een zeer belangrijke overwinning betekenen voor die zijde van het politieke spectrum die het staatsburgerschap nog meer dan nu al het geval is, cadeau wil doen aan om het even wie hier zelfs maar even vertoeft, meent de heer Van Dijck.

Ook het criterium taal wordt vermeld als beschermd kenmerk. Onderscheid maken op basis van taal acht de heer Van Dijck nochtans noodzakelijk voor de goede werking van onze instellingen en onze samenleving. Zeker in dit land moet met dit criterium erg voorzichtig worden omgesprongen. Elk middel dat kan worden aangewend om de taalwetgeving, en het territorialiteitsbeginsel dat ermee samenhangt, te ondergraven, is er één teveel. De heer Van Dijck voorspelt dat de Franstaligen, die op dat vlak geen scrupules hebben, dit decreet zullen aanwenden om het Nederlandstalig karakter van Vlaams-Brabant nog heviger te bekampen. Dit ontwerp van decreet brengt dan ook nog eens de verdedigers in een lastig parket: alle voorstellen tot maatregelen voor de bescherming van het Vlaamse karakter van Vlaams-Brabant zijn mogelijk strafbaar. Spreker kan zich moeilijk indenken dat iedereen in het Vlaams Parlement dat gevaar over het hoofd ziet.

1.4. De burger is de overheid niet

Het ontwerp van antidiscriminatiedecreet is niet enkel van toepassing op het overheidsbeleid, maar ook op de verhoudingen tussen burgers onderling. Artikel 19 van het decreet bepaalt immers dat elke vorm van discriminatie verboden is zowel in de overheidssector als in de particuliere sector. Dat de overheid zijn optreden redelijk moet kunnen verantwoorden, acht de heer Van Dijck vanzelfsprekend. Volgens het antidiscriminatiedecreet moet echter ook de burger voor elke daad die hij stelt een objectieve en redelijke niet-discriminerende verantwoording kunnen afleggen, aldus spreker.

De essentie van de vrijheid in een democratische rechtsstaat is voor de heer Van Dijck nochtans dat de burger zijn handelingen niet objectief en redelijk moet verantwoorden. Hoe zou dat ook mogelijk zijn: heel ons sociale leven is gebaseerd op het maken van onderscheid dat niet redelijk kan worden verantwoord. Elke minuut van de dag maken wij onder-

scheid op halfrationele en niet-rationele gronden, en gelukkig maar, aldus spreker. Mensen zijn geen machines. Emoties spelen voor elke mens meestal een doorslaggevende rol: sympathie, afkeer, eerste indruk, vooroordelen, vroegere ervaringen, uiterlijk, intuïtie. Allemaal facetten op basis waarvan mensen onderscheid maken. Dat is volgens spreker eenvoudigweg niet objectiveerbaar.

Hij herinnert aan het advies van de Raad van State in 2002 op het toenmalige ontwerp van federale discriminatiewet. “Een overheid moet bij haar optreden waken over het onderscheid dat zij maakt. Maar met particulieren is het anders gesteld. Hun gedragingen zijn niet noodzakelijk rationeel en kunnen niet altijd beoordeeld worden aan de hand van utilitaristische criteria. De werkingssfeer [van het wetsontwerp],” schreef de Raad van State, “is niet beperkt tot een specifiek domein, zoals bijvoorbeeld het arbeidsrecht, maar omvat het hele maatschappelijke leven in zijn totaliteit. Welnu, de wetgever mag burgers niet verplichten om in alle handelingen van het maatschappelijke leven en bij de uiting van hun mening de ideeën van de overheid inzake bestrijding van discriminaties over te nemen.”.

De heer Van Dijck noemt het onmogelijk dat mensen bij elke handeling of elke geuite mening in hun publieke en private leven zich moeten afvragen of het eventuele ‘onderscheid’ dat zij maken wel gerechtvaardigd wordt door een ‘legitiem’ doel en of de ‘middelen voor het bereiken van dat doel wel passend en noodzakelijk zijn’. Dat van de burger vereisen is de dood van de open, vrije samenleving, aldus spreker.

Hij waarschuwt dat de totalitaire staat hier wel degelijk om de hoek komt kijken. De burger beschikt immers niet langer over de mogelijkheid de eigen keuzen en beslissingen te laten leiden door eigen inzichten (morele of andere) maar dient zich te conformeren aan de door de overheid opgelegde moraal. Volgens de heer Van Dijck wordt de Europese wetgeving als alibi gebruikt om een allesomvattende maatschappijvisie op te dringen aan de Vlaamse bevolking. Het decreet zal tot gevolg hebben dat niemand nog veilig is: eender welke daad gesteld door een persoon in het publieke leven is mogelijk vatbaar voor bestraffing en kan aanleiding geven tot privaatrechtelijke sanctionering. De samenleving zal daarvan op termijn de gevolgen dragen: mensen zullen net zoals onder totalitaire regimes aan zelfcensuur doen, minder ondernemend durven zijn in het publieke leven, zullen zich terugtrekken in hun private levens-

sfeer en zich asociaal opstellen. Aan een dergelijk Vlaanderen wenst de heer Van Dijck op geen enkele wijze bij te dragen.

1.5. *Fundamentele rechtsprincipes op de helling*

De heer Van Dijck merkt op dat het ontwerp van decreet voorziet in een hele waslijst van burgerrechtelijke en zelfs strafrechtelijke sancties voor burgers die discrimineren of aanzetten tot discriminatie. Als iemand een misdrijf pleegt, moet hij er zich echter ook van bewust zijn dat hij een misdrijf pleegt. Misdrijven moeten daarom nauwkeurig worden omschreven in de wet. Dat is in het geval van het ontwerp van antidiscriminatiedecreet echter geenszins het geval, oordeelt spreker.

De definities van de door het ontwerp van antidiscriminatiedecreet strafbaar gestelde handelingen zijn naar het oordeel van de heer Van Dijck voer voor juristen. Ze zijn hermetisch en vaag opgesteld en dus voor velerlei interpretaties vatbaar. Bijgevolg zal het uiteindelijk de rechter zijn die zal oordelen of een bepaalde handeling of geuite mening strijdig is met het decreet en desgevallend strafbaar is.

Het ontwerp van antidiscriminatiedecreet acht hij bijgevolg onverenigbaar met enkele fundamentele principes van het strafrecht, zoals het wettigheidsbeginsel ('geen misdrijf zonder wet'), de duidelijkheid van de strafbepaling en de voorzienbaarheid van het misdrijf. De wazigheid en onduidelijkheid leiden er immers toe dat niemand bij het stellen van een handeling of het uiten van een mening kan weten of hij al dan niet onder het toepassingsgebied van het decreet valt, aldus spreker.

Dat probleem is naar zijn mening het voelbaarst waar het de 'indirecte discriminatie' betreft. Omwille van de niet-verenigbaarheid met de vereiste van de voorzienbaarheid, werd de bepaling over de indirecte discriminatie in de eerste federale wet door het Arbitragehof vernietigd. Spreker acht de kans is groot dat het Grondwettelijk Hof dat opnieuw doet voor wat betreft de herstelwet uit 2007, waarop dit ontwerp van decreet is geïnspireerd.

Bij de burgerrechtelijke procedures kan de bewijslast worden omgekeerd, merkt de heer Van Dijck op. Daarmee wordt volgens hem hét basisfundament van onze rechtspraak onderuit gehaald, namelijk dat de onschuld van een beklaagde staande blijft tot het tegendeel is bewezen. De verschoning dat die omkering niet geldt voor de strafrechtelijke procedures,

vindt hij ronduit zwak: "Vooral de opsomming van de zogenaamde 'feiten' aan de hand waarvan de bewijslast bij de verweerder kan worden gelegd, is een lachertje. Die 'feiten' blijken vage 'patronen' 'meldingen', statistische gegevens en zelfs 'intrinsiek verdachte' criteria te zijn. We kunnen er dus van uitgaan dat in de meeste gevallen de verweerder zijn onschuld zal moeten bewijzen."

1.6. *Vrije meningsuiting in het gedrang*

Het ontwerp van antidiscriminatiedecreet voorziet in zware vrijheidsberovende en penale straffen voor personen die aanzetten tot discriminatie. Wie aanzet tot opzettelijke discriminatie, haat of geweld jegens een persoon wegens een of meer van de beschermde kenmerken wordt luidens artikel 30, 1°, gestraft met een gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met een geldboete van vijftig euro tot duizend euro. Artikel 30, 2°, voorziet in dezelfde straffen voor wie aanzet tot opzettelijke discriminatie, haat of geweld jegens een groep, een gemeenschap of de leden ervan.

De heer Van Dijck valt het op dat 'aanzetten tot discriminatie' strafbaar wordt gesteld, maar het loutere discrimineren zelf niet. Enige uitzondering op dat laatste vormen de openbare officieren, de ambtenaren, de dragers of agenten van het openbare macht die in de uitoefening van hun taak personen discrimineren. De Vlaamse Regering volgt daarbij de volgens spreker perverse redenering dat niet de persoon die de daad stelt bestraft moet worden (deze personen worden anderzijds wel voldoende burgerlijk gesanctioneerd), maar wel de persoon die ertoe aanzet. Daarbij beoogt de Vlaamse Regering dus niet de daad te bestraffen, maar wel de uitgesproken mening. De reden die daarvoor door de voorstanders van dit ontwerp wordt aangehaald, namelijk dat de weerslag van de geuite mening meestal groter is dan een gestelde handeling ten opzichte van een individueel persoon, is vals en wordt bovendien internationaalrechtelijk niet ondersteund, wel integendeel, aldus spreker. Het stellen van daden wordt steeds strenger beoordeeld dan het uiten van meningen, of omgekeerd gesteld: de meningsuiting wordt beter beschermd dan het stellen van daden.

Men zal aanvoeren dat de tegenstanders van dit ontwerp toch onmogelijk kunnen instemmen met het aanzetten tot haat en geweld. Wat geweld betreft is dat inderdaad het geval, maar voor de strafbaarstelling daarvan hebben wij dit decreet niet nodig, aldus de heer Van Dijck. Haat is een rekbaar begrip: wat

voor de ene hatelijk is, is dat voor de andere volstrekt niet. De rechter zal uiteindelijk oordelen, maar zich daarbij natuurlijk ook laten leiden door zijn persoonlijke, levensbeschouwelijke, politiek-ideologische opvattingen: hij kan moeilijk anders. Hij voelt dus noodzakelijk een subjectief oordeel, verklaart de heer Van Dijk.

Het aanzetten tot discriminatie zelf strafbaar stellen, noemt hij nog veel meer verregaand. Voortdurend worden er in het maatschappelijke en politieke debat oproepen gedaan, voorstellen gelanceerd en nagestreefd die het maken van een onderscheid beogen, ook op basis van de opgesomde kenmerken. De heer Van Dijk verwijst naar de debatten over onderscheid op basis van nationaliteit. Door dit ontwerp van decreet wordt een zware hypotheek gelegd op dat soort discussies, omdat de voorstanders van het maken van onderscheid voor de rechter kunnen worden gesleept op grond van artikel 30, aldus spreker.

Zelfs de inperking van de draagwijdte van het artikel door de toevoeging van de woorden ‘met de bijzonder wil zulks te doen’ en ‘opzettelijk’ vindt de heer Van Dijk ontoereikend. Als hij pleit voor het voorbehouden van overheidsjobs voor staatsburgers, dan is er inderdaad sprake van de wil om dat onderscheid te maken en van opzettelijkheid. Bovendien wordt de rechter verplicht te peilen naar de intenties van de beschuldigde, hetgeen bijzonder moeilijk is. In strafzaken is dat nog niet zo erg, omdat de bewijslast bij de klager berust, maar als zoals in de burgerrechtelijke procedures, de bewijslast kan worden omgekeerd, wordt het voor de beschuldigde wel érg lastig. Hoe kan hij nu bewijzen dat hij een bepaalde intentie niet heeft gehad? Dat is gewoon onmogelijk, aldus spreker.

Het ontwerp van antidiscriminatie-decreet noemt hij dus gevaarlijk voor de democratie, want de toepassing ervan zal leiden tot een inkrimping van de fundamentele rechten en vrijheden, zoals die zijn vastgelegd in de grondwet en de mensenrechtenverdragen: de vrijheid van geweten, vrijheid van meningsuiting, vrijheid van vereniging enzovoort.

1.7. *Rechtsongelijkheid*

Het ontwerp van decreet lijkt de heer Van Dijk uitsluitend uit te gaan van het perspectief van het slachtoffer. De beschuldigde lijkt al op voorhand schuldig te zijn. Een persoon die vermoed wordt te discrimineren hangt bovendien een hele waslijst van repressieve maatregelen boven het hoofd (sancties, boetes, publieke bekendmaking van het vonnis, gevangenisstraffen enzovoort). Spreker stelt de vraag of dit hele

arsenaal wel in verhouding staat met de aard van de overtreding. Daar komt dan nog de al aangehaalde omkering van de bewijslast bij.

Maar bovendien kan het vermeende slachtoffer volgens de heer Van Dijk kan ook rekenen op de steun van allerlei organen en belangenverenigingen, die hem ter hulp kunnen springen. Artikel 39 bepaalt dat de Vlaamse Regering een of meer organen aanwijst die in rechte kunnen optreden in de geschillen waartoe het decreet aanleiding geeft. Bedoeld worden allicht in de eerste plaats het Centrum voor gelijkheid van kansen en de Liga voor Mensenrechten, meent de heer Van Dijk. Die organisaties en organen beschikken over een veelvoud van middelen, personeel en ervaring en beschikken over een vlotte toegang tot de media. Zij zijn daarenboven helemaal geen neutrale instanties maar hebben een zeer duidelijke politieke agenda, die zij te pas en te onpas trachten uit te voeren, aldus spreker.

Daarnaast wordt de mogelijkheid geschapen om een reeks nieuwe organen in het leven te roepen die het vermeende slachtoffer van discriminatie zullen bijstaan. De Vlaamse Regering kan immers overgaan tot de erkenning en subsidiëring van zogenaamde ‘gelijkebehandelingsbureaus’. Door de steun van deze organisaties en organen aan het vermeende slachtoffer en de omkering van de bewijslast wordt een rechtsongelijkheid in het leven geroepen ten nadele van de beschuldigde. Dat, in combinatie met het hele arsenaal aan repressieve sancties, doet de heer Van Dijk denken aan een middeleeuwse heksenjacht.

1.8. *Positieve actie*

De heer Van Dijk merkt op dat één soort discriminatie uitdrukkelijk buiten het repressieve veld valt dat met dit ontwerp van decreet wordt geschapen. Het gaat om de discriminatie die geacht wordt ‘positief’ te zijn, thans omgedoopt tot ‘positieve actie’. Maar het gevolg van deze ogenschijnlijk neutrale bepaling is volgens de heer Van Dijk wel dat er gediscrimineerd wordt ten voordele van door de overheid aangewezen ‘minderheidsgroepen’, tegenwoordig ook wel ‘kansengroepen’ genoemd. Voor hen zal het onderscheid dat wordt gemaakt uiteraard positief zijn, maar niet voor de achteruitgestelden, zoals dat met discriminaties altijd het geval is.

Het achteruitstellen van mensen die zich tegenover de vertegenwoordigers van zulke minderheidsgroepen

bevinden, is, zo wil het de regering, echter positief, omdat het in haar ogen een legitiem doel dient. Volgens de spreker is het de heersende politiek-ideologische klasse die de maatschappij voorspiegelt welke doelen legitiem zijn en welke niet, en welke groepen mogen voorgetrokken worden en welke niet. Hij noemt dat: “1984 op zijn best”.

1.9. Besluit

De heer Van Dijk besluit met de stelling dat dit ontwerp van decreet afbreuk doet aan de grondwettelijk beschermde vrijheden. Het leidt door zijn horizontale werking tot een onaanvaardbare en op termijn onleefbare jurisdisering van onze samenleving. Dat soort wetgeving hoort volgens spreker thuis in het arsenaal van totalitaire regimes, maar dient verre te worden gehouden van elke vrijheidslievende, democratische rechtsstaat. Vlaams Belang zal zich nu, zoals in het verleden en in de toekomst, blijven verzetten tegen wat spreker “dit soort politiek-correcte oekazes” noemt. De politieke fractie doet dat uit principe, omdat zij democraten zijn, maar ook omdat reeds voldoende bewezen is dat de partij, haar mandatarissen en leden, én de meningen die de partij verkondigt, er het eerste slachtoffer van zullen zijn, tot zover de heer Van Dijk.

2. Standpunt van mevrouw Cindy Franssen

2.1. Gemiste kansen

Mevrouw *Cindy Franssen* verklaart dat het ontwerp een algemeen kader wil creëren voor het Vlaamse gelijkekansenbeleid. Veel van de ontworpen bepalingen kunnen volgens haar worden bestempeld als ‘soft law’. De normatieve draagwijdte van die bepalingen is ofwel nihil ofwel beperkt. Toch staat CD&V achter het principe en de noodzaak om voor het beleidsdomein gelijke kansen een algemene decretale onderbouw uit te werken.

Zij noemt het opvallend dat elke verwijzing naar de subsidiëring van organisaties in het functionele of verticale bevoegdheidsdomein van de minister ontbreekt. Spreekster vindt het jammer dat het ontwerp van decreet een aantal kansen mist. Naar analogie met het decreet op het preventieve gezondheidsbeleid had men bijvoorbeeld een onderscheid kunnen maken tussen partnerorganisaties en organisaties met terreinwerking. Men had ook een onderscheid kun-

nen maken tussen structurele en projectsubsidiëring, zowel met betrekking tot omkadering als tot procedurele aspecten. Als men dan toch uitgangspunten voor het gelijkekansenbeleid wil formuleren, had men evengoed kunnen kiezen voor de ontwikkeling en het gebruik van ‘evidence based’ strategieën. En men had het steunpunt voor beleidsgericht onderzoek Gelijke Kansen op decretaal niveau kunnen plaatsen.

2.2. Geïntegreerd actieplan

Wat het geïntegreerde actieplan betreft, wil het ontwerp van decreet de zogenaamde Pekingrapportage opheffen. Een decreet van 13 mei 1997 legt de Vlaamse Regering op om jaarlijks bij het Vlaams Parlement verslag uit te brengen over het beleid gevoerd volgens de doelstellingen van de vierde Wereldvrouwenconferentie in Peking in 1995. Het jaarlijks verslag moet ten laatste op 30 september van elk jaar worden ingediend en moet een voortgangsrapport en een evaluatie van genomen maatregelen bevatten. Mevrouw Franssen wijst erop dat de rapporten van 2005-2006 en 2006-2007 nog niet zijn ingediend. Het laatste verslag dateert van 2004-2005 en daarover werd een hoorzitting gehouden in de commissie bevoegd voor Gelijke Kansen³. Intussen zijn wel actieplannen ontwikkeld in het kader van de opencoördinatiemethode, maar dat beantwoordt volgens spreekster niet aan de decretaal opgelegde jaarlijkse ‘Pekingrapportage’. Ter vervanging van die rapportage wil het ontwerp van decreet een geïntegreerd actieplan invoeren, dat tweejaarlijks moet worden geactualiseerd. De rapportageverplichting aan het Vlaams Parlement is echter weggelaten.

Met betrekking tot het geïntegreerd actieplan vraagt mevrouw Franssen zich af waarop het woord ‘geïntegreerd’ betrekking heeft. Spreekster vergelijkt met het voorstel van resolutie betreffende een geïntegreerd gelijkekansenbeleid voor holebi’s (...), dat een week eerder in de commissie werd goedgekeurd.⁴ In die resolutie wordt aan elke minister gevraagd om nog tijdens deze legislatuur in het kader van de opencoördinatiemethode het gelijkekansenbeleid voor holebi’s voort uit te werken in al zijn of haar bevoegdheidsdomeinen. Ook hierover moet elke minister tweejaarlijks verslag uitbrengen aan het Vlaams Parlement. Waarom kan dat ook niet in het voorliggende ontwerp van decreet?

³ Verslag: *Parl. St.* VI. Parl. 2005-06, nr. 757/1.

⁴ *Parl. St.* VI. Parl. 2007-08, nrs. 1685/1 en 2.

De SERV (Sociaal Economische Raad voor Vlaanderen) en de commissie Diversiteit vragen dat het actieplan “in voldoende mate getoetst wordt bij de betrokken organisaties uit het middenveld”, aldus mevrouw Franssen. Zij stelt vast dat het begrip ‘middenveld’ nogal kan uiteenlopen. De actoren die vertegenwoordigd zijn in de SERV maken hier zeker deel van uit. Artikel 8 stelt dat er per beleidsdomein minstens een strategische doelstelling inzake geslacht moet worden geformuleerd. Op zich vindt spreekster dat een belangrijke bepaling. Het moet evenwel duidelijk zijn dat uit de samenlezing van de artikelen 7 en 8 volgt dat aan elke strategische doelstelling operationele doelstellingen moeten worden gekoppeld. De strategische doelstelling in artikel 8 mag dus niet vrijblijvend en zonder gevolg zijn.

Het geïntegreerde actieplan van artikel 9 moet onder meer een opgave bevatten van de indicatoren waarmee de voortgang zal worden gemeten. In hun advies vragen de SERV en de commissie Diversiteit voldoende aandacht voor interne en externe ‘benchmarking’ bij de uitbouw van het gelijkekansenbeleid. Mevrouw Franssen leest in het ontwerp van decreet dat het actieplan de opgave van de indicatoren moet bevatten waarmee de voortgang wordt gemeten. De minister zal te gepasten tijde aantonen of zij er deze legislatuur in geslaagd is om deze indicatoren te ontwikkelen, zodat men in een volgende legislatuur niet van nul moet beginnen, aldus spreekster.

2.3. *Geloof of levensbeschouwing*

Mevrouw Franssen stelt vast dat het ontwerp van decreet niet ingaat op de vraag van de SERV en de commissie Diversiteit om ‘geloof of levensbeschouwing’ niet samen te vermelden met ‘ras, huidskleur, afkomst, of etnische of nationale afstamming’ in artikel 5, §2. Die opmerking acht zij nochtans terecht. Waarom gaat het ontwerp van decreet niet in op de opmerking van de SERV?

2.4. *Anti-discriminatiebepalingen*

Het ontwerp van decreet creëert ook de instrumenten inzake gelijke behandeling. Mevrouw Franssen herinnert aan uitspraken van de heer Matthias Storme op de hoorzitting. De heer Storme stelde het ontwerp zowel algemeen als punctueel in vraag. In zijn beargumenteerde discours stelde hij de klassieke rechten en vrijheden van onze Grondwet tegenover de anti-

discriminatiebepalingen. Spreekster is het ermee eens dat die bepalingen het recht op vrijheid van vereniging niet mogen uithollen. Anderzijds lijkt de heer Storme volgens haar te vergeten dat discriminatie aan de basis kan liggen van het niet kunnen uitoefenen en realiseren van sociale grondrechten. Hij leek ook voorbij te gaan aan de verdragsrechtelijke context waarin één en ander moet worden gesitueerd.

2.5. *Beschermde eigenschappen*

Het ontwerp voorziet in een limitatieve lijst van beschermde eigenschappen. Volgens mevrouw Franssen houdt dat risico's in, in die zin dat het gesloten karakter van deze lijst op zich als discriminerend zou kunnen worden beschouwd.

2.6. *De definitie van handicap*

Spreekster stelt vast dat het ontwerp van decreet geen definitie geeft van handicap. In de toelichting bij artikel 15 wordt gesteld dat de definitie van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap wordt gehanteerd. Dat is de geactualiseerde definitie van 2004. De toelichting stelt expliciet dat een inschrijving bij dit agentschap niet vereist is om als gehandicapt te worden beschouwd in de zin van het ontwerp. Er werd aan mevrouw Franssen gesignaleerd dat die interpretatieve definitie eventueel te beperkt zou zijn. Als alternatief wordt dan de definitie uit het decreet van 8 mei 2002 voorgesteld. Of deze definitie zoveel ruimer is, kan echter betwijfeld worden, meent spreekster. Mensen met dyslexie en personen met een kleine gestalte worden overigens expliciet genoemd in de toelichting bij artikel 18, dat de weigering tot redelijke aanpassingen voor personen met een handicap omschrijft. Voor de volledigheid wil spreekster ook nog wijzen op artikel 15, §3, dat fysieke of genetische eigenschap als beschermd kenmerk benoemt.

2.7. *Verhouding met het GOK-decreet (GOK: gelijke onderwijskansen)*

Op de hoorzitting heeft mevrouw Franssen reeds de vraag gesteld hoe dit ontwerp van decreet zich verhoudt tot het decreet van 28 juni 2002 betreffende gelijke onderwijskansen. Zij wenst dat de minister zou verduidelijken wat dit ontwerp nog toevoegt aan het GOK-decreet. Volstaat het GOK-decreet niet voor wat betreft het basis- en secundair onderwijs? Wat betekent het ontwerp van decreet voor een

onderwijsinstelling die van leerlingen en hun ouders vraagt dat zij een bepaald pedagogisch project onderschrijven? Spreekster wil er op wijzen dat rechters bij onduidelijke bepalingen op zoek moeten gaan naar de wil van de wetgever. Wat heeft men hier concreet voor ogen?

2.8. *Sociale voordelen*

Er wordt in het ontwerp van decreet gewag gemaakt van ‘sociale voordelen’. In het commentaar bij die bepaling wordt verwezen naar de voorbereidende werken bij de richtlijn 2000/43. Tariefreducties voor het openbaar vervoer worden onder meer als voorbeeld gegeven. Tariefreducties kunnen dus discriminatoir zijn, besluit mevrouw Franssen. Hiermee wil zij zelf evenwel geen uitspraak doen over de bestaande reducties bij De Lijn.

2.9. *Organen*

Artikel 39 legt de uitvoerende macht op om één of meer organen aan te wijzen die in rechte kunnen optreden in de geschillen waartoe het decreet aanleiding kan geven. Mevrouw Franssen herhaalt hier dat haar fractie het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen in dit kader als interfederaal orgaan zien fungeren. De bijzondere wet tot hervorming der instellingen laat toe om daartoe een samenwerkingsakkoord af te sluiten.

2.10. *Gelijkebehandelingsbureaus*

Artikel 41 van het ontwerp schept de decretale basis voor de erkenning en subsidiëring van gelijkebehandelingsbureaus. Begin 2007 bracht het Vlaams Minderhedencentrum (VMC) de meldpunten racisme en discriminatie in kaart. Hieruit blijkt dat er veel minder meldpunten in Vlaanderen zijn dan gedacht. Het VMC stelt vast dat veel Vlamingen een geval van discriminatie niet kunnen melden in hun eigen streek. Of de centrumsteden dan het beste gelegen zijn om van een goede spreiding te spreken, lijkt mevrouw Franssen vanuit die optiek maar de vraag. Het VMC stelt ook dat de meldpunten sterk van elkaar verschillen. Ze zijn verschillend georganiseerd en het ene meldpunt heeft een groter netwerk van partners dan het andere. De meeste meldpunten leggen op papier niet goed uit welke procedures ze volgen als ze klachten behandelen. Spreekster denkt dat dit punt bij de uitvoering van het decreet de nodige aandacht verdient.

Voorts leest mevrouw Franssen dat er gewag gemaakt wordt van de ‘betrokkenheid van de gemeenten’. Het ontwerp van decreet zegt eigenlijk niets over wie als initiatiefnemer voor een dergelijk bureau kan worden beschouwd. Er wordt enkel gesteld dat de gelijkebehandelingsbureaus in de steden kunnen worden erkend en gesubsidieerd. De opdrachten werden uitvoerig uitgewerkt, maar men lijkt vergeten te zijn wie als initiatiefnemer kan worden aangenomen. Beoogt de minister enkel lokale besturen of ziet zij een rol weggelegd voor andere actoren?

3. *Standpunt van de heer Jan Roegiers*

De heer *Jan Roegiers* verklaart dat gelijke kansen en gelijke behandeling voor progressieve partijen en politici altijd bijzonder belangrijk zijn geweest. Mede onder impuls van die progressieve partijen en parlementsleden zijn gelijke kansen sinds 1995 ook een beleidsdomein geworden in de organisatiestructuur van de Vlaamse Gemeenschap. Voor spreker behoren gelijke kansen en gelijke behandeling tot de grondslagen van onze samenleving. Daarom acht hij het voorliggende ontwerp een bijzonder belangrijk initiatief.

Dit ontwerp van decreet is voor de heer Roegiers als het ware het sluitstuk van de omzetting van de Europese gelijkebehandelings- en gelijkekansenrichtlijnen. En volgens spreker komt die omzetting niets te vroeg. Hij heeft dat ook al naar voren gebracht in een actuele vraag die hij stelde in de plenaire vergadering over de nieuwe verwachte antidiscriminatie richtlijn⁵. Hij maakt gewag van bepaalde krachten in het Europees Parlement die de regelgeving tegen discriminatie willen terugschroeven. In dat opzicht vindt hij het voorliggende ontwerp bijzonder belangrijk.

Na het decreet houdende evenredige participatie op de arbeidsmarkt en het decreet betreffende gelijke onderwijskansen, wil dit ontwerp van decreet houdende een kader voor het Vlaamse gelijkekansen- en gelijkebehandelingsbeleid de lacunes op Vlaams niveau opvullen. Daarom wil de heer Roegiers de minister uitdrukkelijk feliciteren en bedanken voor haar initiatief. Spreker hoopt op een voorspoedige behandeling en goedkeuring van het ontwerp, opdat het decreet vlug omgezet kan worden in een daadkrachtig beleid.

⁵ *Hand.* VI. Parl. 2007-08, nr. 37, 23 april 2008, p. 9.

4. Standpunt van mevrouw Dominique Guns

Ook mevrouw *Dominique Guns* wijst erop dat het ontwerp van decreet de omzetting van een Europese richtlijn betreft, waardoor de appreciatieruimte van het Vlaams Parlement beperkt is. Inhoudelijk kan zij weinig hebben tegen het ontwerp, hoewel zij erkent dat bepaalde artikels een beetje gevoelig liggen bij sommigen. Ook moet men bij de omzetting zien in overeenstemming te blijven met de eigen regelgeving, waarbij spreekster verwijst naar de Vlaamse Wooncode en de taalwetgeving. Het ontwerp van decreet moest tevens in de lijn liggen van de vorig jaar goedgekeurde federale Antidiscriminatiewet. Ook dat beperkt de manoeuvreerruimte.

Heel positief vindt mevrouw Guns het tweesporenbeleid dat de Vlaamse Regering wil volgen. Niet alleen krijgt de verticale aanpak van gelijke kansen een kader – het discriminatieverbod voor de overheid –; ook de horizontale aspecten – de bestrijding van discriminatie tussen de burgers – komen aan bod in het ontwerp van decreet. Spreekster wijst erop dat de vrijheid van de ene stopt waar de vrijheid van de andere begint, en zij acht zich gelukkig dat het de rechter is die zich daarover mag uitspreken en die in het algemeen een objectief oordeel vel.

Een ander positief punt is volgens spreekster de uitbreiding van de doelgroepen van het gelijkekansenbeleid, tot onder meer de chronische zieken.

Als advocaat heeft mevrouw Guns het enigszins moeilijk met de omkering van de bewijslast (artikel 35, §1). Uit artikel 35, §§2 en 3, blijkt evenwel dat er toch feiten moeten worden aangehaald, maar spreekster dringt erop aan hier heel secuur mee om te springen. Ook bij de oprichting van gelijkekansenbureaus en van het orgaan dat in rechte kan optreden heeft spreekster vragen. Gaat men aparte gelijkekansenbureaus oprichten of gaat men reeds bestaande bureaus inschakelen? Krijgt het federale Centrum voor gelijkheid van kansen en racismebestrijding een rol na onderhandelingen met de federale overheid?

5. Standpunt van de heer Ward Kennes

De heer *Ward Kennes* maakt van de algemene bespreking gebruik voor enkele filosofische bedenkingen. Een eerste bedenking is dat de benaming ‘gelijkebehandelingsbeleid’ enigszins misleidend is, in die zin dat hier eigenlijk ‘antidiscriminatiebeleid’ wordt

bedoeld. Spreker verwijst daarbij naar de artikelen 2 en 4. Hij vindt het goed om eraan te herinneren dat een doorgedreven gelijke behandeling van mensen evenzeer een discriminatie kan uitmaken als een ongelijke behandeling van mensen. Ongelijke situaties mogen immers vanuit een antidiscriminatiedenken niet automatisch gelijk worden behandeld. Dat is ook de houding van het Grondwettelijk Hof. Het gelijkheidsbeginsel zoals het door Grondwettelijk Hof wordt toegepast, laat toe dat een verschillende behandeling tussen de categorieën van personen ingesteld wordt voor zover het verschil berust op een objectief criterium en het op redelijke wijze gerechtvaardigd is. Niet elke ongelijke behandeling van mensen is dus een discriminatie.

Een tweede bedenking die de heer Kennes zich maakt is de verregaande jurisdisering die het ontwerp behelst. Tijdens de hoorzitting peilde hij reeds daarnaar. Dit ontwerp beoogt in se maatschappelijke verandering. Het lijkt hem aangewezen om de verwachtingen die men ter zake stelt in rechtsregels, wat te temperen. Spreker citeert de titel van een boek van Michel Crozier: “On ne change pas la société par décret”.

In artikel 3 van het ontwerp merkt spreker dat er twee verdragen worden genoemd waaraan uitvoering wordt gegeven: het verdrag van 1966 inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie en het verdrag van 1979 inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen. Het ontwerp geeft evenzeer uitvoering aan het VN-Verdrag van 2006 inzake de rechten van personen met een handicap, bijvoorbeeld wat betreft de redelijke aanpassingen. Dat verdrag wordt niet vernoemd, wellicht omdat de Vlaamse Regering nog geen ontwerp van instemmingsdecreet kon indienen bij het Vlaams Parlement.

Een andere bedenking betreft de verhouding tussen wetgevende en uitvoerende macht. Artikel 11 van het ontwerp voorziet in de oprichting van een commissie binnen de administratieve diensten. Met deze commissie heeft de heer Kennes geen inhoudelijk probleem. Integendeel is hij overtuigd van de meerwaarde, voor zover uit de samenstelling ervan een zeker gewicht spreekt. Wat hem wel verbaast is dat de interne organisatie van de Vlaamse administratie wordt geregeld in een decreetstekst. Van de decreetgever wordt immers verwacht dat hij de hiërarchische positie van de bijzondere wetten respecteert. Artikel 87, §1, bijzondere wet hervorming instellingen, bepaalt uitdrukkelijk dat het uitsluitend de uitvoe-

rende macht toekomt de organisatie en de werking van haar diensten te regelen. De Raad van State stelde overigens hetzelfde, maar dat werd genegeerd. Niets staat de Vlaamse Regering in de weg om dit met een uitvoeringsbesluit te regelen. De heer Kennes is hiervoor zelfs vragende partij.

In de hoorzitting stelde de heer Kennes aan professor Brems een vraag over de lijst van de beschermde kernmerken, te vinden in artikel 15, §3. Het ging met name over de vermelding van kenmerken die toch niet allemaal van dezelfde orde zijn. Er zijn onveranderlijke kenmerken bij zoals ras, maar ook kenmerken die wel evolutief kunnen zijn, zoals een overtuiging. Zij worden nu op dezelfde hoogte geplaatst. Onder de beschermde kenmerken staat ook het element taal. Binnen het Belgische systeem noemt de heer Kennes dat een bijzonder delicaat begrip. Zijn alle gevolgen hiervan goed ingeschat binnen de communautaire context?

Een andere bedenking van spreker betreft artikel 19, eerste lid, 1°, van het ontwerp. Hij meent dat de discussie daarover zeker niet is afgerond. De bepaling voorziet in een discriminatieverbod, zowel in de overheidssector, als in de particuliere sector, met inbegrip van overheidsinstanties, met betrekking tot de voorwaarden voor toegang tot arbeid en de werkgelegenheids- en arbeidsvoorwaarden. In het tweede lid wordt erop gewezen dat het decreet van 8 mei 2002 houdende de evenredige participatie op de arbeidsmarkt blijft gelden voor de daarin gevatte gevallen van discriminatie inzake arbeidsbetrekkingen. Dat decreet is enkel van toepassing op: 1° de intermediaire organisaties en personen die zich bezig houden met beroepskeuzevoorlichting, beroepsopleiding, loopbaanbegeleiding en arbeidsbemiddeling; 2° de Vlaamse diensten en het Vlaams overheids-personeel en onderwijspersoneel, hun bepalingen en arbeidsvoorwaarden; en 3° de andere werkgevers en werknemers maar enkel voor wat betreft de beroepsopleiding en tewerkstelling van gehandicapten.

Bovendien is er de wet van 10 mei 2007 ter bestrijding van bepaalde vormen van discriminatie, die ook de discriminatie bij arbeidsbetrekkingen regelt. Legt men de drie wetteksten naast elkaar, het ontwerp van decreet, het decreet van 8 mei 2002 en de wet van 10 mei 2007, dan rijst de vraag wat het voorwerp is van het discriminatieverbod in artikel 19, eerste lid, 1°, van het ontwerp. De heer Kennes wenst hierop een antwoord te krijgen. Concreet: welke regelgeving kan worden aangesproken wanneer een werkgever bijvoorbeeld een discriminerende vacature publiceert

in een reclameblad? Wanneer die vacature bovendien wordt gepubliceerd op de website van de VDAB, volstaat dan niet het decreet van 8 mei 2002?

Dat die vraag niet zonder belang is, mag, volgens spreker, blijken uit het advies van de Raad van State. De raad geeft aan dat het maar de vraag is of alle aangelegenheden vermeld in artikel 19 van het ontwerp wel tot de Vlaamse bevoegdheden behoren, aangezien de verschillende aspecten van het toepassingsgebied ruim zijn omschreven. Littera 1° wordt hierbij uitdrukkelijk aangehaald. Wetende dat de inleidende zin van artikel 19 aangeeft dat deze bepaling bevoegdheidsconform moet worden gelezen, zou de conclusie dan ook kunnen zijn dat artikel 19, eerste lid, 1°, onder de huidige bevoegdheidsverdeling helemaal geen voorwerp heeft, en wellicht ongewild een voorafname is van de eventuele overheveling van de bevoegdheid inzake arbeidsmarktbeleid, aldus de heer Kennes.

Spreker merkt op dat artikel 17 niet alleen spreekt van een persoon die het voorwerp kan uitmaken van discriminatie omdat hij of zij tot een bepaalde groep behoort. Ook de discriminatie van een groep of gemeenschap wordt apart vermeld. Gemeenschap heeft in ons grondwettelijk bestel een specifieke invulling gekregen. “Maar willen we niet concrete mensen verdedigen met dit decreet? Is het niet de bedoeling om de ontwikkeling en ontplooiing van mensen te bevorderen?” vraagt de heer Kennes. De verwijzing naar ‘groep’ en ‘gemeenschap’ lijkt hem problematisch.

In artikel 15 treft hij het woord “kan” aan: “(...) kan benadelen”. Hij vraagt zich af of dit niet erg ver gaat? “Creëert dit geen rechtsonzekerheid door de vaagheid en de verregaande interpretatie die daarmee gepaard kan gaan?” vraagt de heer Kennes en hij verwijst ter zake naar het advies van de Raad van State.⁶

Tot slot wijst de heer Kennes naar wat hij ‘een novum’ noemt: het ontwerp van decreet grijpt uitgebreid in in het Gerechtelijk Wetboek (de artikelen 43 tot en met 47). De enige bevoegdheidsrechtelijke grondslag om dit te doen vanuit de deelstaten, is volgens spreker artikel 10, bijzondere wet hervorming instellingen,

⁶ *Parl. St.* VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/1, p. 77.

dat de impliciete bevoegdheden regelt. Spreker wijst erop dat de decreetgever eertijds geprobeerd heeft om de arbeidsgerechten bevoegd te maken voor geschillen inzake de zorgverzekering. Het Arbitragehof vernietigde destijds deze bepaling met zijn arrest van 13 maart 2001.

6. Standpunt van mevrouw Michèle Hostekint

Mevrouw *Michèle Hostekint* noemt het ontwerp van decreet ontegensprekelijk belangrijk. Met dat ontwerp bindt Vlaanderen de strijd aan tegen discriminatie in uitvoering van Europese richtlijnen. Maar het ontwerp gaat een flinke stap verder dan Europa vraagt. De lijst met discriminatiegronden en beleidsdomeinen wordt fors uitgebreid. Bovendien zal in elke centrumstad een meldpunt discriminatie worden opgericht. Spreekster noemt het ontwerp van decreet niet alleen een duidelijk signaal dat Vlaanderen geen discriminatie tolereert. Ook wordt de drempel om een klacht in te dienen door de oprichting van die meldpunten verlaagd. Evenwel zullen die meldpunten vooral preventief en bemiddelend werken.

Het ontwerp van decreet biedt volgens mevrouw Hostekint tegelijk een brede juridische bescherming en een oplossing in geval van discriminatie op grond van geslacht, ras enzovoort maar ook op grond van bijvoorbeeld gezondheidstoestand en handicap. Bovendien legt het ontwerp van decreet ook de domeinen vast waarbinnen discriminatie niet kan. Het gaat niet alleen om werk en gezondheidszorg bijvoorbeeld, maar ook om huisvesting, jeugd, sociale voordelen en participatie aan economische, sociale, culturele en politieke activiteiten buiten de privésfeer. Ook dat is een ruime lijst die verder gaat dan de Europese regelgeving vereist.

Spreekster acht het niet alleen belangrijk dat er een juridisch kader is om een gelijkekansen- en gelijkebehandelingsbeleid uit te werken. Een dergelijk beleid vereist ook dat men op het terrein zichtbaar aanwezig is. Een inventaris van de bestaande meldpunten wijst uit dat het aanbod erg divers is, zowel wat geografische spreiding als inhoudelijke werking betreft. De bestaande meldpunten beperken zich veelal tot de bestrijding van racisme. Door dertien meldpunten te ondersteunen, komt er nu een meer gestructureerd en eenvormig aanbod, aldus mevrouw Hostekint.

Zij is van oordeel dat de nieuwe meldpunten alle vormen van discriminatie moeten aanpakken. Volgens mevrouw Hostekint zullen de bestaande meldpunten tegen racisme zich omvormen tot meldpunten tegen discriminatie. Waar er geen meldpunt is, komt er een nieuw. Spreekster vindt het een goede zaak dat men realistisch te werk gaat en dat men begint met een proeffase in vijf steden. Zij vindt het goed dat men hiervoor een beroep doet op de expertise van het Vlaams Minderhedencentrum.

De meldpunten hebben de opdracht preventief te werk te gaan en advies te geven voor een goed gelijkebehandelingsbeleid. Het moeten echte gelijkebehandelingsbureaus worden, meent spreekster. Die meldpunten moeten daarbij laagdrempelig zijn. Iedereen die gediscrimineerd wordt of zich zo voelt, moet er terecht kunnen. De stap naar het Centrum voor gelijkheid van kansen en racismebestrijding is voor velen te groot. Mevrouw Hostekint waarschuwt dat het niet de bedoeling kan zijn iedereen naar de rechtbank te jagen. Integendeel moeten de centra zich toespitsen op bemiddeling tussen slachtoffer en vermeende dader.

Concluderend verklaart mevrouw Hostekint dat een succesvol gelijkekansenbeleid niet alleen een opdracht is voor de minister van Gelijke Kansen. Gelijke kansen vergen een domeinoverschrijdende strategie. Spreekster vindt het goed dat met de opencoördinatiemethode alle Vlaamse ministers medeverantwoordelijk zijn gemaakt voor het gelijkekansenbeleid. De Vlaamse ministers ontwikkelen in hun eigen beleidsdomein actieplannen voor gelijke kansen. De minister van Gelijke Kansen coördineert, stimuleert en volgt op. Spreekster staat er volledig achter dat het ontwerp van decreet die verankert. Zij feliciteert de minister met haar heel moedig ontwerp van decreet.

7. Standpunt van mevrouw Helga Stevens

Mevrouw *Helga Stevens* feliciteert de minister met haar initiatief, waarop al jaren wordt gewacht. Het ontwerp van decreet noemt zij echt een mijlpaal voor personen met een handicap. Op veel terreinen, zoals tewerkstelling, onderwijs en toegankelijkheid, heeft Vlaanderen nog veel achterstand in te halen. In die zin kan het ontwerp van decreet een hefboom zijn voor personen met een handicap om een betere toe-

gang te verkrijgen tot het maatschappelijke leven en alle terreinen van de samenleving.

Ook mevrouw Stevens merkt op dat het ontwerp een omzetting bevat van Europese richtlijnen. Zij is evenwel van oordeel dat Vlaanderen niet hoeft te wachten op Europese richtlijnen om gelijke kansen te verankeren in regelgeving. Spreekster verwijst naar de ervaring in het Verenigd Koninkrijk waar van in het begin van de jaren negentig een 'Disability Discrimination Act' in uitvoering is. Daar heeft men niet gewacht op enige Europese verplichting.

Voorst merkt mevrouw Stevens op, ter attentie van de Vlaams Belangfractie, dat de Europese regelgeving niet verbiedt om verder te gaan dan de opgelegde verplichtingen. Zij verklaart heel opgetogen te zijn omdat het ontwerp inderdaad verder gaat dan wat opgelegd was door de richtlijnen. Vooral voor de personen met een handicap is dat van groot belang. Zij ziet geen reden om de omzetting van de Europese richtlijnen te beperken tot de aangegeven domeinen van arbeid en beroepsopleiding. Inderdaad bestaan al het decreet van 8 mei 2002 houdende evenredige participatie op de arbeidsmarkt en het decreet van 28 juni 2002 betreffende gelijke onderwijskansen. Maar dat is niet voldoende. Er zijn op Vlaams niveau nog heel wat lacunes wat betreft gelijke kansen. Waarom zouden personen met een handicap geen gelijke kansen mogen krijgen in bijvoorbeeld heel wat andere terreinen, zoals de toegang tot openbare gebouwen enzovoort? We zijn allemaal burgers, gelijk in diversiteit, aldus mevrouw Stevens.

Wel vraagt mevrouw Stevens zich af hoe de afstemming zal gebeuren tussen het voorliggende ontwerp van decreet en het decreet betreffende gelijke onderwijskansen (GOK-decreet). Het GOK-decreet brengt geen rechten mee voor kinderen met een handicap. Kinderen met een handicap hebben in Vlaanderen, een van de rijkste regio's ter wereld, nog steeds geen gelijke onderwijskansen, aldus spreekster, die dat een heel belangrijk knelpunt noemt. Voor alle duidelijkheid beklemtoont spreekster volledig achter het GOK-decreet te blijven staan dat vooral gelijke kansen geeft aan kinderen van allochtone afkomst. Maar kinderen met een handicap moeten ook recht krijgen op gelijke onderwijskansen. Dat knelpunt kan verholpen worden met wat het ontwerp van decreet biedt.

In tegenstelling met andere kansengroepen hebben personen met een handicap vaak heel specifieke

behoeften waarbij de omgeving moet aangepast worden. Daarom acht mevrouw Stevens de invoering van het concept van 'redelijke aanpassing' van groot belang. Zij verwacht wel nog een discussie over de begrippen 'redelijk' en 'aanpassen'. Wat voor de een redelijk is, is dat voor de andere helemaal niet. Uiteindelijk zal de rechter oordelen. Spreekster hoopt dat het gezond verstand zal zegevieren, en ook dat iedereen zich coöperatief zal opstellen.

Mevrouw Stevens vindt het niet erg dat er geen precieze definitie van handicap is opgenomen in het ontwerp van decreet. Er bestaan immers definities van de Wereldgezondheidsorganisatie en van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap. Een definitie op zich is niet het belangrijkste; het gaat bij een persoon met een handicap over een persoon die op een of andere manier belemmeringen ondervindt. Die belemmeringen kunnen ook veroorzaakt worden door de samenleving, en dan is redelijke aanpassing aangewezen. Spreekster verwijst naar de ervaringen in Nederland, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten, waar het concept redelijke aanpassing al eerder in de praktijk is toegepast.

Bezorgd zegt mevrouw Stevens te zijn over de 'vrijwaringsclausule' in artikel 20. Het ontwerp van decreet stelt een minder gunstige behandeling op grond van een ander decreet niet in vraag. Spreekster zou willen dat de rechten die worden geschapen door het voorliggende ontwerp van decreet zouden beschouwd worden als het minimum. Het gaat immers om een decreet dat een kader uitwerkt voor gelijke kansen en gelijke behandeling. Er zouden in de verschillende beleidsdomeinen, zoals onderwijs, ruimtelijke ordening enzovoort, geen initiatieven mogen geduld worden die ingaan tegen dit ontwerp. Daarover wil mevrouw Stevens alle onduidelijkheid uit de wereld helpen: dit ontwerp van decreet legt de principes vast voor de ministers voor de uitwerking van hun beleid.

Met betrekking tot een eventuele samenwerking met het Centrum voor gelijkheid van kansen en racismebestrijding dringt mevrouw Stevens aan op een samenwerkingsakkoord waarbij de Vlaamse Gemeenschap als volwaardige partner kan toetreden. Er is evenwel vooral nood aan een laagdrempelige instantie waarbij iedereen terecht kan met een klacht of een vraag. Daartoe volstaan de geplande meldpunten niet. En bovendien bestaat het risico dat die meldpunten een verschillende aanpak gaan hanteren. Daarom moet er voor heel Vlaanderen een bepaalde standaard uitgewerkt worden.

Spreekster wijst naar de ervaring in Engeland met het bijstaan van personen met een handicap die geconfronteerd worden met discriminatie; ook daar is er sprake van een zekere omkering van de bewijslast – een techniek waarmee mevrouw Stevens het in tegenstelling met Vlaams Belang niet moeilijk mee heeft. Als persoon met een handicap is het soms heel moeilijk te bewijzen dat je gediscrimineerd wordt omwille van je handicap. Op die manier is de toegang tot de rechter al heel wat gemakkelijker. Die laagdrempelige toegang is belangrijk omdat het decreet anders dode letter blijft, tot zover mevrouw Stevens.

8. Standpunt van de heer Ludwig Caluwé

De heer *Ludwig Caluwé* wil onderstrepen dat het ontwerp van decreet fundamentele wetgeving uitmaakt. Daarbij wordt terecht werk gemaakt van de realisatie van het grondrecht op gelijke behandeling en de strijd tegen discriminatie. Spreker oordeelt evenwel dat een goede uitoefening van dit grondrecht moet kunnen samengaan met de realisatie van de andere grondrechten, zoals daar zijn de vrijheid van meningsuiting, de vrijheid van godsdienst, de vrijheid van vereniging, de vrijheid van onderwijs enzovoort. Daarom moet ook het Vlaams Parlement op een zorgvuldige manier met dergelijke regelgeving omgaan. Dit ontwerp is van een ander niveau dan bijvoorbeeld het wijzigen van subsidiëeringscriteria voor bepaalde organisaties.

Als samenleving heeft Vlaanderen bepaalde keuzes gemaakt bij de uitwerking van het samengaan van die grondrechten. Bijvoorbeeld is bij de realisatie van de vrijheid van onderwijs gekozen voor een extern pluralisme en niet voor intern pluralisme in de scholen. Daaraan mag door het voorliggende ontwerp van decreet niet getornd worden, aldus de heer Caluwé.

Zorgvuldigheid is ook vereist bij de omzetting van de Europese richtlijnen in Vlaamse regelgeving. Zo moet het voldoende worden gemotiveerd waarom het ontwerp voor bepaalde begrippen andere termen gebruikt dan in de richtlijnen. Die kwestie van extern en intern pluralisme is ook Europees geregeld. De heer Caluwé stelt zich de vraag of het al dan niet nodig is dat over te nemen. Spreker stelt tevens vast dat op een aantal punten wordt afgeweken van het advies van de Raad van State; niet voor al die punten is er voldoende verantwoording te vinden in de memorie van toelichting bij het ontwerp. Die punten behoeven verduidelijking.

De heer Caluwé wijst ook op de vrijwaringsbepalingen in het decreet, die precies het samengaan van diverse grondrechten mogelijk moeten maken. Soms wordt daarbij uitdrukkelijk verwezen naar bestaande decreten, zoals het decreet houdende evenredige participatie op de arbeidsmarkt; maar naar het GOK-decreet wordt bijvoorbeeld niet uitdrukkelijk verwezen. Spreker vraagt of de algemene vrijwaringsclausule van artikel 20 volstaat. Hij vraagt dat die bedenkingen zorgvuldig worden onderzocht.

De heer *Jan Penris*, voorzitter, merkt op dat het gevraagde zorgvuldig onderzoek het doel is van de commissiebespreking. Niets belet de CD&V-fractie om amendementen in te dienen ter verfijning van het ontwerp. Hij kondigt aan dat zijn fractie, Vlaams Belang, in elk geval een aanzienlijk aantal amendementen indient.

9. Antwoorden van mevrouw Kathleen Van Brempt, Vlaams minister van Mobiliteit, Sociale Economie en Gelijke Kansen

Minister *Kathleen Van Brempt* verklaart enkel te zullen antwoorden op de politieke vragen. Voor de antwoorden op meer juridisch-technische opmerkingen zou zij een beroep willen doen op een expert. De heer *Jan Penris*, voorzitter, betreurt dat de minister niet zelf voldoende zal antwoorden, alhoewel hij begrip heeft voor de moeilijkheidsgraad van de juridische materie. Hij vindt dat het niet kan dat experts interveniëren in de algemene, per definitie politiek-ideologische, bespreking. De experts kunnen pas het woord krijgen bij de artikelsgewijze bespreking, het juridisch-technisch gedeelte van de commissiebehandeling van het ontwerp van decreet. Minister *Kathleen Van Brempt* zegt geen enkele moeite te hebben om toe te geven dat zij niet juridisch is geschoold. Haar suggestie om experts aan het woord te laten was uit bekommernis om bepaalde technische onduidelijkheden uit te klaren. Maar zij gaat ermee akkoord dat dit gebeurt bij de artikelsgewijze bespreking. Het zou inderdaad niet passend zijn dat experts die mee hebben geschreven aan het ontwerp van decreet, dat ontwerp zouden moeten verdedigen. Evenwel kunnen zij helpen om de tekst te verduidelijken.

9.1. Personen met een handicap

De minister zegt bijzonder opgetogen te zijn door wat mevrouw Helga Stevens heeft verklaard. Als je zelf

beantwoordt aan wat in onze samenleving nog steeds overwegend de norm is – mannelijk, blank en in volle staat van capaciteit met geen enkele beperking – dan heb je soms geen benul van wat het is gediscrimineerd te worden. Aan het ontwerp van decreet ligt de overtuiging ten grondslag dat ook in Vlaanderen wetgeving nodig is om discriminatie te bestrijden. En daar is ook een heel breed draagvlak voor, met name onder die groepen die te lijden hebben onder discriminatie, aldus de minister. Daar is veel onderzoek over gebeurd. Uit recent Europees onderzoek blijkt bijvoorbeeld dat 30 percent van de personen met een handicap minstens een keer denken naast een job te hebben gegrepen omwille van hun handicap. Dat aanvoelen wordt bevestigd door een objectief gegeven, met name de hoge werkloosheid onder personen met een handicap, die oploopt tot 45 percent.

9.2. *De andere grondrechten*

Als het de doelstelling van het ontwerp zou zijn, zoals de heer Wim Van Dijck het aangeeft, om de vrije meningsuiting aan banden te leggen of om alle ongelijke behandeling onmogelijk te maken, dan zou de minister er zelf tegenstander van zijn. Maar niets is minder waar, aldus mevrouw Van Brempt. Alles staat of valt met de betekenis van discriminatie. Het moet gaan om onrechtvaardige behandeling, om onrechtvaardig ongelijke behandeling. Hetzelfde antwoordt de minister op de opmerking van de heer Ludwig Caluwé over gelijke kansen en de andere grondrechten. Als het ontwerp van decreet zou leiden tot een aantasting van de klassieke grondrechten zoals de vrijheid van vereniging en van godsdienst, dan had de minister het nooit ingediend. Als er daar onduidelijkheid over bestaat in het ontwerp van decreet, dan moet daar diepgaand over gediscussieerd worden om het ontwerp aan te passen.

Alle niet gerechtvaardigde ongelijke behandeling wil de minister wel met dit ontwerp van decreet bestrijden.

De heer *Wim Van Dijck* blijft erbij dat de maatschappelijke nood voor dit ontwerp van decreet niet is aangetoond. Hij hoort de minister graag zeggen dat dit ontwerp van decreet de vrijheden niet in het gedrang brengt want als dat wel het geval zou zijn, zij dat ontwerp niet had ingediend. Maar hij gelooft haar niet helemaal. Volgens hem brengt dit decreet de vrijheden wel in het gedrang. Hij beseft dat dit een discussie

sie is over het geslacht der engelen, maar uiteindelijk zal het Grondwettelijk Hof oordelen over die vraag.

9.3. *Omkering van de bewijslast*

Na de opmerkingen van leden over de omkering van de bewijslast, wijst de *minister* erop dat het gaat om gedeelde bewijslast. Toch ergert de minister zich aan de terminologie van Vlaams Belang. De heer Wim Van Dijck had het over de ‘vermeende daders’ en de ‘vermeende slachtoffers’. Spreekster is ervan overtuigd dat het bij discriminatie niet altijd even duidelijk is wie dader en slachtoffer is. Het ontwerp van decreet voert een bepaalde norm in, legt een basis waarop niet gediscrimineerd mag worden. Maar voorts schept het decreet de middelen om discriminatie op te lossen vooraleer er strafrechtelijk moet opgetreden worden. Goed bemiddelen en verzoenen vormen voor de minister de belangrijkste doelstelling van het ontwerp van decreet; het zijn ook vernieuwende instrumenten om discriminatie tegen te gaan.

9.4. *‘Soft law’*

Dat een deel van het ontwerp van decreet ‘soft law’ is, zoals mevrouw Cindy Franssen het stelt, beaamt de minister. Maar een ander deel is wel degelijk harde wetgeving. Vandaar trouwens dat er zo hard over gedebatteerd wordt. Vooral het facet opencoördinatiemethode is inderdaad soft law; die methode is ontleend aan het Europese niveau waar veel aan soft law wordt gedaan. Maar de minister is van oordeel dat dit aspect niets afdoet aan het belang van dat onderdeel van het ontwerp van decreet. Het is de allereerste keer dat het gelijkkekansenbeleid verankerd wordt op die manier.

9.5. *Rapportage*

De minister zegt de opmerking van mevrouw Cindy Franssen te begrijpen over de Peking-rapportage. Maar de minister verklaart die verplichte rapportage altijd een beetje steriele oefening te hebben gevonden. Dat is ook de reden geweest waarom zij van die Peking-rapportage is overgestapt naar de opencoördinatiemethode. En het is de bedoeling een geregelde rapportering te integreren in de opencoördinatiemethode.

Dat met dit ontwerp van decreet enkele kansen worden gemist, kan waar zijn: bij elk decreet kunnen wel opportuniteiten gevonden worden waarop niet

is ingespeeld. Maar dat kan in de toekomst worden rechtgezet. De minister denkt zelf bijvoorbeeld aan de subsidiëring van partnerorganisaties. Daaraan is geen hoofdstuk gewijd in het ontwerp van decreet maar de minister wijst erop dat er daaromtrent wel degelijk beleid is ontwikkeld, zoals de prioriteit die is gegeven aan de allochtone vrouwen en die geleid heeft tot een verhoogde subsidie aan de organisatie die daarmee bezig is. Maar voor het voorliggende ontwerp van decreet is absoluut gekozen voor de verankering van de opencoördinatiemethode en de omzetting van Europese richtlijnen in een sterke en allesomvattende regelgeving tegen discriminatie.

9.6. *Centrum voor gelijkheid van kansen en racismebestrijding*

Wat het Centrum voor gelijkheid van kansen en racismebestrijding betreft, herinnert de minister aan de inspanningen die zij samen met Vlaams minister Marino Keulen heeft geleverd in overleg met de federale overheid om het Centrum uit te breiden zodat het een opdracht zou kunnen vervullen in de bestrijding van de discriminatie. Maar sinds de jongste federale verkiezingen ligt dat overleg stil. De minister betreurt dat, en zij hoopt na de goedkeuring van het ontwerp van decreet een nieuw initiatief te kunnen nemen. De minister verduidelijkt dat Vlaanderen in uitvoering van de Europese richtlijnen, overgenomen in het ontwerp van decreet, verplicht is om een dergelijke instelling aan te stellen. Na goedkeuring van het ontwerp van decreet belooft de minister opnieuw in onderhandeling te gaan met de federale regering om dat te regelen.

9.7. *Het kaderdecreet en andere decreten*

In antwoord op vragen van mevrouw Helga Stevens en andere leden gaat de minister in op de verhouding tussen het ontwerp van decreet en bestaande decreten, zoals het decreet houdende evenredige participatie op de arbeidsmarkt en het decreet betreffende gelijke onderwijskansen. Dezelfde kwestie zal rijzen bij decreten die in de toekomst nog zullen goedgekeurd worden. De minister hoopt dat er nog andere zullen ontwikkeld worden, want het gaat hier overigens slechts om een algemeen kader. Het is de bedoeling dat elke minister binnen zijn of haar bevoegdheid gelijkekansendecreten uitwerkt en indient bij het Vlaams Parlement. Uit een hevige discussie in de Vlaamse Regering is artikel 20 voort-

gekomen. Dat artikel geeft aan dat andere decreten voorrang hebben op dit decreet. Dat betekent dat bijvoorbeeld het GOK-decreet voorrang heeft op dit ontwerp van decreet. Het ontwerp van decreet kan geenszins andere decreten verzwakken. De minister noemt dat een pragmatische oplossing, met voor- en tegenstanders.

Daaromtrent was er ook een aansluitende vraag van de heer Ludwig Caluwé. Hij wou weten waarom het decreet houdende evenredige participatie op de arbeidsmarkt wel uitdrukkelijk wordt vernoemd in het ontwerp van decreet en het GOK-decreet niet. De minister antwoordt dat het is omdat het decreet houdende evenredige participatie op de arbeidsmarkt zelf een omzetting is van Europese regelgeving en het GOK-decreet niet. In elk geval biedt artikel 20 voldoende garanties dat het ontwerp van decreet geen afbreuk doet aan regelingen in bestaande of toekomstige decreten.

9.8. *De definities van persoon met een handicap en van redelijke aanpassing*

Op vraag van de dames Helga Stevens en Cindy Franssen gaat minister Van Brempt in op het ontbreken in het ontwerp van decreet van precieze definities van persoon met een handicap en van redelijke aanpassing. Het is op uitdrukkelijke vraag van organisaties in de sector dat er geen dergelijke definities zijn opgenomen in het ontwerp van decreet. De minister zegt die organisaties te begrijpen. Als je die begrippen begint te definiëren, zullen onvermijdelijk bepaalde categorieën er buiten vallen. Toch verwijst de minister naar de memorie van toelichting waarin enkele richtlijnen zijn opgenomen die de begrippen kunnen verduidelijken.

III. ARTIKELSGEWIJZE BESPREKING EN STEMMING

HOOFDSTUK I

Algemene bepalingen

Artikelen 1 en 2

Die artikelen worden zonder opmerkingen unaniem aangenomen met 13 stemmen.

Artikel 3

Een amendement voorgesteld door de heren Wim Van Dijck, Jan Penris en Christian Verougstraete en de dames Hilde De Lobel en Gerda Van Steenberge strekt ertoe het artikel te schrappen (*Parl. St.* VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/2, amendement nr. 1).

De heer *Wim Van Dijck* noemt het artikel misleidend. Richtlijn 2007/78/EG heeft enkel betrekking op discriminatie op de arbeidsmarkt. Het voorliggende ontwerp bevat een algemene antidiscriminatieregeling, van toepassing op bijna alle terreinen van het maatschappelijke leven. Het is aan het Vlaams Parlement om te beslissen of het een dergelijk decreet wenst, maar men mag zich daarbij niet verschuilen achter internationale verplichtingen die een dergelijke verplichting helemaal niet opleggen. Overigens meent spreker dat de maatschappelijke nood aan een dergelijk ruim decreet niet is aangetoond.

Het artikel wordt aangenomen met 9 stemmen tegen 5.

Artikel 3bis (nieuw)

Een amendement nr. 28, voorgesteld door mevrouw Cindy Franssen, de heren Ludwig Caluwé en Jan Roegiers en de dames Else De Wachter, Dominique Guns en Veerle Heeren strekt ertoe een artikel 3bis in te voegen (*Parl. St.* VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/3, amendement nr. 28).

De heer *Ludwig Caluwé* verklaart dat de verhouding tussen het grondrecht op gelijke behandeling en de andere grondrechten een delicate materie is. Hij denkt daarbij onder meer aan de vrijheid van meningsuiting, de vrijheid van vereniging, de vrijheid van godsdienst enzovoort. Om daar geen enkele onduidelijkheid over te laten bestaan, acht hij het geraadzaam de voorgestelde bepaling op te nemen onder de algemene bepalingen.

Amendement nr. 28 wordt unaniem aangenomen met 13 stemmen en een nieuw artikel 3bis wordt ingevoerd. Dit artikel wordt vernummerd tot artikel 4.

HOOFDSTUK II

Doelstellingen

Artikel 4

Dit artikel wordt zonder opmerkingen aangenomen met 9 stemmen tegen 5. Dit artikel wordt vernummerd tot artikel 5.

Artikel 5

Een amendement voorgesteld door de heren Wim Van Dijck, Jan Penris en Christian Verougstraete en de dames Hilde De Lobel en Gerda Van Steenberge strekt ertoe in §1, 3° te schrappen (*Parl. St.* VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/2, amendement nr. 2).

De heer *Wim Van Dijck* betoogt dat vooroordelen niet steeds verkeerd zijn. Vooroordelen zijn meestal immers correct en zijn vaak gebaseerd op jarenlange ervaringen van vorige generaties. Het is niet de taak van de overheid en de politiek om vooroordelen te bestrijden, wel van de wetenschap.

Minister *Kathleen Van Brempt* verklaart dat er een onderscheid is tussen vooronderstellingen en vooroordelen. Vooronderstellingen, veronderstellingen over elkaars gedrag, helpen ons de dag door te komen, bijvoorbeeld in het verkeer. Echte vooroordelen zijn oordelen over iemand zonder die persoon te kennen maar gebaseerd op al die gronden vermeld in het ontwerp van decreet zoals uiterlijke kenmerken, politieke overtuiging enzovoort. Dergelijke vooroordelen willen de auteurs van het ontwerp van decreet wel bestrijden.

Amendement nr. 2 wordt verworpen met 9 stemmen tegen 5. Het artikel wordt aangenomen met 9 stemmen tegen 5. Dit artikel wordt vernummerd tot artikel 6.

HOOFDSTUK III

Het Vlaamse gelijkekansenbeleid

Artikelen 6 tot en met 10

De artikelen 6 tot en met 10 worden aangenomen met 9 stemmen tegen 5, en zij worden vernummerd tot de artikelen 7 tot en met 11.

Artikel 11

De heer *Ward Kennes* maakt de bedenking dat de administratieve organisatie een verantwoordelijkheid is voor de Vlaamse Regering en beter niet per decreet maar per besluit wordt geregeld. Hij veronderstelt dat men de oprichting van een ambtelijke commissie gelijkekansenbeleid absoluut wil verankeren. Ten gronde heeft hij geen enkel bezwaar tegen een dergelijke commissie die de realisatie van gelijke kansen door alle departementen moet verzekeren.

Minister *Kathleen Van Brempt* verklaart dat de Vlaamse Regering het nodig vond die bepaling op te nemen in het ontwerp van decreet gelet op de moeilijkheden die het gelijkekansenbeleid soms ondervindt om in alle beleidsdomeinen voldoende gemotiveerde mensen te vinden om een dergelijke commissie te laten werken. Mevrouw *Dominique Guns* benadrukt dat het gaat om een organisme binnen de administratieve diensten waarvoor men geen extra personeel moet aanwerven.

Het artikel wordt aangenomen met 9 stemmen tegen 5. Dit artikel wordt vernummerd tot artikel 12.

Artikelen 12 en 13

De artikelen 12 en 13 worden aangenomen met 9 stemmen tegen 5, en zij worden vernummerd tot de artikelen 13 en 14.

HOOFDSTUK IV

Het Vlaamse gelijkebehandelingsbeleid

AFDELING I

Vormen van discriminatie

Artikel 14

Een amendement voorgesteld door de heren Wim Van Dijk, Jan Penris en Christian Verougstraete en de dames Hilde De Lobel en Gerda Van Steenberge strekt ertoe 2° te schrappen (*Parl. St.* VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/2, amendement nr. 3).

Door indirecte discriminatie strafbaar te stellen maakt men een intentieproces van de beschuldigde, aldus de heer *Wim Van Dijk*. Alle bepalingen met betrekking tot indirecte discriminatie wil hij uit het ontwerp van decreet geschrapt zien. Hij baseert zich op een arrest van het Grondwettelijk Hof dat het strafbaar stellen van indirecte discriminatie in strijd is met het legaliteitsbeginsel. Hij citeert ook het advies van de Raad van State, die erop wijst dat het Grondwettelijk Hof die indirecte discriminatie uit de eerste federale antidiscriminatiewet heeft geschrapt: “Het is niet duidelijk hoe de ontworpen regeling tegemoet komt aan de bezwaren van het Grondwettelijk Hof.

De vraag blijft immers hoe opzettelijk kan worden aangezet tot een ‘ogenschijnlijk neutrale handelswijze’. Daarnaast blijft het onduidelijk hoe opzettelijk kan worden aangezet tot een daad waarvan de discriminerende aard alleen tot uiting komt door de bijzondere benadeling die eruit kan voortvloeien. De voorzienbaarheid lijkt integendeel nog geringer te zijn dan in de bepaling zoals die door het Grondwettelijk Hof werd vernietigd.”⁷ De heer Van Dijk noemt dat zeer gegronde bezwaren waaraan tegemoet moet worden gekomen door de notie ‘indirecte discriminatie’ te schrappen.

Minister *Kathleen Van Brempt* wijst erop dat indirecte discriminatie niet strafbaar wordt gesteld; zij kan alleen burgerrechtelijke gevolgen hebben. Alleen het aanzetten tot discriminatie, geweld of haat zal strafbaar zijn. Daarover mag geen verwarring bestaan.

De heer *Dajo De Prins*, expert in opdracht van de minister, verklaart dat de notie indirecte discriminatie verplicht moest ingevoerd worden door de Europese richtlijnen. Als die notie wordt geschrapt, is dat lijnrecht tegen de Europese verplichtingen. Indirect discriminerende handelingen zijn niet strafbaar maar zijn alleen burgerrechtelijk vervolgbaar. Het aanzetten tot indirecte discriminatie wordt wel strafbaar. Als men ervoor zou kiezen het begrip indirecte discriminatie uit het decreet te halen, wordt het bijna onmogelijk nog enige vorm van discriminatie tegen te gaan. Het is immers altijd mogelijk een verduikend criterium te gebruiken, een neutraal ogend criterium in plaats van een discriminerend. Zo kan men het criterium ras vervangen door een criterium dat ervoor zorgt dat mensen van een bepaald ras bijzonder benadeeld worden. Precies daartoe wordt het begrip indirecte discriminatie gehanteerd. Voorts verduidelijkt de heer De Prins dat bij indirecte discriminatie de intentie irrelevant is. Het enige wat telt bij indirecte discriminatie, zijn de gevolgen van een bepaalde handeling.

De heer *Wim Van Dijk* zegt evenwel te lezen dat er wordt verondersteld dat het opzettelijk is. Expert *Dajo De Prins* preciseert dat die opzettelijkheid alleen wordt vereist bij ‘aanzetten tot’. Waarop de heer *Wim Van Dijk* in dat geval toch een intentieproces ontwaart ten opzichte van iemand die een neutrale maatregel neemt. De heer *Dajo De Prins* bevestigt dat men intentioneel kan aanzetten tot het nemen van

⁷ *Parl. St.* VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/1, p. 82.

indirect discriminerende maatregelen. Een persoon kan een andere persoon er opzettelijk toe aanzetten een bepaalde maatregel te nemen die discriminerend werkt. Dat is aanzetten tot verdoken discriminatie en er is de intentie tot discriminatie bij de persoon die aanzet tot die handeling. De heer De Prins is het met de heer Van Dijk eens dat die intentie heel moeilijk te bewijzen is; die bepaling zal dus bijna nooit leiden tot enige veroordeling. Op zich gaat het hier slechts over een zeer kleine mogelijke categorie van beperking van de vrije meningsuiting. Wat dan met voormelde juridische bezwaren van het Grondwettelijk Hof, overgenomen door de Raad van State, wil de heer *Wim Van Dijk* nog weten? De heer *Dajo De Prins* is van mening dat het Grondwettelijk Hof en de Raad van State zich hier vergissen.

De heer *Ward Kennes* twijfelt aan de verklaringen van de minister en de expert over het niet strafbaar stellen van indirecte discriminatie. Artikel 30 stelt immers strafbaar wie “met de bijzondere wil om zulks te doen, aanzet tot opzettelijke discriminatie, haat of geweld (...)”. Nogmaals preciseert expert *Dajo De Prins* dat men een onderscheid moet maken tussen indirecte discriminatie in handelingen en het aanzetten tot indirecte discriminatie, wat een meningsuiting is. Het enige wat strafbaar is, is het in uitingen aanzetten tot discriminatie. Het zelf plegen van een indirect discriminerende handeling, is nooit strafbaar. De heer *Wim Van Dijk* blijft het vreemd vinden dat het aanzetten tot zwaarder wordt aangepakt dan het discrimineren zelf.

Mevrouw *Hilde De Lobel* poogt met een praktijkgeval na te gaan wat strafbaar gesteld wordt en wat niet. Zij herinnert aan een actie, van het comité Antwerpse Solidariteit, waaraan zij ooit heeft meegewerkt en die erin bestond dat men in een harde winter soep uitdeelde. In die soep was spek verwerkt. Direct gingen stemmen op om dat een discriminatie te noemen van alle aanhangers van godsdiensten die een taboe op varkensvlees in acht nemen. Mevrouw De Lobel meent te begrijpen dat het uitdelen van die soep met spek nooit strafbaar zal kunnen zijn. Maar het aansporen tot het toevoegen van spek aan die soep wel.

Minister *Kathleen Van Brempt* wil het debat relativeren door erop te wijzen dat het gelukkig de rechter is die daar uiteindelijk over zal moeten oordelen. Het is een uitdrukkelijke keuze geweest bij het ontwerp van decreet om zeer spaarzaam te zijn bij het inzetten van strafrechtelijke handhaving. Dat gebeurt alleen in die gevallen waarin kan verwacht worden dat het discrimi-

nerend effect het grootst zal zijn, en dat is bij het aanzetten tot discriminatie. De heer *Jan Penris* merkt als jurist op dat het parlement op aangeven van de regering hier een stuk strafrecht aan het scheppen is. Zelfs al is het maar een klein stukje strafrecht, toch moet het duidelijk zijn. Het is niet aan de rechter om onduidelijke regels uit te klaren; de rechterlijke macht komt daarmee op de stoel van de wetgever te zitten en dat is tegen de scheiding der machten.

Amendement nr. 3 wordt verworpen met 9 stemmen tegen 5. Het artikel wordt aangenomen met 9 stemmen tegen 5, en het artikel wordt vernummerd tot artikel 15.

Artikel 15

Een amendement voorgesteld door de heren *Wim Van Dijk*, *Jan Penris* en *Christian Verougstraete* en door de dames *Hilde De Lobel* en *Gerda Van Steenberge* strekt ertoe in hoofddorde §2 te schrappen en in bijkomende orde in §2, op de vijfde regel de woorden “kan benadelen” te vervangen door het woord “benadeelt” (*Parl. St.* VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/2, amendement nr. 4).

De schrapping in hoofddorde is door de heer *Wim Van Dijk* al toegelicht bij artikel 14. In bijkomende orde gaat hij niet akkoord met het woordje ‘kan’ in de definitie van indirecte discriminatie. Ook de Raad van State had daar een opmerking over. Door te stellen dat er van indirecte discriminatie sprake is als een bepaling, maatstaf of handeling “kan” benadelen, tast men het rechtszekerheidsbeginsel aan. Ook indirecte discriminatie kan immers aanleiding geven tot aanzienlijke burgerlijke schadevergoedingen. Het verdient daarom de voorkeur om “kan benadelen” te vervangen door “benadeelt”.

Ook de heer *Ward Kennes* stoort zich enigszins aan het woordje ‘kan’ in de definitie van indirecte discriminatie. Hij heeft intussen opgemerkt dat de Franse, Engelse en Duitse versies van de Europese richtlijnen duidelijker zijn. De heer *Dajo De Prins*, expert, verklaart dat de Europese richtlijnen dat woordje ‘kan’ voorschrijven. Het is inderdaad een wat ongelukkige vertaling in het Nederlands.

Een amendement voorgesteld door de heren *Wim Van Dijk*, *Jan Penris* en *Christian Verougstraete* en de dames *Hilde De Lobel* en *Gerda Van Steenberge* strekt ertoe in hoofddorde §3 te vervangen en in bijkomende

mende orde in §3, op de vijfde regel het woord “nationaliteit” te schrappen (*Parl. St.* VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/2, amendement nr. 5).

De heer *Wim Van Dijck* stelt vast dat het ontwerp van decreet veel verder gaat dan wat de Europese richtlijnen voorschrijven. De aangehaalde richtlijn 2000/78/EG meldt in artikel 1 dat hij tot doel heeft een kader te creëren voor de bestrijding van discriminatie enkel in de sfeer van arbeid en beroep, en dit uitsluitend op grond van vier criteria: godsdienst, overtuiging, handicap, leeftijd en seksuele geaardheid. De lijst met beschermde kenmerken in het ontwerp van decreet is veel ruimer en is overgenomen uit de federale wet. De Raad van State merkt van zijn kant op dat er in de lijst, die prof. dr. Eva Brems in de hoorzitting een mooie lijst noemde, toch nog verschillende categorieën ontbreken, bijvoorbeeld nationale minderheid. Dat is het risico van een gesloten lijst van beschermde kenmerken. Het amendement strekt ertoe de tekst in overeenstemming te brengen met de Europese richtlijn en de beschermde kenmerken te beperken tot de vier die in de richtlijnen te vinden zijn.

In bijkomende orde wenst de heer Van Dijck het criterium nationaliteit te schrappen uit de lijst. Het doel van de nationaliteit is net te discrimineren, een verscheiden behandeling in het leven te roepen. Een nationale staat is als het ware één grote georganiseerde discriminatie. Nationaliteit en het toekennen van voordelen op basis ervan – stemrecht verlenen, toelaten tot het openbaar ambt, toegang tot de sociale huisvesting – maken het voorwerp uit van het politiek debat. Mevrouw *Hilde De Lobel* haalt het Nederlandse voorbeeld aan waar de sociale zekerheid beperkt wordt voor mensen van een andere nationaliteit. De heer *Dajo De Prins*, expert, bevestigt dat dit voorbeeld onder de toepassing van deze regeling valt, in Nederland trouwens ook. Ook in Nederland is nationaliteit een van de gronden die is opgenomen in de Algemene Wet Gelijke Behandeling. De overheid is dan verplicht om een goede motivering te geven voor de minder gelijke behandeling van een bepaalde groep. Het is perfect mogelijk om een onderscheid te rechtvaardigen op basis van nationaliteit. Het is dus niet zo dat de Vlaamse en federale overheden niet meer de mogelijkheid zouden hebben om onderscheiden te maken op basis van nationaliteit. Ze moeten het alleen en objectief kunnen verantwoorden.

De heer *Jan Penris* wil weten of in het politieke discours mag opgeroepen worden om een dergelijke maatregel te nemen. Is dat niet strafbaar als aanzet-

ten tot discriminatie? De heer *Dajo De Prins*, expert, bevestigt dat een dergelijk publiek standpunt toegelaten is. Het betreft niet het aanzetten tot haat; het is alleen een vraag om bestaande wetgeving te veranderen. Dat is volgens het Europees Verdrag tot Bescherming van de Mensenrechten een zeer hoog beschermd grondrecht, ook voor politieke partijen trouwens. Het enige wat niet mag, is voorstellen doen die de essentie van de democratie zouden aantasten. Het Europees Hof is daar heel terughoudend in.

De heer *Wim Van Dijck* merkt op dat het hier niet gaat om aanzetten tot haat maar eventueel wel kan beschouwd worden als aanzetten tot discriminatie. Wat bijvoorbeeld met een publiek gemaakt voorstel om de toewijzing van sociale woningen te beperken tot mensen met de eigen nationaliteit? Hij vreest dat een gerechtelijke procedure in dat geval niet uitgesloten is als het ontwerp van decreet wordt goedgekeurd. De heer *Dajo De Prins*, expert, geeft toe dat dit niet helemaal uitgesloten is, maar hij wijst erop dat het in een strafprocedure het openbaar ministerie is dat al dan niet tot vervolging overgaat; dat hangt niet van particulieren af. En er is een zeer grote vrijheid voor pogingen om op een vreedzame wijze de wet te veranderen. Die vrijheid is bijna absoluut.

De heer *Ward Kennes* blijft met vragen zitten over het op een lijn plaatsen van alle beschermde kenmerken in §3. Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen de onveranderlijke kenmerken en de veranderlijke, zoals overtuiging. Waarom wordt dat in het ontwerp van decreet zo aangepakt? Minister *Kathleen Van Brempt* antwoordt dat dit een bewuste keuze is geweest. Het is niet omdat een kenmerk onveranderlijk is, zoals huidskleur, dat dit kenmerk zwaarder weegt in de identiteit van iemand. Voor sommigen is godsdienst misschien iets wat veranderlijk is en een niet zo belangrijk kenmerk van hun identiteit, maar voor andere mensen is dat een wezenlijk onderdeel van hun bestaan en zij kunnen zich helemaal niet inbeelden dat zij een andere godsdienst of geen godsdienst zouden kiezen. Beide soorten kenmerken maken intrinsiek deel uit van de identiteit van iemand.

Een amendement voorgesteld door mevrouw Cindy Franssen, de heren Ludwig Caluwé, Jan Roegiers en de dames Else De Wachter, Dominique Guns en Veerle Heeren strekt ertoe in §§1 en 2 de woorden “pertinent, noodzakelijk en proportioneel” telkens te vervangen door de woorden “passend en noodzakelijk” (*Parl. St.* VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/3, amendement nr. 29).

De heer *Ludwig Caluwé* wijst erop dat de Europese richtlijnen, de federale wetgeving en de meeste Europese wetgevingen in deze context de termen “passend en noodzakelijk” gebruiken. Voor de rechtszekerheid en om zeker niet de indruk te geven van een verzwaring van de voorwaarden, lijkt het hem aangewezen deze termen ook in de Vlaamse decreetgeving te gebruiken.

De amendementen nr. 4 en 5 worden verworpen met 9 stemmen tegen 5. Amendement 29 wordt unaniem aangenomen met 15 stemmen. Het aldus geamendeerde artikel wordt aangenomen met 10 stemmen tegen 5. Het artikel wordt vernummerd tot artikel 16.

Artikel 16

Een amendement voorgesteld door de heren Wim Van Dijck, Jan Penris en Christian Verougstraete en de dames Hilde De Lobel en Gerda Van Steenberge strekt ertoe dit artikel te schrappen, in eerste bijkomende orde in §1, op de tweede regel de woorden “dat verband houdt met” te vervangen door de woorden “op grond van”, en in tweede bijkomende orde in de §§1 en 2 telkens op de vierde regel de woorden “of gevolg” telkens te schrappen (*Parl. St.* VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/2, amendement nr. 6).

De heer *Wim Van Dijck* benadrukt dat het ontwerp van decreet aanleiding kan geven tot zware burgerlijke en zelfs strafrechtelijke sancties. Hij vindt het dan ook onaanvaardbaar dat in de definitie van strafbare feiten zeer subjectieve termen worden gehanteerd als “de aantasting van de waardigheid van de persoon” en “het creëren van een bedreigende, vijandige, beledigende, vernederende of kwetsende omgeving/situatie”. Die definities zetten volgens hem de deur wijd open voor een beperking van de vrijheid van meningsuiting.

Ter motivering van zijn eerste subamendement voert de heer Van Dijck aan dat een los verband tussen het ongewenste gedrag en de beschermde criteria onvoldoende is om tot sanctionering over te gaan. Hij begrijpt niet waarom hier de woorden “dat verband houdt met” zijn gebruikt waar elders “op grond van” staat.

Wat betreft zijn tweede subamendement wil de heer Van Dijck de woorden “of gevolg” schrappen omdat die woorden een element van onopzettelijkheid binnenbrengen.

De heer *Dajo De Prins* verklaart dat het verbod op intimidatie letterlijk uit de richtlijn is overgenomen en dat de omzetting in een Vlaams decreet verplicht is. Maar hij wil zich daarachter niet verschuilen. Hij trekt er de aandacht op dat de voorwaarden om van intimidatie te spreken heel streng zijn. Het beste bewijs daarvan is dat er nog geen enkele veroordeling geweest is, hoewel het al bestaat sinds 2003. De invloed op de vrijheid van meningsuiting is heel gering omdat het meer met handelingen te maken heeft dan met het uiten van meningen. De expert geeft als voorbeeld het creëren van een seksistische werkomgeving. Ook de woorden “verband houden met” komen letterlijk uit de Europese richtlijn. De heer De Prins is ervan overtuigd dat die woorden hetzelfde betekenen als “op grond van”; het is een onbetekend nuanceverschil.

Mevrouw *Hilde De Lobel* is het er niet mee eens dat de voorwaarden tot vervolging zo streng zijn dat er slechts heel uitzonderlijk aan voldaan wordt. Het artikel legt de stok klaar voor wie een hond wil slaan, aldus spreekster. Zij woont in Antwerpen-Noord, een zeer gemengde wijk. De termen “waardigheid van de persoon” en “bedreigende, vijandige, beledigende, vernederende of kwetsende omgeving” liggen daar heel gevoelig en worden er door de verschillende bevolkingsgroepen heel uiteenlopend geïnterpreteerd. Waardigheid en respect dekken in de verschillende culturen andere ladingen. Mevrouw De Lobel haalt een voorbeeld aan van een moslimman die op straat geen hand wil geven aan een vrouw, die nochtans haar hand uitsteekt. Van wie wordt de waardigheid in een dergelijk geval aangetast? Als dat zo delicaat ligt in de praktijk, mag men in de wetgeving die opening niet laten, aldus spreekster.

De heer *Dajo De Prins*, expert, herhaalt dat de gebruikte termen een precieze juridische betekenis krijgen door de rechtspraak. Maar er is nog geen rechtspraak daarover omdat de rechters heel voorzichtig oordelen. De waardigheid moet aangetast zijn en een bepaald soort sfeer moet gecreëerd zijn. Bepaalde mensen zullen zich misschien snel in hun waardigheid aangetast voelen, maar het is niet gemakkelijk om dan ook nog eens te bewijzen dat er een vijandige, beledigende, vernederende sfeer is gecreëerd. Het is overigens iets wat uit het arbeidsrecht komt en vooral in de context van arbeidsverhoudingen toepassing zal vinden.

Amendement nr. 6 wordt verworpen met 10 stemmen tegen 5. Het artikel wordt aangenomen met 10

stemmen tegen 5. Het artikel wordt vernummerd tot artikel 17.

Artikel 17

De heer *Wim Van Dijck* vraagt zich, in navolging van de Raad van State⁸, af of dit artikel niet overbodig is. De opdracht geven tot discrimineren wordt ook al in artikel 14, 5°, beschouwd als discriminatie. Voorts heeft de heer Van Dijck kritiek op het opnemen van de begrippen groep en gemeenschap in de tekst. Ook de heer *Ward Kennes* heeft vragen bij de termen groep en gemeenschap. Zijn belangstelling voor die kwestie is gewekt in 1991, toen hij met een studiebeurs in Stellenbosch in Zuid-Afrika studeerde. Daar was er discussie bij de uitwerking van een mensenrechtenhandvest. De vraag was toen of in dat handvest ook groepsrechten moesten worden ingeschreven. De vraag naar groepsrechten kwam vooral van de Afrikaner-nationalisten. Het ANC (African National Congress) was evenwel voorstander van de bescherming van individuele rechten, waaronder het recht om een groep te vormen. In voorliggend artikel is er een combinatie van beide opvattingen: zowel de persoon als de groep worden beschermd. Spreker vindt dat merkwaardig. Lid zijn van een groep maakt deel uit van de identiteit van een persoon, maar wat wil men beschermen met die groep of gemeenschap op zich?

Voor minister *Kathleen Van Brempt* is het een bewuste keuze geweest om niet alleen individuen maar ook groepen en gemeenschappen te beschermen. De heer *Ward Kennes* blijft erbij dat er hier een stap wordt gezet naar de notie van groepsdenken, zonder dat dit eigenlijk de bedoeling is van de auteurs van het ontwerp van decreet. De heer *Wim Van Dijck* wil nog weten wat het verschil is tussen groep en gemeenschap. De heer *Dajo De Prins* antwoordt dat het behoren tot een groep een bewuste keuze is; een gemeenschap daarentegen heeft te maken met het hebben van gezamenlijke kenmerken; het zijn twee vormen van collectiviteit.

Artikel 17 wordt aangenomen met 10 stemmen tegen 5. Het artikel wordt vernummerd tot artikel 18.

Artikel 18

Artikel 18 wordt zonder opmerkingen aangenomen met 10 stemmen tegen 5. Het artikel wordt vernummerd tot artikel 19.

AFDELING II

Toepassingsgebied

Artikel 19

Een amendement voorgesteld door de heren *Wim Van Dijck*, *Jan Penris* en *Christian Verougstraete* en de dames *Hilde De Lobel* en *Gerda Van Steenberge* strekt ertoe in dit artikel in het eerste lid, op de derde en vierde regel, de woorden “, zowel in de overheidssector als in de particuliere sector” te vervangen door de woorden “in de overheidssector” (*Parl. St.* VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/2, amendement nr. 7).

Voor de heer *Wim Van Dijck* vertolkt het amendement een van zijn meest fundamentele bezwaren tegen het ontwerp van decreet. Het ontwerp is ook van toepassing op de verhoudingen tussen burgers onderling. Artikel 19 van het decreet bepaalt immers dat elke vorm van discriminatie verboden is zowel in de overheidssector als in de particuliere sector. Dat de overheid zijn optreden redelijk moet kunnen verantwoorden acht de heer Van Dijck vanzelfsprekend. Volgens het ontwerp moet echter ook de burger voor elke daad die hij stelt een objectieve en redelijke niet-discriminerende verantwoording kunnen afleggen. De totalitaire staat komt hierbij om de hoek kijken. De burger beschikt dan immers niet langer over de mogelijkheid zich bij de eigen keuzen en beslissingen te laten leiden door eigen morele inzichten, maar hij dient zich te conformeren aan de door de overheid opgelegde moraal. De samenleving zal daarvan op termijn de gevolgen voelen: mensen zullen net zoals onder totalitaire regimes aan zelfcensuur doen, minder ondernemend durven zijn in het publieke leven, zullen zich terugtrekken in hun private levenssfeer en zich asocialer opstellen.

Minister *Kathleen Van Brempt* herinnert aan de heel heldere tegenstelling op de hoorzitting tussen de experts *Brems* en *Storme*. Het is een verschil in fundamentele opvatting. De heer *Matthias Storme*

⁸ *Parl. St.* VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/1, p. 78.

had het volgens de minister over een recht op discriminatie van het individu. Mevrouw Eva Brems was een totaal tegenovergestelde mening toegedaan. Zo verwees mevrouw Brems naar de antislavernijbeweging als voorbeeld van bestrijding van discriminatie in persoonlijke verhoudingen. Het is een absoluut bewuste keuze van de Vlaamse Regering geweest om geen recht op discriminatie toe te staan in private verhoudingen. Dat belet niet dat er een verschil is tussen de verplichtingen van de overheid en van het individu; precies dat is de reden waarom er een minister van Gelijke Kansen is benoemd. De overheid moet de gelijke kansen in de samenleving bevorderen. De heer *Wim Van Dijk* verklaart dat het niet alleen gaat om een recht op discriminatie. Het ontwerp van decreet dreigt ook een impact te hebben op het handelen van de burgers; er komt een inperking op het handelen en zelfs op het uiten van meningen. Steeds dreigt mogelijke gerechtelijke vervolging, zowel in het maatschappelijke als in het particuliere leven. Men wordt altijd verondersteld zich redelijk en objectief te kunnen verantwoorden hoewel dat veelal niet mogelijk is. Dat leidt tot een inperkend initiatiefremmend klimaat in onze samenleving.

Een ander amendement voorgesteld door de heren Wim Van Dijk, Jan Penris en Christian Verougstraete en de dames Hilde De Lobel en Gerda Van Steenberge strekt ertoe in dit artikel in het eerste lid, 4° tot 8° te schrappen (*Parl. St. VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/2, amendement nr. 8*).

Dat amendement komt volgens de heer *Wim Van Dijk* tegemoet aan de kritiek van zijn fractie op het te ruime toepassingsgebied. De aangehaalde Europese richtlijnen beperken het toepassingsgebied van de antidiscriminatiebepalingen tot arbeid en tewerkstelling. Het voorgestelde ontwerp gaat veel verder.

Een amendement voorgesteld door mevrouw Cindy Franssen, de heren Ludwig Caluwé, Jan Roegiers en de dames Else De Wachter, Dominique Guns en Veerle Heeren strekt ertoe een derde lid toe te voegen (*Parl. St. VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/3, amendement nr. 30*).

De heer *Ludwig Caluwé* lijkt het wijs om duidelijk in het ontwerp op te nemen dat geloof of levensbeschouwing in hoofde van tendensorganisaties een

aanvaardbaar criterium is voor een ongelijke behandeling, zij het niet onbegrensd.

De amendementen 7 en 8 worden verworpen met 10 stemmen tegen 5. Amendement nr. 30 wordt unaniem aangenomen met 15 stemmen. Het aldus geamendeerde artikel wordt aangenomen met 10 stemmen tegen 5. Het artikel wordt vernummerd tot artikel 20.

Artikel 20

Een amendement voorgesteld door de heren Wim Van Dijk, Jan Penris en Christian Verougstraete en de dames Hilde De Lobel en Gerda Van Steenberge strekt ertoe in hoofddorde dit artikel te schrappen, in eerste bijkomende orde het artikel te vervangen, in tweede bijkomende orde een §4 toe te voegen, en in derde bijkomende orde in §3, op de derde regel de woorden “bepaald in §1 tot en met §3” te vervangen door de woorden “bepaald in §1 en §2” (*Parl. St. VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/2, amendement nr. 9*).

De heer *Wim Van Dijk* wijst erop dat zijn amendement in eerste bijkomende orde ongeveer de tekst is van het reeds per amendement toegevoegde artikel 3bis (vernummerd tot artikel 4). De heer *Ludwig Caluwé* betwist die stelling. Artikel 20 van het decreet is een belangrijke garantie dat het ontwerp van decreet niet raakt aan bestaande of andere decreten. Die garantie is niet verzekerd door een verwijzing naar de Grondwet en internationale verdragen.

Met het amendement wil Vlaams Belang voorts het politieke en maatschappelijke debat vrijwaren, aldus de heer *Wim Van Dijk*. Het moet te allen tijde mogelijk blijven, ook buiten het parlement, zaken die een onderscheid maken op grond van verschillende kenmerken, voor te stellen en te bepleiten, en burgers moeten aan dat debat kunnen deelnemen.

Een amendement voorgesteld door mevrouw Cindy Franssen, de heren Ludwig Caluwé, Jan Roegiers en de dames Else De Wachter, Dominique Guns en Veerle Heeren strekt ertoe in §3 op de derde regel de woorden “§1 tot en met §3” te vervangen door de woorden “§1 tot en met §2” (*Parl. St. VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/3, amendement nr. 31*).

De heer *Ludwig Caluwé* verduidelijkt dat het gaat om een legistieke verbetering. De heer *Wim Van Dijck* wijst erop dat het derde subamendement van amendement nr. 9 dezelfde strekking heeft.

Mevrouw *Helga Stevens* wil dat de draagwijdte van artikel 20 goed wordt begrepen. Het geldt ook voor andere wetten of decreten waarin positieve actie wordt ondernomen, bijvoorbeeld voor kinderen van allochtone afkomst in het onderwijs. Bovendien oordeelt mevrouw Stevens dat het ontwerp van decreet een kader vormt waarbinnen alle ministers voortaan moeten werken. Het mag niet de bedoeling zijn met nieuwe decreten de draagkracht van het voorliggende ontwerp te ontcrachten. Mevrouw *Hilde De Lobel* gaat daar niet mee akkoord. Het kan niet dat een decreet, ook al is het een kaderdecreet, alle latere decreten met een andere visie kan tegenhouden.

Amendement nr. 9 wordt verworpen met 10 stemmen tegen 5. Amendement nr. 31 wordt unaniem aangenomen met 15 stemmen. Het aldus geamendeerde artikel wordt aangenomen met 10 stemmen tegen 5. Het artikel wordt vernummerd tot artikel 21.

AFDELING III

Bijzondere bepalingen

Artikel 21

Het artikel wordt zonder opmerkingen aangenomen met 10 stemmen tegen 5. Het artikel wordt vernummerd tot artikel 22.

Artikel 22

Een amendement voorgesteld door mevrouw Cindy Franssen, de heren *Ludwig Caluwé*, *Jan Roegiers* en de dames *Else De Wachter*, *Dominique Guns* en *Veerle Heeren* strekt ertoe in het eerste lid op de twaalfde regel de woorden “pertinent, noodzakelijk en proportioneel” te vervangen door de woorden “passend en noodzakelijk” (*Parl. St.* VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/3, amendement nr. 32).

De heer *Ludwig Caluwé* wijst erop dat de Europese richtlijnen, de federale wetgeving en de meeste Europese wetgevingen in deze context de termen “passend

en noodzakelijk” gebruiken. Voor de rechtszekerheid en om zeker niet de indruk te geven van een verzwaring van de voorwaarden, lijkt het hem aangewezen deze termen ook in de Vlaamse decreetgeving te gebruiken.

Amendement nr. 32 wordt unaniem aangenomen met 15 stemmen. Het aldus geamendeerde artikel wordt aangenomen met 10 stemmen tegen 5. Het artikel wordt vernummerd tot artikel 23.

Artikel 23

Een amendement voorgesteld door de heren *Wim Van Dijck*, *Jan Penris* en *Christian Verougstraete* en de dames *Hilde De Lobel* en *Gerda Van Steenberge* strekt ertoe dit artikel te schrappen (*Parl. St.* VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/2, amendement nr. 10).

De heer *Wim Van Dijck* verklaart dat zowel artikel 23 als artikel 24 een afwijking invoeren van de algemene bepalingen met betrekking tot discriminatie. Volgens artikel 23 is rechtstreeks onderscheid op basis van ras en etniciteit buiten de sfeer van arbeid en beroep nooit objectief en redelijk verantwoordbaar. Volgens artikel 24 is een rechtstreeks onderscheid gebaseerd op geslacht, seksuele geaardheid, geloof of levensbeschouwing, handicap, zogenaamd ras, huidskleur of afkomst alleen objectief en redelijk verantwoordbaar wanneer het gemaakte onderscheid een wezenlijke en bepalende beroepsvereiste uitmaakt. Gezien de voorwaarden tot het bekomen van de Belgische nationaliteit de voorbije decennia stelselmatig werden afgezwakt, kan het in bepaalde gevallen noodzakelijk zijn om een onderscheid in te voeren op basis van etniciteit, nationale afstamming. In de sociale huisvesting kan een beperking van allochtonen in bepaalde sociale wooncomplexen nodig zijn om getoetvorming tegen te gaan en de leefbaarheid te garanderen. Daarom moet ook op basis van afstamming een minder gunstige behandeling mogelijk zijn wanneer die behandeling wordt gerechtvaardigd door een legitiem doel en wanneer de middelen pertinent, noodzakelijk en proportioneel zijn, aldus de heer *Van Dijck*.

De heer *Dajo De Prins*, expert, antwoordt dat de afwijking Europeesrechtelijk is. De Rasrichtlijn verplicht tot het hanteren van een gesloten rechtvaardigingssysteem. Dat wil zeggen dat direct onderscheid in arbeid en beroep alleen gerechtvaardigd kan worden door wezenlijke beroepsvereisten. Dat betekent

ook dat in andere domeinen, zoals sociale zekerheid en onderwijs, geen verantwoording van ongunstiger behandeling mogelijk is. Om doelen zoals leefbaarheid in sociale huisvesting na te streven zijn andere maatregelen mogelijk, bijvoorbeeld positieve actie. Zo is er in Nederland een spreidingsbeleid gebaseerd op andere criteria dan nationale afstamming of op positieve actie. De heer *Wim Van Dijck* vindt dat toch maar een omweg. Kan dat artikel niet gewoon geschrapt worden? De heer *Dajo De Prins* verduidelijkt dat de Europese Unie ras een dermate belangrijk criterium dat zij geen rechtvaardigingsmogelijkheid wilde openlaten bij direct onderscheid. Het is een Europese verplichting om het zo te regelen.

Amendement nr. 10 wordt verworpen met 10 stemmen tegen 5. Artikel 23 wordt aangenomen met 10 stemmen tegen 5. Het artikel wordt vernummerd tot artikel 24.

Artikel 24

Een amendement voorgesteld door de heren Wim Van Dijck, Jan Penris en Christian Verougstraete en de dames Hilde De Lobel en Gerda Van Steenberge strekt ertoe dit artikel te schrappen (*Parl. St.* VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/2, amendement nr. 11).

De heer *Wim Van Dijck* verwijst naar zijn toelichting bij het vorige amendement.

Een amendement voorgesteld door mevrouw Cindy Franssen, de heren Ludwig Caluwé, Jan Roegiers en de dames Else De Wachter, Dominique Guns en Veerle Heeren strekt ertoe dit artikel te vervangen (*Parl. St.* VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/3, amendement nr. 33).

De heer Ludwig Caluwé verklaart dat dit amendement aansluit bij het amendement dat een derde lid toevoegt aan artikel 19 (vernummerd tot artikel 20) in verband met tendensorganisaties. Artikel 24 heeft enkel betrekking op arbeidsbetrekkingen en formuleert een algemene uitzonderingsgrond voor directe discriminatie dienaangaande. Het lijkt hem verstandig hier het recht te bevestigen dat organisaties gebaseerd op geloof of levensbeschouwing van

hun personeel een loyaliteit aan de grondslag van de organisatie mogen verlangen. Een dergelijke bepaling komt ook in de federale wetgeving voor.

Amendement nr. 11 wordt verworpen met 10 stemmen tegen 5. Amendement nr. 33 wordt goedgekeurd met 10 stemmen bij 5 onthoudingen. Het aldus geamendeerde artikel wordt aangenomen met 10 stemmen tegen 5. Het artikel wordt vernummerd tot artikel 25.

AFDELING IV

Positieve actie

Artikel 25

Een amendement voorgesteld door de heren Wim Van Dijck, Jan Penris en Christian Verougstraete en de dames Hilde De Lobel en Gerda Van Steenberge strekt ertoe dit artikel te schrappen (*Parl. St.* VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/2, amendement nr. 12).

De heer *Wim Van Dijck* neemt een opmerking over van de Raad van State. Bij zijn commentaar op artikel 25 zegt de Raad van State: “Noch de tekst, noch de memorie van toelichting maken duidelijk in welke mate private personen vrij zijn om al dan niet ‘positieve acties’ toe te passen. (...) Het verdient aanbeveling om in de tekst van het ontwerp nader te omschrijven in welke mate private personen verplicht dan wel gerechtigd zijn om maatregelen van positieve actie toe te passen.”⁹ Volgens de heer Van Dijck is met die opmerking geen rekening gehouden.

Het amendement, zegt de heer Van Dijck, wil de mogelijkheid van positieve actie schrappen. Positieve actie is niets anders dan positieve discriminatie. Ofwel is een maatregel van positieve actie gerechtvaardigd onder artikel 15, en zijn, meer bepaald, de

⁹ *Parl. St.* VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/1, p. 80.

vereisten van legitiem doel en proportionaliteit vervuld, en dan stelt er zich geen probleem en is artikel 25 overbodig. Ofwel zijn die vereisten niet vervuld en is het onderscheid een discriminatie en in se onaanvaardbaar. Positieve discriminatie noemt spreker bovendien geen goede zaak voor de samenleving. Positieve discriminatie is ook discriminatie en dient bijgevolg verworpen te worden. Positieve discriminatie benadeelt de zwaksten uit de door de positieve discriminatie ‘negatief gediscrimineerde’ bevolkingsgroep. Door bevolkingsgroepen te bevoordelen zorgt positieve discriminatie ervoor dat bevolkingsgroepen tegen elkaar worden opgezet en dat de groepsidentiteiten worden versterkt. Positieve discriminatie is dus slecht voor de inburgering van minderheden in de samenleving en zorgt voor een fragmentering, een balkanisering van de samenleving.

Mevrouw *Dominique Guns* is van oordeel dat het beleid een positieve actie, die een tijdelijke specifieke maatregel moet zijn, moet durven schrappen op het moment dat het doel ervan bereikt is. Het Grondwettelijk Hof heeft in die zin ooit een arrest gevelde.

Minister *Kathleen Van Brempt* stelt nogmaals vast dat er met Vlaams Belang een fundamenteel verschil in visie bestaat over positieve actie. De opmerking van de Raad van State is opgevangen door in de memorie van toelichting te schrijven: “Aldus zijn, naast de overheid ook private actoren gerechtigd maatregelen van positieve actie te nemen. Hierbij dienen deze actoren uiteraard ook rekening te houden met de vier hierboven vermelde voorwaarden, gesteld door het Grondwettelijk Hof”.¹⁰

Een amendement voorgesteld door mevrouw Cindy Franssen, de heren Ludwig Caluwé, Jan Roegiers en de dames Else De Wachter, Dominique Guns en Veerle Heeren strekt ertoe op de veertiende regel de woorden “pertinent, noodzakelijk en proportioneel” telkens te vervangen door de woorden “passend en noodzakelijk” (*Parl. St. VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/3, amendement nr. 34*).

De heer *Ludwig Caluwé* wijst erop dat de Europese richtlijnen, de federale wetgeving en de meeste Europese wetgevingen in deze context de termen “passend en noodzakelijk” gebruiken. Voor de rechtszekerheid en om zeker niet de indruk te geven van een verzwaring van de voorwaarden, lijkt het hem aangewezen

deze termen ook in de Vlaamse decreetgeving te gebruiken.

Amendement nr. 12 wordt verworpen met 10 stemmen tegen 5. Amendement nr. 34 wordt unaniem aangenomen met 15 stemmen. Het aldus geamendeerde artikel 25 wordt aangenomen met 10 stemmen tegen 5. Het artikel wordt vernummerd tot artikel 26.

AFDELING V

Sancties en procedures

Artikel 26

De heer *Wim Van Dijk* trekt de aandacht op een opmerking van de Raad van State die enkele onduidelijkheden ontwaart in dit artikel met betrekking tot de bestuursrechtelijke bepalingen.¹¹ In hoeverre is met die opmerkingen van de Raad van State rekening gehouden?

Minister *Kathleen Van Brempt* verklaart dat het antwoord te vinden is in de memorie van toelichting: “Paragraaf 2 betreft de definitie van het begrip ‘bepalingen’ zoals voorzien in de relevante artikelen uit de genoemde richtlijnen. Het betreft bijgevolg ook ‘bestuursrechtelijke bepalingen’. Het is hierbij geenszins de bedoeling afbreuk te doen aan de exclusieve bevoegdheid op dit punt van de Raad van State, noch aan de bijhorende procedureregels of aan de bevoegdheid van de gewone rechter op grond van artikel 159 van de Grondwet. Op basis van dit artikel zal de gewone rechter, net als in andere omstandigheden, de als nietig te beschouwen bestuursrechtelijke bepalingen niet mogen toepassen in de concrete zaak, die voor hem aanhangig is”.¹²

Artikel 26 wordt zonder andere opmerkingen aangenomen met 10 stemmen tegen 5. Het artikel wordt vernummerd tot artikel 27.

Artikel 27

Een amendement voorgesteld door de heren Wim Van Dijk, Jan Penris en Christian Verougstraete en de dames Hilde De Lobel en Gerda Van Steenberge

¹⁰ *Parl. St. VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/1, p. 15.*

¹¹ *Parl. St. VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/1, p. 81.*

¹² *Parl. St. VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/1, p. 16..*

strekt ertoe dit artikel te vervangen (*Parl. St.* VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/2, amendement nr. 13).

De heer *Wim Van Dijck* vraagt zich af waarom de gewone regels inzake aansprakelijkheid niet zouden kunnen voldoen om schadevergoeding te bekomen in geval van discriminatie. Het voorzien in de mogelijkheid van forfaitaire schadevergoeding kan bovendien leiden tot misbruiken. De aanzienlijke financiële voordelen die het resultaat kunnen zijn van een klacht wegens discriminatie zullen sommigen ertoe kunnen aanzetten om klacht in te dienen zelfs in gevallen waarin er in werkelijkheid geen sprake is van discriminatie. Daarbij dient in overweging genomen te worden dat er bij dergelijke procedures omkering is van bewijslast waarbij de beschuldigde zijn onschuld moet bewijzen en de klager juridisch wordt ondersteund door allerlei organisaties en organen.

Minister *Kathleen Van Brempt* ontkent dat het de bedoeling zou zijn een cascade aan klachten uit te lokken. De doelstelling is een eenvoudige maar effectieve regeling uit te werken in verband met schadevergoeding. De minister wijst erop dat er redelijk wat drempels zijn om een rechtszaak aan te spannen, bijvoorbeeld doordat men zelf een financiële inspanning moet doen.

Amendement nr. 13 wordt verworpen met 10 stemmen tegen 5. Het artikel wordt aangenomen met 10 stemmen tegen 5. Het artikel wordt vernummerd tot artikel 28.

Artikel 28

Een amendement voorgesteld door de heren Wim Van Dijck, Jan Penris en Christian Verougstraete en de dames Hilde De Lobel en Gerda Van Steenberge strekt ertoe in §1 op de tweede, derde en vierde regel de woorden “of op verzoek van een van de organen, verenigingen of organisaties, vermeld in artikelen 39 en 40” te schrappen (*Parl. St.* VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/2, amendement nr. 14).

De heer *Wim Van Dijck* wil hier en in andere artikelen de verwijzingen schrappen naar organen, verenigingen of organisaties die klachtindieners kunnen bijstaan. Klopt het dat die organisaties alleen optreden in de burgerrechtelijke procedures en niet in de strafrechtelijke? Expert *Dajo De Prins* antwoordt dat zij ook een rol kunnen spelen in de strafrechtelijke zaken. De heer *Wim Van Dijck* kant zich daartegen.

In een democratische rechtsstaat is het principieel het openbaar ministerie dat beoordeelt of het instellen van een strafvervolgning juridisch mogelijk en maatschappelijk opportuun is, oordeelt hij. En nu treden daarin een aantal organisaties op, de vakbonden onder meer, het Centrum voor gelijkheid van kansen en racismebestrijding, de Liga voor Mensenrechten enzovoort. De heer Van Dijck noemt dat allemaal organisaties met een onmiskenbare politieke agenda. En precies die niet-neutrale lobbygroepen krijgen hier een belangrijke rol te spelen in de handhaving van dit ontwerp van decreet.

Als men het slachtoffer laat bijstaan door allerlei organen of organisaties die ruim door belastinggeld worden gesubsidieerd en die vanwege de aard van hun taak over veel praktijkervaring beschikken en bovendien over een vlotte toegang tot de media, roept men een rechtsongelijkheid in het leven, aangezien de beschuldigde volledig op zichzelf aangewezen is. De heer Van Dijck noemt dat een onaanvaardbare rechtsongelijkheid, temeer gezien de aanzienlijke burgerlijke en strafrechtelijke sancties waartoe discriminaties aanleiding kunnen geven en gezien de omkering van bewijslast waarin het decreet tevens voorziet.

Mevrouw *Dominique Guns* vraagt of het ook in dergelijke procedures mogelijk is de rechtsfiguur van het tergend en roekeloos geding in te roepen bij onterechte klachten, benevens een burgerlijke procedure voor schadevergoeding. Minister *Kathleen Van Brempt* zegt dat het kan. Zij voegt eraan toe dat individuen en ook voormelde organisaties hun recht om op te treden zeer zorgvuldig moeten aanwenden.

In repliek op hetgeen de heer Van Dijck heeft betoogd, zegt minister Van Brempt dat zij zijn argument van rechtsongelijkheid niet begrijpt. Die bepaling is opgenomen in het ontwerp van decreet omdat het moet van Europa. Ook gaat het om verenigingen die een grote expertise hebben opgebouwd in de strijd tegen discriminatie en heel vaak zijn het ook organisaties die als een soort vertrouwensinstantie functioneren bij slachtoffers. De Halebifederatie verleent daarin bijvoorbeeld schitterend werk. Bovendien verkeren de slachtoffers veelal in een zwakke positie, zoals huurders, klanten, sollicitanten enzovoort.

Een amendement voorgesteld door de heren Wim Van Dijck, Jan Penris en Christian Verougstraete en de dames Hilde De Lobel en Gerda Van

Steenberge strekt ertoe §3 te schrappen (*Parl. St. VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/2, amendement nr. 15*).

De heer *Wim Van Dijck* vraagt zich af of het nu werkelijk nodig is om de mogelijkheid te openen voor een bevel tot uitplakking of publicatie van een veroordeling wegens discriminatie. Niet enkel brengt dat een zware kost met zich mee voor de veroordeelde, maar bovendien is dat een vorm van publieke schandpaal die zelfs niet wordt getolereerd in geval van pedofilie of moord, aldus spreker. Minister *Kathleen Van Brempt* noemt het een kwestie van afweging. Het is een efficiënt afschrikkingsmiddel om naleving te bekomen. Bovendien is de bepaling eenvormig met een bepaling uit de federale wet.

De amendementen nr. 14 en 15 worden verworpen met 10 stemmen tegen 5. Het artikel wordt aangenomen met 10 stemmen tegen 5. Het artikel wordt vernummerd tot artikel 29.

Artikel 29

Een amendement voorgesteld door de heren Wim Van Dijck, Jan Penris en Christian Verougstraete en door de dames Hilde De Lobel en Gerda Van Steenberge strekt ertoe op de tweede, derde en vierde regel de woorden “van het orgaan of de organen in de zin van artikel 39, of van de verenigingen of organisaties in de zin van artikel 40” te schrappen (*Parl. St. VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/2, amendement nr. 16*).

De heer *Wim Van Dijck* verwijst naar zijn toelichting bij amendement nr. 14.

Amendement nr. 15 wordt verworpen met 10 stemmen tegen 5. Het artikel wordt aangenomen met 10 stemmen tegen 5. Het artikel wordt vernummerd tot artikel 30.

Artikel 30

Een amendement voorgesteld door de heren Wim Van Dijck, Jan Penris en Christian Verougstraete en door de dames Hilde De Lobel en Gerda Van Steenberge strekt ertoe in hoofdde dit artikel te schrappen, in eerste bijkomende orde 2° te schrappen, in tweede bijkomende orde een tweede lid toe te voegen, in derde bijkomende orde in 1° en 2°, telkens op de derde en vierde regel de woorden “opzettelijke discriminatie, haat of” telkens te schrappen, in

vierde bijkomende orde op de eerste en tweede regel de woorden “een gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van vijftig euro tot duizend euro” te vervangen door de woorden “een gevangenisstraf van acht dagen tot een maand en met geldboete van zesentwintig tot vijfhonderd euro”, en in vijfde bijkomende orde in 1° en 2°, telkens op de derde regel, na het woord “opzettelijke” telkens het woord “directe” invoegen (*Parl. St. VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/2, amendement nr. 17*).

De heer *Wim Van Dijck* kant zich tegen het strafbaar stellen van aanzetten tot discriminatie. Het artikel perkt naar zijn mening de vrijheid van meningsuiting in en daarom alleen al wil hij het artikel geschrapt zien. Hij noemt het volstrekt onredelijk dat, waar bepaalde handelingen op zichzelf niet strafbaar zijn, het aanzetten tot deze handelingen wel strafbaar zou zijn. Bovendien is het ‘aanzetten tot’ steeds het uiten van een mening.

In eerste bijkomende orde wijst de heer Van Dijck erop dat als men discriminatie van ‘groepen’ en ‘gemeenschappen’ erkent, sanctioneert en bestraft, men dan erkent dat de samenleving bestaat uit verschillende groepen en gemeenschappen. Dat leidt tot fragmentatie en balkanisering van de samenleving en is daarom niet opportuun.

In tweede bijkomende orde wil de heer Van Dijck het publieke politieke debat gevrijwaard zien. Artikel 30 leidt ertoe dat meningen strafbaar zouden kunnen worden gesteld, zelfs wanneer zij een decreetswijziging beogen. Het subamendement maakt duidelijk dat het aanzetten en het bepleiten van decreetswijzigingen nooit aanleiding kunnen geven tot bestrafing.

Het derde subamendement strekt ertoe de strafbaarstelling te beperken tot het aanzetten tot geweld. De noties aanzetten tot opzettelijke discriminatie en haat zijn veel te vaag. Die bepalingen zullen leiden tot een zware aantasting van het vrije debat, waarbij elk politiek voorstel dat onvriendelijk is voor ‘beschermde personen’, volkomen ten onrechte meteen ook beschouwd wordt als een ‘aanzetten tot haat’ tegen deze personen, aldus spreker.

Wat betreft het subamendement in vierde bijkomende orde stelt de heer Van Dijck vast dat personen die zich schuldig maken aan discriminatie zwaarder worden bestraft dan personen die zich schuldig maken aan pesterijen of geweld op het werk, terwijl het om

vergelijkbare problemen gaan die elkaar bovendien gedeeltelijk overlappen.

In vijfde bijkomende orde wil de heer Van Dijck de bestraffing in dit artikel beperken tot de directe discriminatie. Door indirecte discriminatie strafbaar te stellen maakt men een intentieproces van de beschuldigde.

Minister *Kathleen Van Brempt* verwijst naar haar eerdere antwoorden op die opmerkingen.

Amendement nr. 17 wordt verworpen met 10 stemmen tegen 5. Artikel 30 wordt aangenomen met 10 stemmen tegen 5. Het artikel wordt vernummerd tot artikel 31.

Artikel 31

Een amendement voorgesteld door de heren Wim Van Dijck, Jan Penris en Christian Verougstraete en de dames Hilde De Lobel en Gerda Van Steenberge strekt ertoe in het eerste lid, op de eerste regel, de woorden “twee maanden tot twee jaar” te vervangen door de woorden “acht dagen tot één jaar en met geldboete van 50 tot 1000 euro of met één van die straffen alleen” (*Parl. St. VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/2, amendement nr. 18*).

De heer *Wim Van Dijck* verduidelijkt dat hij ook hier een gelijkschakeling beoogt van de straffen met de straffen op pesterijen of geweld op het werk.

Een amendement voorgesteld door de heren Wim Van Dijck, Jan Penris en Christian Verougstraete en de dames Hilde De Lobel en Gerda Van Steenberge strekt ertoe in het eerste lid, op de vijfde regel, na het woord “persoon”, de woorden “direct opzettelijk” in te voegen (*Parl. St. VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/2, amendement nr. 19*).

De heer *Wim Van Dijck* vindt het ongerijmd dat in artikel 30 (vernummerd tot artikel 31) het woord “opzettelijk” expliciet is opgenomen en in artikel 31 niet. Ook wil hij met toevoeging van het woord direct daar de indirecte discriminatie eruit halen. Expert *Dajo De Prins* verklaart de afwezigheid van het woord “opzettelijk” door te verwijzen naar de hogere standaard die ambtenaren worden opgelegd.

Een amendement voorgesteld door de heren Wim Van Dijck, Jan Penris en Christian Verougstraete en de dames Hilde De Lobel en Gerda Van

Steenberge strekt ertoe het tweede lid te schrappen (*Parl. St. VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/2, amendement nr. 20*). Het betreft een verwijzing naar discriminatie van groepen en gemeenschappen, waarover al bij vorige artikelen is gedebatteerd.

De amendementen nr. 18 tot en met 20 worden verworpen met 10 stemmen tegen 5. Artikel 31 wordt aangenomen met 10 stemmen tegen 5. Het artikel wordt vernummerd tot artikel 32.

Artikel 32

Mevrouw *Dominique Guns* valt het op dat de straffen hoog zijn. Zij wijst erop dat gevangenisstraffen van meer dan zes maanden kunnen gepaard gaan met de bijkomende straf van ontzetting uit kiesrechten. Voor een ambtenaar, ook al is hij veroordeeld wegens feiten in zijn privésfeer, betekent dat ook ontslag uit zijn functie. In dat geval wordt een ambtenaar eigenlijk dubbel gestraft. Uiteraard acht mevrouw Guns het een ergere zaak als er discriminatie wordt gepleegd bij de uitoefening van een publieke functie. Expert *Dajo De Prins* antwoordt dat de strafbaarheid alleen geldt voor ambtenaren die in de uitoefening van hun ambt discriminatie begaan. Alles hangt dan af van hoe hoog de rechter de straf bepaalt en het risico op werkverlies zal wel meespelen bij de beoordeling. De minimumstraf ligt lager.

Artikel 32 wordt aangenomen met 10 stemmen tegen 5. Het artikel wordt vernummerd tot artikel 33.

Artikel 33

Een amendement voorgesteld door de heren Wim Van Dijck, Jan Penris en Christian Verougstraete en de dames Hilde De Lobel en Gerda Van Steenberge strekt ertoe op de eerste regel de woorden “een inbreuk op” te vervangen door de woorden “toepassing van” (*Parl. St. VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/2, amendement nr. 21*).

De heer *Wim Van Dijck* noemt het een taalkundige verbetering. Volgens expert *Dajo De Prins* kan men op een strafrechtelijk verbod wel degelijk een inbreuk maken en het is een terminologie die wel vaker gebezigd wordt.

Amendement nr. 21 wordt verworpen met 10 stemmen tegen 5. Het artikel wordt aangenomen met 10

stemmen tegen 5. Het artikel wordt vernummerd tot artikel 34.

Artikel 34

Het artikel wordt zonder opmerkingen aangenomen met 10 stemmen tegen 5. Het artikel wordt vernummerd tot artikel 35.

AFDELING VI

Bewijs

Artikel 35

Een amendement voorgesteld door de heren Wim Van Dijck, Jan Penris en Christian Verougstraete en de dames Hilde De Lobel en Gerda Van Steenberge strekt ertoe in hoofddorde dit artikel te schrappen, in eerste bijkomende orde in §1 op de eerste, tweede en derde regel de woorden “of een van de instellingen, organen of verenigingen, vermeld in artikelen 39 en 40” te schrappen, in tweede bijkomende orde §§2 en 3 te schrappen, in derde bijkomende orde in §2, 1° te schrappen, in vierde bijkomende orde in §2 op de derde en vierde regel de woorden “onder meer, doch niet uitsluitend” te vervangen door de woorden “onder andere”, in vijfde bijkomende orde §3 te schrappen, in zesde bijkomende orde in §3 op de derde en vierde regel de woorden “onder nadere, doch niet uitsluitend” te vervangen door de woorden “onder andere” (*Parl. St. VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/2, amendement nr. 22*).

De heer *Wim Van Dijck* zegt zich te verzetten tegen de omkering van de bewijslast. Hier wordt een fundamentele juridische regel met betrekking tot de bewijslast met de voeten getreden. In bijkomende orde wil hij de §§2 en 3 schrappen. De feiten die moeten aangevoerd worden om de omkering van de bewijslast te bekomen betreffen bepaalde patronen, losse meldingen, vergelijkingen met referentiepersonen, statistieken, iets als ‘een intrinsiek verdacht criterium’ enzovoort. De heer Van Dijck vindt dat geen stevige grond om de bewijslast op de verweerder te leggen. En taalkundig wil de heer Van Dijck de zware formule “onder meer, doch niet uitsluitend” vervangen door het minder slordige “onder andere”.

Mevrouw *Dominique Guns* zegt als praktijkjurist vrij huiverig te staan tegen de omkering van de bewijs-

last. Maar zij heeft intussen uitgezocht dat het hier gaat om een letterlijke overname van een bepaling uit de Europese richtlijn. De Europese richtlijn staat het zelfs toe dat lidstaten bewijsregels invoeren die nog gunstiger zijn. Het ontwerp van decreet gaat niet verder dan strikt vereist. Mevrouw Guns weet uit ervaring dat de rechters zo objectief mogelijk oordelen en dat zij zo nodig ook een vermoeden van onschuld zullen aanvaarden. Mevrouw Guns trekt dan ook haar opmerking van bij de algemene bespreking terug.

Ook expert *Dajo De Prins* zegt dat die omkering van de bewijslast in de praktijk niet zoveel inhoudt. Voor een slachtoffer is het vaak zeer moeilijk om zelfs maar een begin van bewijs te leveren. Hier moet het slachtoffer bij de rechter een zekere twijfel oproepen en dan mag hij – hij moet niet! – de bewijslast verplaatsen naar de tegenpartij. Die kan dan met alle mogelijke middelen proberen dat bewijs te weerleggen. Vaak is de van discriminatie verdachte in een veel betere positie om te bewijzen dat er van discriminatie geen sprake was. Bijvoorbeeld heeft een werkgever meer mogelijkheden om aan te tonen dat de feiten niet kloppen. Mevrouw *Hilde De Lobel* is er toch niet zo gerust is. Zij noemt het weeral een stok die kan gebruikt worden om een hond te slaan.

De heer *Ward Kennes* wil wat meer uitleg over de referentiepersoon. Wie gaat er bepalen wie dat is? De heer *Dajo De Prins* antwoordt dat de eiser gewoon iemand moet vinden waarmee hij zich kan vergelijken. Het is aan de eiser om een overtuigende vergelijking aan te brengen.

Amendement nr. 22 wordt verworpen met 10 stemmen tegen 5. Artikel 35 wordt aangenomen met 10 stemmen tegen 5. Het artikel wordt vernummerd tot artikel 36.

AFDELING VII

Rechtsbescherming en handhaving

Artikel 36

Een amendement voorgesteld door de heren Wim Van Dijck, Jan Penris en Christian Verougstraete en de dames Hilde De Lobel en Gerda Van Steenberge strekt ertoe §3 te schrappen (*Parl. St. VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/2, amendement nr. 23*).

De heer *Wim Van Dijk* heeft dat amendement al toegelicht bij het vorige artikel.

Amendement nr. 23 wordt verworpen met 10 stemmen tegen 5. Artikel 36 wordt aangenomen met 10 stemmen tegen 5. Het artikel wordt vernummerd tot artikel 37.

Artikelen 37 en 38

De artikelen 37 en 38 worden aangenomen met 10 stemmen tegen 5. De artikelen worden vernummerd tot de artikelen 38 en 39.

Artikel 39

Een amendement voorgesteld door de heren Wim Van Dijk, Jan Penris en Christian Verougstraete en de dames Hilde De Lobel en Gerda Van Steenberge strekt ertoe het artikel te schrappen (*Parl. St.* VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/2, amendement nr. 24).

De heer *Wim Van Dijk* verwijst bij dat amendement naar zijn toelichting bij amendement nr. 14 (zie artikel 28).

De heer *Ward Kennes* wil weten of bij de organen die de Vlaamse Regering zal kunnen aanwijzen om in rechte op te treden in antidiscriminatiegeschillen ook federale organen kunnen aangewezen worden. Ook mevrouw *Dominique Guns* vraagt welk orgaan hier wordt bedoeld. In de memorie van toelichting wordt verwezen naar het Centrum voor gelijkheid van kansen en racismebestrijding, waarbij er wordt meegedeeld dat er onderhandelingen lopen voor interfederalisering van dat centrum. Hoe ver staat het met die onderhandelingen? Zal Vlaanderen inspraak krijgen in werking en beslissingsmacht? Mevrouw *Guns* stelt daarbij vast dat het Centrum voor gelijkheid van kansen en racismebestrijding niet bevoegd is voor genderdiscriminatie. Op federaal niveau bestaat daarvoor een ander orgaan: het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen. Als er één orgaan komt voor zowel federale als gemeenschapsmateries, neemt men dan dat Instituut daarin op? Mevrouw *Cindy Franssen* sluit zich bij die vragen aan. Zij staat op het standpunt dat het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen ook als interfederaal orgaan zou moeten fungeren.

Minister *Kathleen Van Brempt* antwoordt dat gelijk welk instituut dat wordt aangewezen minstens ook

Vlaams moet zijn; daarnaast mag dat orgaan ook Waals, Europees en federaal zijn, maar Vlaanderen moet in dat orgaan een evenwaardige partner zijn. Daarover heeft de minister samen met minister Marino Keulen intense onderhandelingen gevoerd met de vorige federale regering. Minister Van Brempt hecht het grootste belang aan goede afspraken over de manier waarop dat orgaan zal optreden.

Met de vorige federale regering was daarover een evenwichtig akkoord bereikt met betrekking tot het Centrum voor gelijkheid van kansen en racismebestrijding, maar nog niet met betrekking tot het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen. Dat heeft zijn redenen. Het Centrum heeft een statuut dat gemakkelijk is aan te passen; het is gemakkelijk met enkele akkoorden om te vormen tot een interfederale instelling. Het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen is evenwel een onderdeel van de federale administratie, en daarom is het niet zo eenvoudig om te vormen.

De minister weet dat er daarover verschillende meningen bestaan, maar zij staat open voor elk redelijk compromis. Zij stelt echter vast dat de huidige federale regering daar helemaal geen werk van maakt. Zodra voorliggend ontwerp van decreet goedgekeurd is, zal minister Van Brempt opnieuw onderhandelingen aanknopen. Zij hoopt dat het akkoord dat bestond met de vorige federale regering standhoudt. In elk geval heeft de minister op haar begroting middelen staan om financieel te participeren in het nog aan te wijzen orgaan.

Amendement nr. 24 wordt verworpen met 10 stemmen tegen 5. Artikel 39 wordt aangenomen met 10 stemmen tegen 5. Het artikel wordt vernummerd tot artikel 40.

Artikel 40

Een amendement voorgesteld door de heren Wim Van Dijk, Jan Penris en Christian Verougstraete en de dames Hilde De Lobel en Gerda Van Steenberge strekt ertoe het artikel te schrappen (*Parl. St.* VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/2, amendement nr. 25).

Mevrouw *Hilde De Lobel* wijst erop dat dit artikel gaat over de mogelijkheden voor representatieve organisaties om op te treden in geschillen op het gebied van arbeidsbetrekkingen. Zij stelt vast dat er in §2 een limitatieve opsomming wordt gegeven van organisaties die zelf aan uitsluiting doen. De repre-

sentatieve vakbonden sluiten de mensen van Vlaams Belang uit. Als zo iemand omwille van zijn politieke overtuiging gediscrimineerd wordt op zijn werk – wat volgens spreekster vaak voorkomt – dan moet zo iemand verdedigd worden door een organisatie die hem zelf als lid heeft uitgesloten.

Amendement nr. 25 wordt verworpen met 10 stemmen tegen 5. Artikel 40 wordt aangenomen met 10 stemmen tegen 5. Het artikel wordt vernummerd tot artikel 41.

AFDELING VIII

Gelijkebehandelingsbureaus

Artikel 41

Een amendement voorgesteld door de heren Wim Van Dijck, Jan Penris en Christian Verougstraete en de dames Hilde De Lobel en Gerda Van Steenberge strekt ertoe het artikel te schrappen (*Parl. St.* VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/2, amendement nr. 26).

De heer *Wim Van Dijck* kant zich tegen de oprichting van gelijkebehandelingsbureaus in een aantal steden. Er bestaan reeds diverse met belastinggeld gefinancierde organisaties en instellingen die personen, die beweren het slachtoffer te zijn van discriminatie in rechte bijstaan: het Centrum voor gelijkheid van kansen, de Liga voor Mensenrechten. Het ontwerp wil daarenboven ook nog eens nieuwe instellingen – de gelijkebehandelingsbureaus – in het leven roepen. Gezien de andere reeds bestaande organisaties, waarvan het nut en de opportuniteit door verschillende politieke partijen overigens in vraag worden gesteld, lijkt de oprichting van nieuwe organisaties die zich met hetzelfde zouden bezighouden niet opportuun.

Mevrouw *Kathleen Van Brempt* vindt dit toch een belangrijk punt omdat het een aanvulling vormt op het repressieve deel van het ontwerp van decreet. Het is helemaal niet de bedoeling van de Vlaamse Regering om het gros van de discriminatiegevallen op te lossen met juridische procedures. Die juridische procedures zouden slechts de laatste stap mogen zijn, als alle andere mogelijkheden niets hebben opgeleverd. Precies voor die andere mogelijkheden worden die gelijkebehandelingsbureaus opgericht. De minister beklemtoont dat die bureaus net niet in rechte gaan optreden. Zij krijgen de opdracht om de problemen

op het terrein op te lossen, onder meer door bemiddeling, door de partijen bijeen te brengen. Heel veel discriminerende gedragingen zijn immers het gevolg van onwetendheid.

Amendement nr. 26 wordt verworpen met 10 stemmen tegen 5. Artikel 41 wordt aangenomen met 10 stemmen tegen 5. Het artikel wordt vernummerd tot artikel 42.

Artikel 42

Een amendement voorgesteld door de heren Wim Van Dijck, Jan Penris en Christian Verougstraete en de dames Hilde De Lobel en Gerda Van Steenberge strekt ertoe het artikel te schrappen (*Parl. St.* VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/2, amendement nr. 27).

De heer *Wim Van Dijck* verwijst naar zijn uiteenzetting bij het vorige artikel.

Amendement nr. 27 wordt verworpen met 10 stemmen tegen 5. Artikel 42 wordt aangenomen met 10 stemmen tegen 5. Het artikel wordt vernummerd tot artikel 43.

HOOFDSTUK V

Slotbepalingen

Artikel 43

De heer *Wim Van Dijck* vraagt of Vlaanderen wel bevoegd is voor de in dit en volgende artikelen voorgestelde aanvullingen van het Gerechtelijk Wetboek. Hij stelt vast dat ook de Raad van State zich openlijk afvraagt of dat wel kan.

Mevrouw *Kathleen Van Brempt* verklaart dat zij dacht dat de fractie van de heer Van Dijck voorstander was van de toe-eigening van zoveel mogelijk bevoegdheden door het Vlaams niveau. Er is uitdrukkelijk gevraagd aan de Raad van State of men hier decretaal het Gerechtelijk Wetboek kon aanvullen. De Raad van State heeft geantwoord dat het kon. De heer *Jan Penris* noemt het goed nieuws dat Vlaanderen voortaan wijzigingen kan aanbrengen aan het Gerechtelijk Wetboek.

Artikel 43 wordt aangenomen met 10 stemmen tegen 5. Het artikel wordt vernummerd tot artikel 44.

Artikelen 44 tot en met 47

De artikelen 44 tot en met 47 worden aangenomen met 10 stemmen tegen 5. De artikelen worden vernummerd tot de artikelen 45 tot en met 48.

Artikel 47bis (nieuw)

Een amendement voorgesteld door mevrouw Cindy Franssen, de heren Ludwig Caluwé, Jan Roegiers, en de dames Else De Wachter, Dominique Guns en Veerle Heeren strekt ertoe een nieuw artikel in te voegen (*Parl. St.* VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/3, amendement nr. 35).

De heer *Ludwig Caluwé* verklaart dit nieuwe artikel te willen invoeren omdat het gaat om een delicaat ontwerp van decreet. De bepalingen, in het bijzonder het onderdeel gelijke behandeling, kunnen in belangrijke mate ingrijpen in het maatschappelijk leven en ook in de verhoudingen tussen particulieren. Dat kan mogelijk gevolgen hebben die niet voorzien en ook niet gewenst zijn. Het lijkt de voorstellers van het amendement daarom passend dat er snel een evaluatie kan komen van de wijze waarop deze regels onder meer door de rechtbanken toegepast worden.

Amendement nr. 35 en het aldus ingevoerde artikel 47bis worden unaniem aangenomen met 15 stemmen. Het artikel wordt vernummerd tot artikel 49.

Artikelen 48 en 49

De artikelen 48 en 49 worden aangenomen met 10 stemmen tegen 5. De artikelen worden vernummerd tot de artikelen 50 en 51.

IV. TWEEDE LEZING

Overeenkomstig artikel 68, 1, b, van het Reglement wordt de beraadslaging beperkt tot de aangenomen amendementen.

Amendement nr. 28

In eerste lezing is een amendement aangenomen, voorgesteld door mevrouw Cindy Franssen, de heren

Ludwig Caluwé en Jan Roegiers en de dames Else De Wachter, Dominique Guns en Veerle Heeren, dat ertoe strekt een artikel 3bis in te voegen (*Parl. St.* VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/3, amendement nr. 28).

De heer *Wim Van Dijk* verklaart akkoord te gaan met het in eerste lezing aangenomen amendement. Hij wil wel weten of de ingevoegde bepaling louter symbolisch is of ook een juridische draagwijdte heeft.

De heer *Ludwig Caluwé* verklaart dat dezelfde bepaling is opgenomen in het decreet houdende evenredige participatie op de arbeidsmarkt. Hij vindt het goed dat bij de aanhef wordt herinnerd aan de hogere normen zoals die te vinden zijn in de Grondwet en de internationale verdragen. Uiteraard zegt hij ook wel te weten dat men met een decreet die hogere normen niet kan afschaffen. De heer *Ward Kennes* voegt eraan toe dat die bepaling toch wel enig belang kan hebben. Als een rechter een afweging moet maken over de vraag of hij al dan niet een prejudiciële vraag moet stellen over de conformiteit met die andere normen, kan hij zelf de afweging maken aangezien in het decreet zelf naar die normen wordt verwezen.

De commissie stemt in met een tekstcorrectie; tussen de woorden “verdragen” en “mensenrechtenconventies” wordt het woord “en” ingevoegd.

Amendement nr. 29

In eerste lezing is een amendement aangenomen, voorgesteld door mevrouw Cindy Franssen, de heren Ludwig Caluwé, Jan Roegiers en de dames Else De Wachter, Dominique Guns en Veerle Heeren, dat ertoe strekt in §§1 en 2 van artikel 15 de woorden “pertinent, noodzakelijk en proportioneel” telkens te vervangen door de woorden “passend en noodzakelijk” (*Parl. St.* VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/3, amendement nr. 29).

Over het in eerste lezing aangenomen amendement nr. 29 zijn er geen opmerkingen.

Amendement nr. 30

In eerste lezing is een amendement aangenomen, voorgesteld door mevrouw Cindy Franssen, de heren Ludwig Caluwé, Jan Roegiers en de dames Else De Wachter, Dominique Guns en Veerle Heeren, dat ertoe strekt in artikel 19 een derde lid toe te voegen (*Parl. St.* VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/3, amendement nr. 30).

De heer *Jan Penris* merkt op dat de ingevoegde bepaling bijzonder ingewikkeld is geformuleerd.

De heer *Wim Van Dijk* benadrukt dat ook zijn fractie dit amendement in eerste lezing heeft goedgekeurd. Hij merkt op dat hier een uitzondering wordt gemaakt voor een welbepaald beschermd kenmerk, namelijk levensbeschouwing of geloof. Is die uitzondering wel voldoende gemotiveerd? Er wordt in de toelichting bij het amendement wel verwezen naar de ‘tendensorganisaties’, maar is dat wel een voldoende verantwoording om precies deze uitzondering te maken? In de bespreking is door sommigen een onderscheid gemaakt tussen beschermde kenmerken met een keuze-element, bijvoorbeeld levensbeschouwing, en beschermde kenmerken waarbij geen keuze kan worden gemaakt, bijvoorbeeld afkomst. Bij politieke overtuiging is het keuze-element ook aanwezig, maar daarvoor wordt geen uitzondering gemaakt zoals in het amendement wordt gemaakt voor levensbeschouwelijke overtuiging. Dat onderscheid is niet gemotiveerd in de toelichting.

De heer *Ludwig Caluwé* verklaart dat het om een bepaling gaat die ook in andere decreten is opgenomen. Hij stelt zich ook de vraag in hoeverre politieke overtuiging niet valt onder levensbeschouwing. In internationale normen worden politieke overtuiging en geloof ook niet altijd in gelijke mate en op dezelfde manier beschermd. Hij wil in elk geval dat bijvoorbeeld het engagement dat gevraagd wordt wanneer men kiest voor een bepaalde school, niet in strijd komt met antidiscriminatieregelingen. Overigens wordt de politieke overtuiging ook beschermd door de vrijheid van vereniging, inzonderheid de vrijheid van niet-vereniging.

De heer *Wim Van Dijk* blijft erbij dat het onderscheid tussen levensbeschouwelijke en politieke opvatting in het ontwerp van decreet en in het amendement onvoldoende is gemotiveerd. Dat onderscheid zou wel eens aanleiding kunnen geven tot procedures voor het Grondwettelijk Hof. De heer *Ludwig Caluwé* twijfelt er niet aan dat tegen dit ontwerp van decreet voor het Grondwettelijk Hof wel procedures zullen aangespannen worden. Hij is benieuwd naar het resultaat. Ook bij de toepassing van de evaluatieclausule kunnen in de toekomst onvoorziene problemen aangepakt worden.

Amendement nr. 31

In eerste lezing is een amendement aangenomen, voorgesteld door mevrouw Cindy Franssen, de heren

Ludwig Caluwé, Jan Roegiers en de dames Else De Wachter, Dominique Guns en Veerle Heeren, dat ertoe strekt in artikel 20, in §3, op de derde regel de woorden “§1 tot en met §3” te vervangen door de woorden “§1 tot en met §2” (*Parl. St.* VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/3, amendement nr. 31).

Over het in eerste lezing aangenomen amendement nr. 31 zijn er geen opmerkingen.

Amendement nr. 32

In eerste lezing is een amendement aangenomen, voorgesteld door mevrouw Cindy Franssen, de heren Ludwig Caluwé, Jan Roegiers en de dames Else De Wachter, Dominique Guns en Veerle Heeren, dat ertoe strekt in artikel 22 in het eerste lid op de twaalfde regel de woorden “pertinent, noodzakelijk en proportioneel” te vervangen door de woorden “passend en noodzakelijk” (*Parl. St.* VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/3, amendement nr. 32).

Over het in eerste lezing aangenomen amendement nr. 32 zijn er geen opmerkingen.

Amendement nr. 33

In eerste lezing is een amendement aangenomen, voorgesteld door mevrouw Cindy Franssen, de heren Ludwig Caluwé, Jan Roegiers en de dames Else De Wachter, Dominique Guns en Veerle Heeren, dat ertoe strekt artikel 24 te vervangen (*Parl. St.* VI. Parl. 2007-08, nr. 1578/3, amendement nr. 33).

De heer *Wim Van Dijk* verwijst naar zijn opmerking over amendement nr. 30. De heer *Ludwig Caluwé* merkt nog op dat ook in de Europese richtlijnen met betrekking tot geloof en levensbeschouwing specifieke uitzonderingen worden gemaakt die voor andere beschermde kenmerken niet gelden.

De heer *Jan Penris* zegt enige weemoed te koesteren naar de mooie en duidelijke wetteksten die de codificateurs van Napoleon Bonaparte opstelden. Bepaalde artikelen en amendementen van voorliggend decreet moet men toch wel een keer of drie lezen eer men er de strekking van doorheeft.

Amendement nr. 34

In eerste lezing is een amendement aangenomen, voorgesteld door mevrouw Cindy Franssen, de heren

Ludwig Caluwé, Jan Roegiers en de dames Else De Wachter, Dominique Guns en Veerle Heeren, dat ertoe strekt in artikel 25 op de veertiende regel de woorden “pertinent, noodzakelijk en proportioneel” te vervangen door de woorden “passend en noodzakelijk” (*Parl. St.* Vl. Parl. 2007-08, nr. 1578/3, amendement nr. 32).

Over het in eerste lezing aangenomen amendement nr. 34 zijn er geen opmerkingen.

Amendement nr. 35

In eerste lezing is een amendement aangenomen, voorgesteld door mevrouw Cindy Franssen, de heren Ludwig Caluwé, Jan Roegiers en de dames Else De Wachter, Dominique Guns en Veerle Heeren, dat ertoe strekt een nieuw artikel 47bis in te voegen (*Parl. St.* Vl. Parl. 2007-08, nr. 1578/3, amendement nr. 35).

Over het in eerste lezing aangenomen amendement nr. 35 zijn er geen opmerkingen.

V. EINDSTEMMING

De in eerste lezing aangenomen amendementen en het aldus geamendeerde ontwerp van decreet houdende een kader voor het Vlaamse gelijkekansen- en gelijkebehandelingsbeleid worden aangenomen met 6 stemmen tegen 5.

De verslaggevers,

Wim VAN DIJCK

Else DE WACHTER

De voorzitter,

Jan PENRIS

TEKST AANGENOMEN DOOR DE COMMISSIE**HOOFDSTUK I****Algemene bepalingen****Artikel 1**

Dit decreet regelt een gemeenschaps- en gewestaan-gelegenheid.

Artikel 2

Dit decreet schept een kader voor het Vlaamse gelijkheidskansenbeleid. Daarnaast creëert het decreet een algemeen kader voor de bestrijding van discriminatie met betrekking tot de bevoegdheden van de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest.

Artikel 3

Bij dit decreet worden de volgende Europese richtlijnen omgezet:

- 1° richtlijn 2000/43/EG van de Raad van 29 juni 2000 houdende toepassing van het beginsel van gelijke behandeling van personen ongeacht ras of etnische afstamming;
- 2° richtlijn 2000/78/EG van de Raad van 27 november 2000 tot instelling van een algemeen kader voor gelijke behandeling in arbeid en beroep;
- 3° richtlijn 2002/73/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 september 2002 tot wijziging van richtlijn 76/207/EEG van de Raad betreffende de tenuitvoerlegging van het beginsel van gelijke behandeling van mannen en vrouwen ten aanzien van de toegang tot het arbeidsproces, de beroepsopleiding en de promotiekansen, en ten aanzien van de arbeidsvoorwaarden;
- 4° richtlijn 2004/113/EG van de Raad van 13 december 2004 houdende toepassing van het beginsel van gelijke behandeling van mannen en vrouwen bij de toegang tot en het aanbod van goederen en diensten.

Dit decreet geeft uitvoering aan volgende verdragen:

1° Verdrag van 7 maart 1966 inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie;

2° Verdrag van 18 december 1979 inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen.

Artikel 4

Dit decreet geldt onverminderd de bescherming, en de uitoefening van de in de Grondwet en in de internationale verdragen en mensenrechtenconventies opgenomen fundamentele rechten en vrijheden.

HOOFDSTUK II**Doelstellingen****Artikel 5**

Het Vlaamse gelijkebehandelings- en gelijkheidskansenbeleid heeft tot doel:

- 1° het bewerkstelligen van een tolerante samenleving waarin verschillen tussen personen erkend en gewaardeerd worden;
- 2° het bestrijden en voorkomen van discriminatie;
- 3° het creëren van de voorwaarden opdat eenieder volwaardig kan participeren aan de Vlaamse samenleving;
- 4° het bewerkstelligen van gelijke kansen van sociale groepen die geconfronteerd worden met achterstellingen of uitsluiting.

Artikel 6

§1. Het Vlaamse gelijkheidskansenbeleid wil een bijdrage leveren aan het bewerkstelligen van gelijke kansen. Het levert die bijdrage door:

- 1° achterstellings- en uitsluitingsmechanismen die verband houden met de kenmerken, vermeld in artikel 16, §3, zichtbaar te maken, hun impact te voorkomen, te verminderen of weg te werken, en de totstandkoming van nieuwe vergelijkbare mechanismen te voorkomen;

- 2° evenwichtige participatie in alle maatschappelijke domeinen te stimuleren;
- 3° vooroordelen te bestrijden en te voorkomen;
- 4° deskundigheid met betrekking tot achterstellingen uitsluitingsmechanismen in de zin van punt 1° te bevorderen;
- 5° met het oog op gelijke kansen steun te verlenen aan de verruiming van het draagvlak voor de activiteiten vermeld in punt 1° tot en met 4°.

§2. Het Vlaamse gelijkekansenbeleid onderneemt daarbij prioritair activiteiten die erop gericht zijn gelijke kansen te bewerkstelligen:

- 1° ongeacht geslacht;
- 2° ongeacht seksuele geaardheid;
- 3° ongeacht handicap of gezondheidstoestand;
- 4° door de integrale toegankelijkheid te bevorderen van infrastructuur die voor een publiek toegankelijk is;
- 5° door de integrale toegankelijkheid te bevorderen van informatie die voor een publiek toegankelijk is;
- 6° ongeacht zogenaamd ras, huidskleur, afkomst, of etnische of nationale afstamming, geloof of levensbeschouwing;
- 7° ongeacht leeftijd.

HOOFDSTUK III

Het Vlaamse gelijkekansenbeleid

AFDELING I

Uitgangspunten

Artikel 7

Het Vlaamse gelijkekansenbeleid in de zin van artikel 6, §2, is een gecoördineerd en samenhangend beleid, voor de uitvoering van dat beleid voorziet de Vlaamse Regering in:

- 1° de voorbereiding en uitvoering van het verticale en horizontale gelijkekansenbeleid;
- 2° het uitwerken van maatregelen en acties in de diverse beleidsdomeinen;
- 3° de ondersteuning van en coördinatie tussen beleidsdomeinen;
- 4° het uitwerken van maatregelen en acties, overeenkomstig de resoluties van de vierde Wereldvrouwenconferentie, die van 4 tot 14 september 1995 te Peking heeft plaatsgehad.

AFDELING II

Organisatie van het horizontale gelijkekansenbeleid

Artikel 8

De Vlaamse Regering stelt binnen negen maanden na haar aantreden de strategische en operationele doelstellingen vast, waarmee op elk beleidsdomein de doelstellingen van het gelijkekansenbeleid, zoals omschreven in artikel 6, §2, zullen worden ingevuld.

Artikel 9

Per beleidsdomein wordt minstens een strategische doelstelling geformuleerd die betrekking heeft op de voorwaarde, vermeld in artikel 6, §2, 1°.

Artikel 10

Binnen zes maanden nadat de Vlaamse Regering de strategische en operationele doelstellingen heeft vastgelegd, wordt een geïntegreerd actieplan opgesteld.

Dat actieplan omvat minstens:

- 1° de beschrijving van de geformuleerde strategische en operationele doelstellingen binnen elk beleidsdomein;
- 2° een analyse per beleidsdomein van de maatschappelijke context waarbinnen die doelstellingen gerealiseerd moeten worden;
- 3° de concrete acties;

- 4° het tijdpad, opgesteld voor de uitvoering van die acties;
- 5° de opgave van de indicatoren waarmee de voortgang wordt gemeten;
- 6° de ingezette middelen en instrumenten.

Artikel 11

Het actieplan wordt tweejaarlijks geactualiseerd. Die actualisering omvat minstens:

- 1° een analyse per beleidsdomein van de maatschappelijke ontwikkelingen, die relevant zijn voor het gelijkekansenbeleid;
- 2° een beschrijving per beleidsdomein van de voortgang van de acties, en de eventuele bijstellingen;
- 3° de nieuwe acties binnen elk beleidsdomein, met opgave van het tijdpad en de indicatoren.

Artikel 12

§1. Binnen de administratieve diensten van de Vlaamse overheid wordt een commissie opgericht met als opdracht:

- 1° toe te zien op de coherentie, synergie en coördinatie van het gelijkekansenbeleid in de zin van artikel 6, §2;
- 2° het geïntegreerde actieplan, vermeld in artikel 10, op te stellen;
- 3° de acties van de verschillende beleidsdomeinen op elkaar af te stemmen;
- 4° de impact van de acties te analyseren;
- 5° het actieplan te evalueren;
- 6° het actieplan te actualiseren.

§2. De Vlaamse Regering stelt de commissie samen en bepaalt de werking ervan. Ten hoogste twee derde

van de leden van die commissie zijn van hetzelfde geslacht.

§3. De Vlaamse Regering belast een of meer personeelsleden van de administratieve diensten van de Vlaamse overheid met een coördinerende opdracht.

§4. De commissie rapporteert jaarlijks aan de Vlaamse Regering over de realisatie en de voortgang van het gevoerde beleid.

§5. De Vlaamse Regering kan de opdracht van de commissie, vermeld in §1, en de rapportageverplichting, vermeld in §4, concretiseren en aanvullen.

Artikel 13

De Vlaamse Regering geeft opdracht aan alle Vlaamse ministeries, intern verzelfstandigde agentenschappen met rechtspersoonlijkheid, extern verzelfstandigde agentenschappen van de Vlaamse overheid of andere instellingen, verenigingen of ondernemingen, die opgericht werden door de Vlaamse Gemeenschap of het Vlaamse Gewest of door de federale overheid voor aangelegenheden die thans tot de bevoegdheid van de gewesten of gemeenschappen behoren, of waarin de Vlaamse Gemeenschap of het Vlaamse Gewest voor meer dan de helft deelneemt, om:

- 1° het gelijkekansenbeleid in de zin van artikel 6, §2, binnen hun beleidsdomein voor te bereiden, uit te voeren en te evalueren;
- 2° de nodige initiatieven te nemen om actoren die specifiek zijn voor het beleidsdomein in kwestie en actoren die specifiek zijn voor het gelijkekansenperspectief in de zin van artikel 6, §2, aan dit beleid te laten participeren;
- 3° minstens een vertegenwoordiger voor te dragen om te zetelen in de commissie, vermeld in artikel 12.

Artikel 14

De Vlaamse Regering brengt tweejaarlijks verslag uit aan het Vlaams Parlement over het gevoerde gelijkekansenbeleid, zoals bepaald in artikel 6.

HOOFDSTUK IV

Het Vlaamse gelijkebehandelingsbeleid

AFDELING I

Vormen van discriminatie

Artikel 15

Tenzij anders is vermeld, wordt in dit decreet onder discriminatie verstaan:

- 1° directe discriminatie;
- 2° indirecte discriminatie;
- 3° intimidatie;
- 4° seksuele intimidatie;
- 5° opdracht geven tot discrimineren;
- 6° het weigeren van redelijke aanpassingen voor een persoon met een handicap.

Artikel 16

§1. Er is sprake van directe discriminatie als iemand minder gunstig wordt behandeld dan iemand anders in een vergelijkbare situatie wordt, is of zou worden behandeld, op grond van een of meer, werkelijke of vermeende, eigen of bij associatie toegekende, beschermde kenmerken, tenzij die ongunstige behandeling objectief wordt gerechtvaardigd door een legitiem doel en de middelen voor het bereiken van dat doel passend en noodzakelijk zijn.

§2. Er is sprake van indirecte discriminatie als een ogenschijnlijk neutrale bepaling, maatstaf of handelswijze personen met een werkelijk of vermeend, eigen of bij associatie toegekend beschermd kenmerk in vergelijking met andere personen kan benadelen, tenzij:

- die bepaling, maatstaf of handelswijze objectief wordt gerechtvaardigd door een legitiem doel en de middelen voor het bereiken van dat doel passend en noodzakelijk zijn;
- in het geval van indirect onderscheid op grond van een handicap aangetoond wordt dat geen redelijke aanpassingen getroffen kunnen worden.

§3. De beschermde kenmerken zijn geslacht, leeftijd, seksuele geaardheid, burgerlijke staat, geboorte, vermogen, geloof of levensbeschouwing, politieke overtuiging, taal, gezondheidstoestand, handicap, fysieke of genetische eigenschap, sociale positie, nationaliteit, zogenaamd ras, huidskleur, afkomst, of nationale of etnische afstamming.

§4. Een minder gunstige behandeling in een vergelijkbare situatie op grond van zwangerschap, bevalling of moederschap wordt gelijkgesteld met een minder gunstige behandeling in een vergelijkbare situatie op grond van geslacht.

§5. Een minder gunstige behandeling in een vergelijkbare situatie op grond van transseksualiteit wordt gelijkgesteld met een minder gunstige behandeling in een vergelijkbare situatie op grond van geslacht.

Artikel 17

§1. Er is sprake van intimidatie in geval van ongewenst gedrag dat verband houdt met een of meer van de kenmerken, vermeld in artikel 16, §3, en dat tot doel of gevolg heeft dat de waardigheid van de persoon wordt aangetast en een bedreigende, vijandige, beledigende, vernederende of kwetsende omgeving wordt gecreëerd.

§2. Er is sprake van seksuele intimidatie als zich enige vorm van ongewenst verbaal, non-verbaal of fysiek gedrag met een seksuele connotatie voordoet, met als doel of gevolg dat de waardigheid van een persoon wordt aangetast, in het bijzonder als een bedreigende, vijandige, beledigende, vernederende of kwetsende situatie wordt gecreëerd.

Artikel 18

Er is sprake van een opdracht tot discrimineren bij elke handelswijze die erin bestaat wie ook opdracht te geven om een persoon, een groep, een gemeenschap of een van hun leden te discrimineren op grond van een of meer van de kenmerken, vermeld in artikel 16, §3.

Artikel 19

Er is sprake van het weigeren van redelijke aanpassingen voor een persoon met een handicap als aanpassingen worden geweigerd die geen onevenredige belasting betekenen, of waarvan de belasting in voldoende mate wordt gecompenseerd door bestaande

maatregelen. Als aanpassing wordt beschouwd, elke concrete maatregel, van materiële of immateriële aard, die de beperkende invloed van een onaangepaste omgeving op de participatie van een persoon met een handicap neutraliseert.

AFDELING II

Toepassingsgebied

Artikel 20

Binnen de grenzen van de aan de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest toegewezen bevoegdheden is elke vorm van discriminatie verboden, zowel in de overheidssector, als in de particuliere sector, met inbegrip van overheidsinstanties, met betrekking tot:

- 1° de voorwaarden voor toegang tot arbeid in loondienst of als zelfstandige en tot een beroep, met inbegrip van de selectie- en aanstellingscriteria, ongeacht de tak van activiteit en op alle niveaus van de beroepshiërarchie, met inbegrip van bevorderingskansen, alsook de werkgelegenheids- en arbeidsvoorwaarden, met inbegrip van ontslag en beloning;
- 2° de toegang tot alle vormen en alle niveaus van beroepskeuzevoorlichting, beroepsopleiding, voortgezette beroepsopleiding en omscholing, met inbegrip van praktijkervaring;
- 3° de arbeidsbemiddeling en wedertewerkstelling;
- 4° de gezondheidszorg;
- 5° het onderwijs;
- 6° het aanbod van, de toegang tot, de levering en het genot van goederen en diensten die publiekelijk beschikbaar zijn – al dan niet tegen betaling –, met inbegrip van huisvesting;
- 7° de sociale voordelen;
- 8° de toegang tot en de deelname aan een economische, sociale, culturele of politieke activiteit die buiten de privésfeer worden aangeboden.

Voor de arbeidsbetrekkingen in de zin van punt 1° tot en met 3° gelden de bepalingen van dit decreet niet in de gevallen van discriminatie vermeld in het

decreet van 8 mei 2002 houdende evenredige participatie op de arbeidsmarkt.

Als iemand op grond van geloof of levensbeschouwing ongunstiger wordt behandeld dan iemand anders in een vergelijkbare situatie wordt, is of zou worden behandeld, in de domeinen als vermeld in het eerste lid, is er geen sprake van discriminatie in hoofde van publieke of particuliere organisaties waarvan de grondslag op geloof of levensbeschouwing is gebaseerd, op voorwaarde dat het geloof of de levensbeschouwing vanwege de activiteiten die worden ontwikkeld in deze domeinen of de context waarin deze worden uitgeoefend een wezenlijke, legitieme en gerechtvaardigde voorwaarde vormt gezien de grondslag van de organisatie.

Artikel 21

§1. Een situatie waarbij iemand op grond van een of meer, werkelijke of vermeende, eigen of bij associatie toegekende, beschermde kenmerken, minder gunstig wordt behandeld dan iemand anders in een vergelijkbare situatie wordt, is of zou worden behandeld, geeft nooit aanleiding tot de vaststelling van enige vorm van discriminatie die door dit decreet verboden wordt als die situatie wordt voorzien door of krachtens een decreet, of voortvloeit uit de toepassing ervan.

§2. Een situatie waarbij een ogenschijnlijk neutrale bepaling, maatstaf of handelwijze iemand met een beschermd kenmerk kan benadelen, geeft nooit aanleiding tot de vaststelling van enige vorm van discriminatie die door dit decreet verboden wordt als die situatie wordt voorzien door of krachtens een decreet, of voortvloeit uit de toepassing ervan.

§3. Voor de toepassing van dit artikel wordt onder een decreet ook een wet verstaan die een situatie, zoals bepaald in §1 tot en met §2, voorziet, in aanlegenheden die thans tot de bevoegdheid van de gewesten of gemeenschappen behoren.

AFDELING III

Bijzondere bepalingen

Artikel 22

De bepalingen betreffende de bescherming van de zwangerschap en het moederschap kunnen niet

beschouwd worden als een vorm van discriminatie en worden door dit decreet onverlet gelaten.

Artikel 23

Als iemand op grond van leeftijd ongunstiger wordt behandeld dan iemand anders in een vergelijkbare situatie wordt, is of zou worden behandeld op het gebied van de arbeidsbetrekkingen in de zin van artikel 20, punt 1° tot en met 3°, is er sprake van een discriminatie in de zin van artikel 16, §1, tenzij die ongunstige behandeling objectief en redelijk wordt gerechtvaardigd door een legitiem doel, met inbegrip van legitieme doelstellingen van het beleid op het terrein van de werkgelegenheid, de arbeidsmarkt of de beroepsopleiding, en de middelen voor het bereiken van dat doel passend en noodzakelijk zijn.

Dergelijke verschillen in behandeling kunnen onder meer omvatten:

- 1° het creëren van bijzondere voorwaarden voor toegang tot arbeid en beroepsopleiding, van bijzondere arbeidsvoorwaarden en arbeidsomstandigheden, met inbegrip van voorwaarden voor ontslag en beloning voor jongeren, oudere werknemers en werknemers met personen ten laste, teneinde hun opnemingsproces in het arbeidsproces te bevorderen, en hun bescherming te verzekeren;
- 2° de vaststelling van minimumvoorwaarden met betrekking tot leeftijd, beroepservaring of anciënniteit in een functie voor toegang tot de arbeid of bepaalde daaraan verbonden voordelen;
- 3° de vaststelling van een maximumleeftijd voor aanwerving, gebaseerd op de opleidingseisen voor de functie in kwestie, of gebaseerd op de noodzaak van een redelijk aantal arbeidsjaren voorafgaand aan pensionering.

Artikel 24

Als iemand op grond van zogenaamd ras, huidskleur, afkomst, of etnische of nationale afstamming ongunstiger wordt behandeld dan iemand anders in een vergelijkbare situatie wordt, is of zou worden behandeld, op de gebieden vermeld in artikel 20, 4°, 5°, 6° en 7°, is er sprake van directe discriminatie in de zin van artikel 16, §1.

Artikel 25

Als iemand op grond van geslacht, seksuele geaardheid, geloof of levensbeschouwing, handicap, zogenaamd ras, huidskleur, afkomst, nationale of etnische afstamming ongunstiger wordt behandeld dan iemand anders in een vergelijkbare situatie wordt, is of zou worden behandeld, op het gebied van de arbeidsbetrekkingen in de zin van artikel 20, eerste lid, 1° tot en met 3°, is er sprake van directe discriminatie.

Onverminderd artikel 20, derde lid, geldt dat er geen sprake is van directe discriminatie als het kenmerk als bedoeld in het eerste lid vanwege de aard van de specifieke beroepsactiviteiten of de context waarin die worden uitgevoerd, een wezenlijke en bepalende beroepsvereiste vormt, en op voorwaarde dat het doel legitiem is en het vereiste passend en noodzakelijk is.

Mits de bepalingen van dit decreet voor het overige worden geëerbiedigd, laat dit decreet het recht van publieke of particuliere organisaties waarvan de grondslag op geloof of levensbeschouwing is gebaseerd, onverlet om van personen die voor hen werkzaam zijn een houding van goede trouw en loyaliteit aan de grondslag van de organisatie te verlangen.

AFDELING IV

Positieve actie

Artikel 26

Dit decreet belet niet dat om volledige gelijkheid te waarborgen, tijdelijk specifieke maatregelen worden gehandhaafd of getroffen om een kennelijke ongelijkheid te compenseren die verband houdt met geslacht, leeftijd, seksuele geaardheid, burgerlijke staat, geboorte, vermogen, geloof of levensbeschouwing, politieke overtuiging, taal, gezondheidstoestand, handicap, fysieke of genetische eigenschap, sociale positie, nationaliteit, zogenaamd ras, huidskleur, afkomst, nationale of etnische afstamming, of een combinatie van die kenmerken, voor zover die maatregelen objectief worden gerechtvaardigd door een legitiem doel en de middelen voor het bereiken van dat doel passend en noodzakelijk zijn.

AFDELING V

Sancties en procedures

Artikel 27

§1. De bepalingen die strijdig zijn met dit decreet en de bepalingen volgens welke een of meer contracterende partijen bij voorbaat afzien van de rechten die door dit decreet gewaarborgd worden, zijn nietig.

§2. Onder bepalingen in de zin van §1 worden verstaan, bestuursrechtelijke bepalingen, bepalingen, opgenomen in individuele of collectieve overeenkomsten of reglementen, en de bepalingen, opgenomen in eenzijdig uitgevaardigde documenten.

Artikel 28

§1. In geval van discriminatie kan het slachtoffer een schadevergoeding vorderen overeenkomstig het contractuele of buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht.

In de gevallen, vermeld in §2, moet de persoon die het discriminatieverbod heeft geschonden, aan het slachtoffer een vergoeding betalen die naar keuze van het slachtoffer, gelijk is hetzij aan een forfaitair bedrag zoals uiteengezet in §2, hetzij aan de werkelijk door het slachtoffer geleden schade. In het laatstgenoemde geval moet het slachtoffer de omvang van de geleden schade bewijzen.

§2. De forfaitaire schadevergoeding, vermeld in §1, wordt als volgt bepaald:

1° als het slachtoffer morele en materiële schadevergoeding vordert wegens discriminatie in het kader van de arbeidsbetrekkingen in de zin van artikel 20, 1° tot en met 3°, is de forfaitaire schadevergoeding voor materiële en morele schade gelijk aan de brutobeloning voor zes maanden, tenzij de werkgever aantoont dat de betwiste ongunstige of nadelige behandeling ook op niet-discriminerende gronden getroffen zou zijn. In dat laatste geval wordt de forfaitaire schadevergoeding voor materiële en morele schade beperkt tot drie maanden bruto beloning. Als de materiële schade die voortvloeit uit een discriminatie in het kader van de arbeidsbetrekkingen in de zin van artikel 20, 1° tot en met 3°, echter hersteld kan worden via de toepassing van de nietigheidssanctie, vastgesteld

in artikel 27, wordt de forfaitaire schadevergoeding vastgesteld volgens de bepalingen van punt 2°;

2° in alle overige gevallen wordt de forfaitaire vergoeding van de morele schade, geleden ten gevolge van een feit van discriminatie, vastgesteld op 650 euro. Dat bedrag wordt verhoogd tot 1300 euro indien de verweerder niet kan aantonen dat de betwiste ongunstige of nadelige behandeling ook op niet-discriminerende gronden getroffen zou zijn of wegens andere omstandigheden, zoals de bijzondere ernst van de geleden morele schade.

Artikel 29

§1. Op verzoek van de persoon die meent het slachtoffer te zijn van discriminatie of op verzoek van een van de organen, verenigingen of organisaties, vermeld in artikelen 40 en 41, stelt de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg of, naargelang van de aard van de daad, de voorzitter van de arbeidsrechtbank of van de rechtbank van koophandel, het bestaan vast van een zelfs onder het strafrecht vallende daad waardoor de bepalingen van dit decreet worden overtreden en beveelt hij de staking ervan.

De voorzitter van de rechtbank kan de opheffing van de staking bevelen zodra bewezen is dat een einde is gemaakt aan de overtreding

§2. Op verzoek van het slachtoffer kan de voorzitter van de rechtbank de forfaitaire schadevergoeding, vermeld in artikel 28, §2, aan het slachtoffer toekennen.

§3. De voorzitter van de rechtbank kan bevelen dat zijn beslissing of de samenvatting die hij opstelt, wordt aangeplakt tijdens de door hem bepaalde termijn, zowel buiten als binnen de inrichtingen van de overtreder of de lokalen die hem toebehoren, en dat zijn vonnis of de samenvatting ervan in kranten of op enige andere wijze wordt bekendgemaakt. De overtreder moet de kosten daarvan dragen.

Die maatregelen van openbaarmaking mogen evenwel slechts opgelegd worden als ze ertoe kunnen bijdragen dat de gewraakte daad of de uitwerking ervan ophouden.

§4. De vordering wordt ingesteld en behandeld zoals in kort geding.

Ze wordt ingesteld bij verzoekschrift, dat in vier exemplaren wordt neergelegd op de griffie van de bevoegde rechtbank of bij een ter post aangetekende brief verzonden aan die griffie.

Het verzoekschrift vermeldt de volgende gegevens:

- 1° de dag, de maand en het jaar;
- 2° de voornamen en de achternaam, het beroep en de woonplaats van de verzoeker;
- 3° de naam en het adres van de natuurlijke persoon of de rechtspersoon tegen wie de vordering wordt ingesteld;
- 4° het onderwerp en de uiteenzetting van de middelen van de vordering.

De griffier van de rechtbank waarschuwt onverwijld de tegenpartij bij gerechtsbrief en nodigt haar uit te verschijnen op zijn vroegst drie dagen en uiterlijk acht dagen na het verzenden van de gerechtsbrief, waarbij een exemplaar van het verzoekschrift is gevoegd.

Over de vordering wordt uitspraak gedaan niettegenstaande vervolging wegens dezelfde feiten voor enig ander strafgerecht.

Als een vordering tot staking is ingesteld van feiten die bij de strafrechter aanhangig gemaakt zijn, wordt over de strafvervolging pas uitspraak gedaan nadat over de vordering tot staking een in kracht van gewijsde getreden beslissing genomen is. Tijdens de opschorting is de verjaring van de strafvordering geschorst.

Het vonnis is uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande enig rechtsmiddel en zonder enige zekerheidsstelling. Het wordt door de griffier van de rechtbank onverwijld meegedeeld aan alle partijen en aan de procureur des Konings.

Artikel 30

De rechter kan op verzoek van het slachtoffer van de discriminatie, van het orgaan of de organen in de zin van artikel 40, of van een van de verenigingen of organisaties in de zin van artikel 41, diegene die de discriminatie heeft gepleegd, veroordelen tot de betaling van een dwangsom als aan die discriminatie geen einde is gemaakt. De rechter doet uitspraak overeen-

komstig artikel 1385bis tot en met 1385nonies van het Gerechtelijk Wetboek.

Artikel 31

Met gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van vijftig euro tot duizend euro of met een van die straffen alleen wordt gestraft:

- 1° hij die in de omstandigheden, vermeld in artikel 444 van het Strafwetboek, met de bijzondere wil om zulks te doen, aanzet tot opzettelijke discriminatie, haat of geweld jegens een persoon wegens een of meer van de beschermde kenmerken in de zin van artikel 16, §3;
- 2° hij die in de omstandigheden genoemd in artikel 444 van het Strafwetboek, met de bijzondere wil om zulks te doen, aanzet tot opzettelijke discriminatie, haat of geweld jegens een groep, een gemeenschap of de leden ervan, wegens een of meer van de beschermde kenmerken in de zin van artikel 16, §3.

Artikel 32

Met gevangenisstraf van twee maanden tot twee jaar wordt gestraft, ieder openbaar officier of ambtenaar, iedere drager of agent van het openbaar gezag of van de openbare macht die in de uitoefening van zijn ambt een persoon discrimineert wegens een of meer van de beschermde kenmerken.

Dezelfde straffen worden toegepast als de feiten begaan zijn jegens een groep, een gemeenschap of de leden ervan, wegens een of meer van de beschermde kenmerken.

Als de verdachte bewijst dat hij heeft gehandeld op bevel van zijn meerderen, in zaken die tot hun bevoegdheid behoren en waarin hij hen als ondergeschikte gehoorzaamheid verschuldigd was, worden de straffen alleen toegepast op de meerderen die het bevel hebben gegeven.

Als de openbare officieren of ambtenaren die beticht worden de bovengenoemde daden van discriminatie bevolen, toegelaten of vergemakkelijkt te hebben, beweren dat hun handtekening bij verrassing is verkregen, zijn zij verplicht de daad in voorkomend

geval te doen ophouden en de schuldige aan te geven, anders worden zij zelf vervolgd.

Als een van de bovengenoemde daden van discriminatie is gepleegd door middel van de valse handtekening van een openbaar ambtenaar, worden de daders van de valsheid en personen die er kwaadwillig of bedrieglijk gebruik van maken, gestraft met opsluiting van tien jaar tot vijftien jaar.

Artikel 33

Met gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met geldboete van vijftig euro tot duizend euro of met een van die straffen alleen wordt gestraft, elke persoon die zich niet voegt naar een vonnis of een arrest dat, als gevolg van een vordering tot staking, overeenkomstig artikel 29 werd gewezen.

Artikel 34

In geval van een inbreuk op artikelen 31, 32 of 33, kan de veroordeelde bovendien overeenkomstig artikel 33 van het Strafwetboek tot de ontzetting worden veroordeeld.

Artikel 35

Alle bepalingen van boek I van het Strafwetboek, hoofdstuk VII en artikel 85 niet uitgezonderd, zijn van toepassing op de misdrijven, vermeld in dit decreet.

AFDELING VI

Bewijs

Artikel 36

§1. Als een persoon of een van de instellingen, organen of verenigingen, vermeld in artikelen 40 en 41, in een burgerrechtelijke procedure voor een bevoegd gerecht de schending inroept van dit decreet en feiten aanvoert die het bestaan van een discriminatie kunnen doen vermoeden, valt de bewijslast dat er geen discriminatie is, ten laste van de verweerder.

§2. Onder feiten die het bestaan van een directe discriminatie op grond van een beschermd kenmerk kunnen doen vermoeden, wordt onder meer, doch niet uitsluitend, begrepen:

1° de gegevens waaruit een bepaald patroon van ongunstige behandeling blijkt ten aanzien van personen die drager zijn van een of meer welbepaalde beschermde kenmerken, onder meer via verschillende, los van elkaar staande meldingen, die bij het orgaan of de organen in de zin van artikel 40, of bij een van de verenigingen of organisaties in de zin van artikel 41, werden gedaan;

2° de gegevens waaruit blijkt dat de situatie van het slachtoffer van de ongunstiger behandeling, vergelijkbaar is met de situatie van de referentiepersoon.

§3. Onder feiten die het bestaan van een indirecte discriminatie op grond van een beschermd kenmerk kunnen doen vermoeden, wordt onder andere, doch niet uitsluitend, begrepen:

1° algemene statistieken over de situatie van de groep waartoe het slachtoffer van de discriminatie behoort of feiten van algemene bekendheid;

2° het gebruik van een intrinsiek verdacht criterium van onderscheid;

3° elementair statistisch materiaal waaruit een ongunstige behandeling blijkt.

AFDELING VII

Rechtsbescherming en rechtshandhaving

Artikel 37

§1. Als door of ten voordele van een persoon een melding of klacht wordt ingediend of een procedure wordt ingesteld, die gericht is op het doen naleven van dit decreet, dan mogen zij die het voorwerp zijn van die melding, klacht of procedure geen nadelige maatregelen treffen ten aanzien van die persoon, behalve om redenen die vreemd zijn aan die melding, klacht of procedure.

§2. Voor de toepassing van dit artikel wordt onder klacht begrepen:

- een met redenen omklede klacht ingediend door de betrokkene bij de instantie of organisatie, waar de discriminatie plaats vond of bij de met toezicht belaste ambtenaren, in de zin van artikel 39 van dit decreet;

- een met redenen omklede klacht ingediend door de betrokkene bij een orgaan, in de zin van artikel 40 of artikel 43 van dit decreet of bij een organisatie, in de zin van artikel 41 van dit decreet;
- een met redenen omklede klacht ingediend ten voordele van de betrokkene door een organisatie, in de zin van artikel 41 van dit decreet of door een orgaan, in de zin van artikel 40 of artikel 43 van dit decreet bij de instantie of organisatie, waar de discriminatie plaats vond;
- een rechtsvordering ingesteld door de betrokkene;
- een rechtsvordering ingesteld ten voordele van de betrokkene door een organisatie, in de zin van artikel 41 van dit decreet of door een orgaan, in de zin van artikel 40 van dit decreet.

§3. De bewijslast van die redenen rust op de persoon die de nadelige maatregelen trof, als die maatregelen worden getroffen binnen twaalf maanden na de melding. De bewijslast rust eveneens op de persoon die de nadelige maatregelen trof als de nadelige maatregelen werden getroffen nadat een rechtsvordering werd ingesteld, en dit tot drie maanden na het in kracht van gewijsde gaan van de rechterlijke beslissing.

§4. Als ten aanzien van een persoon, in strijd met §1, nadelige maatregelen worden getroffen, dan verzoekt die persoon of de verenigingen of organisaties in de zin van artikel 41 tot opheffing of intrekking van die maatregelen.

Het verzoek wordt gedaan met een aangetekende brief binnen dertig dagen na de dag waarop de nadelige behandeling zich heeft voorgedaan. De persoon die de nadelige maatregelen trof, moet zich binnen dertig dagen na de kennisgeving van de brief over het verzoek uitspreken.

De persoon die de nadelige maatregelen trof, moet die maatregelen opheffen of intrekken en degene ten aanzien van wie de nadelige maatregelen getroffen werden, vergoeden voor de periode waarin die laatste aan de maatregelen onderworpen was.

§5. Als de nadelige maatregelen na het verzoek, vermeld in §3, niet worden opgeheven of ingetrokken, en als er geoordeeld werd dat de nadelige behandeling indruist tegen de bepalingen van §1, dan moet de persoon die de maatregelen trof aan de persoon ten

aanzien van wie de maatregelen getroffen werden een vergoeding betalen die, naar keuze van de eerste persoon, gelijk is aan de forfaitaire schadevergoeding, vermeld in artikel 28, §2, 2°, hetzij gelijk is aan de schade die de persoon ten aanzien van wie de nadelige maatregelen werden getroffen, heeft geleden. In het laatstgenoemde geval moet de persoon ten aanzien van wie de nadelige maatregelen getroffen werden, de omvang van de geleden schade bewijzen.

§6. De persoon die de nadelige maatregelen getroffen heeft, is verplicht dezelfde vergoeding uit te betalen, zonder dat de persoon ten aanzien van wie de nadelige maatregelen getroffen werden, of de verenigingen of organisaties in de zin van artikel 41, het verzoek, vermeld in §4, moet indienen:

- 1° als het bevoegde rechtscollege de feiten van discriminatie die het voorwerp uitmaakten van de melding, bewezen acht;
- 2° als de persoon ten aanzien van wie de nadelige maatregelen getroffen werden, de rechtsverhouding verbreekt met de persoon die de nadelige maatregelen trof, omdat het gedrag van de laatstgenoemde in strijd is met de bepalingen van §1, wat volgens eerstgenoemde een reden is om de rechtsverhouding zonder opzegging of voor het verstrijken ervan te verbreken;
- 3° als de persoon die de nadelige maatregelen trof, de rechtsverhouding heeft beëindigd om een dringende reden, op voorwaarde dat het bevoegde rechtsorgaan die dringende reden voor ongegrond houdt en in strijd acht met de bepalingen van §1.

Artikel 38

Personen die een slachtoffer van discriminatie vertegenwoordigen of in zijn voordeel getuigen tijdens een procedure, gericht op het doen naleven van dit decreet, genieten dezelfde bescherming als die, vermeld in artikel 37.

Artikel 39

Onverminderd de bevoegdheden van de officieren van de federale politie houden de door de Vlaamse Regering aangewezen ambtenaren en beambten toezicht op de uitvoering van dit decreet en de uitvoeringsbesluiten ervan.

Artikel 40

§1. De Vlaamse Regering wijst een of meer organen aan die in rechte kunnen optreden in de geschillen waartoe dit decreet aanleiding kan geven in geval van discriminatie op grond van geslacht, leeftijd, seksuele geaardheid, burgerlijke staat, geboorte, vermogen, geloof of levensbeschouwing, politieke overtuiging, taal, gezondheidstoestand, handicap, fysieke of genetische eigenschap, sociale positie, nationaliteit, zogenaamd ras, huidskleur, afkomst, of nationale of etnische afstamming.

Als de vordering betrekking heeft op een discriminatie van of een overtreding tegen een natuurlijke persoon of een rechtspersoon, dan is de vordering van de organen, vermeld in het eerste lid, pas ontvankelijk als ze bewijzen dat ze handelen met instemming van die natuurlijke persoon of rechtspersoon.

§2. De organen, vermeld in §1, zijn voor de beschermde kenmerken waarvoor ze bevoegd zijn, eveneens bevoegd voor:

- 1° het verlenen van onafhankelijke bijstand aan de slachtoffers van discriminatie bij de afwikkeling van hun meldingen of klachten over discriminatie;
- 2° het verrichten van onafhankelijke studies over discriminatie;
- 3° het publiceren van onafhankelijke verslagen en het doen van aanbevelingen over elk onderwerp dat met discriminatie verband houdt.

Artikel 41

§1. Als afbreuk wordt gedaan aan de statutaire opdrachten die ze zich tot doel hebben gesteld, kunnen instellingen van openbaar nut en verenigingen die op de datum van de feiten sedert ten minste drie jaar rechtspersoonlijkheid hebben en die zich op de datum van de feiten sedert ten minste drie jaar in hun statuten tot doel hebben gesteld, de mensenrechten te verdedigen of discriminatie te bestrijden in rechte optreden in alle geschillen waartoe dit decreet aanleiding kan geven.

§2. In alle geschillen op het gebied van de arbeidsbetrekkingen in de zin van artikel 20, punt 1° tot en met

3°, en in alle geschillen met betrekking tot arbeidsgerelateerde aspecten van artikel 20, punt 7°, waartoe dit decreet aanleiding kan geven, kunnen de volgende verenigingen en organisaties in rechte optreden:

- 1° de representatieve organisaties van werknemers, werkgevers, de middenstand en de landbouw die zitting hebben in de SERV-raad;
- 2° de representatieve werkgevers- en werknemersorganisaties, zoals bepaald in artikel 3 van de wet van 5 december 1968 betreffende de collectieve arbeidsovereenkomsten en de paritaire comités;
- 3° de representatieve organisaties in de zin van de wet van 19 december 1974 tot regeling van de betrekkingen tussen de overheid en de vakbonden van haar personeel;
- 4° de representatieve organisaties van de zelfstandigen.

§3. Als de vordering betrekking heeft op een discriminatie van of een overtreding tegen een natuurlijke persoon of een rechtspersoon, dan is de vordering van de instellingen, verenigingen en organisaties, vermeld in §1 en §2, pas ontvankelijk als ze bewijzen dat ze handelen met instemming van die natuurlijke persoon of rechtspersoon.

AFDELING VIII

Gelijkebehandelingsbureaus

Artikel 42

§1. De Vlaamse Regering kan in de steden, vermeld in artikel 4 van het decreet van 13 december 2002 tot vaststelling van de regels inzake de werking en de verdeling van het Vlaams Stedenfonds, en in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad, binnen de beschikbare begrotingskredieten, gelijkebehandelingsbureaus erkennen en subsidiëren.

§2. De Vlaamse Regering bepaalt de voorwaarden en procedures voor erkenning en subsidiëring van de gelijkebehandelingsbureaus en de betrokkenheid van de gemeenten. De Vlaamse Regering bepaalt eveneens de verdere voorwaarden en procedure voor intrekking van de erkenning.

Artikel 43

§1. Het gelijkebehandelingsbureau heeft als opdrachten:

- 1° het ontwikkelen van preventieve acties;
- 2° de lokale overheden en maatschappelijke sectoren te stimuleren om een beleid te voeren dat gericht is op het voorkomen en bestrijden van discriminatie;
- 3° het verlenen van bijstand aan de slachtoffers van discriminatie bij de niet-gerechterlijke afwikkeling van hun meldingen over discriminatie;
- 4° het onderhandelen of het organiseren van een onderhandeling met het oog op het stopzetten van het discriminerende gedrag en op een niet-gerechterlijke afwikkeling van meldingen over discriminatie;
- 5° het organiseren van een bemiddeling met het oog op het stopzetten van het discriminerende gedrag en op een niet-gerechterlijke afwikkeling van meldingen over discriminatie;
- 6° het uitbouwen van een netwerk van diensten en organisaties met het oog op samenwerking en doorverwijzing bij de behandeling van meldingen over discriminatie;
- 7° het rapporteren aan de Vlaamse Regering en de betrokken gemeenten over de meldingen van discriminatie.

§2. De Vlaamse Regering concretiseert de opdrachten en de werking van de gelijkebehandelingsbureaus en vult die verder aan.

HOOFDSTUK IV

Slotbepalingen

Artikel 44

Artikel 578 van het Gerechtelijk Wetboek wordt aangevuld met een punt 18°, dat luidt als volgt:

- “18° van geschillen over discriminatie, in de zin van het decreet van [...] houdende een kader

voor het Vlaamse gelijkekansen- en gelijkebehandelingsbeleid.”.

Artikel 45

Artikel 581 van hetzelfde wetboek wordt aangevuld met een punt 11°, dat luidt als volgt:

- “11° de geschillen over discriminatie, in de zin van het decreet van [...] houdende een kader voor het Vlaamse gelijkekansen- en gelijkebehandelingsbeleid.”.

Artikel 46

Artikel 585 van hetzelfde wetboek wordt aangevuld met een punt 10°, dat luidt als volgt:

- “10° over de vorderingen tot staking en hij legt de maatregelen van openbaarmaking van zijn beslissing op die hij nodig acht, krachtens artikel 30 van het decreet van [...] houdende een kader voor het Vlaamse gelijkekansen- en gelijkebehandelingsbeleid.”.

Artikel 47

Artikel 587bis van hetzelfde wetboek wordt aangevuld met een punt 3°, dat luidt als volgt:

- “3° over de vorderingen tot staking en hij legt de maatregelen van openbaarmaking van zijn beslissing op die hij nodig acht, krachtens artikel 30 van het decreet van [...] houdende een kader voor het Vlaamse gelijkekansen- en gelijkebehandelingsbeleid.”.

Artikel 48

Artikel 588 van hetzelfde wetboek wordt aangevuld met een punt 15°, dat luidt als volgt:

- “15° op de vorderingen tot staking en hij legt de maatregelen van openbaarmaking van zijn beslissing op die hij nodig acht, krachtens artikel 30 van het decreet van [...] houdende een kader voor het Vlaamse gelijkekansen- en gelijkebehandelingsbeleid.”.

Artikel 49

De Vlaamse Regering legt tweejaarlijks een evaluatierapport voor aan het Vlaams Parlement over de toepassing van hoofdstuk IV.

Artikel 50

Het decreet van 13 mei 1997 houdende de opvolging van de resoluties van de Wereldvrouwenconferentie die van 4 tot 14 september 1995 in Peking heeft plaatsgehad wordt opgeheven.

Artikel 51

Artikel 6, §2, 3°, 5°, 6° en 7°, artikel 40, artikel 42 en artikel 43 treden in werking op een door de Vlaamse Regering te bepalen datum.
